

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

การศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมความสามารถการวาดภาพระบายสีของเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ อายุ 9-11 ปี มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปและนำเสนอตามลำดับได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมความสามารถทางการเรียนรู้
  - 1.1 บทบาทของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาศิลปะศึกษา
  - 1.2 บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาศิลปะศึกษา
  - 1.3 สภาพแวดล้อมในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาศิลปะศึกษา
2. การแสดงออกทางศิลปะ
3. การวาดภาพระบายสีของเด็ก
4. พัฒนาการทางศิลปะของเด็ก
5. การประกวดวาดภาพระบายสี
6. ความสามารถทางการวาดภาพระบายสี
7. เด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมความสามารถทางการเรียนรู้

ในปัจจุบันมีเด็กนักเรียนจำนวนมากที่มีพรสวรรค์และความสามารถพิเศษ แต่เด็กกลุ่มนี้อาจยังไม่ได้รับการส่งเสริมหรือพัฒนาความสามารถนั้นเท่าที่ควร เด็กที่มีความสามารถพิเศษควรได้รับการพัฒนาความสามารถ หรือความถนัด เพื่อที่ความสามารถนั้นจะเป็นประโยชน์ในการนำมาพัฒนาประเทศต่อไป เบนจามิน บลูม (Benjamin S. Bloom, 1976) ได้ศึกษาถึงปัจจัยการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเลือกบุคคลที่ประสบความสำเร็จจาก 6 สาขา ได้แก่ นักประติมากรรม นักวิจัยทางคณิตศาสตร์ นักเปียโน นักวิจัยทางประสาทศึกษา นักว่ายน้ำเหรียญทองโอลิมปิก และนักเทนนิสที่ได้รับรางวัลระดับโลกที่มีอายุไม่เกิน 35 ปี ศึกษาและเก็บข้อมูลจาก ผลการเรียนรู้ วิธีการพัฒนาความสามารถของตนเองประกอบกับการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ครูผู้สอน อาจารย์ เพื่อน โดยพบว่า

1) บิดา มารดา ของเด็กที่มีความสามารถ ไม่ได้มีการวางแผนที่จะต้องพัฒนาให้บุตรเป็นเด็กที่มีความสามารถ แต่ใช้เพียงความเข้าใจ และส่งเสริมว่าสิ่งใดดีหรือเหมาะสมสำหรับบุตร

2) บุคคลที่มีความสามารถ มักมีประสบการณ์ มาตั้งแต่วัยเยาว์ หรือมีสภาพแวดล้อมที่ยืดหยุ่นความสนใจ เช่น แม่นักเทนนิสคนหนึ่งกล่าวว่า บ้านอยู่ใกล้สนามเทนนิส ตื่นเช้าขึ้นมาลูกก็เห็นและได้ยินเสียงจนเกิดความคุ้นเคย คอยเฝ้ามอง ฝ้าสังเกตจนเป็นความชอบ เป็นต้น 3) บุคคลที่มีความสามารถและประสบความสำเร็จ ส่วนใหญ่จะเป็นคนรักการทำงาน ขยันหมั่นเพียร ในสาขาอาชีพหรืองานที่ตนชอบและถนัด แม้เมื่อตอนเป็นนักเรียน ก็ให้เวลากับงานที่ตนชอบ ไม่น้อยกว่าอาทิตย์ละ 35 ชั่วโมง และไม่มีใครบอกว่าตนเองเป็นคนเก่งชั่วข้ามคืน 4) บุคคลที่มีความสามารถในวัยเยาว์ ได้มีโอกาสแสดงแวพความสามารถของตนให้พ่อแม่เห็น แล้วพ่อแม่ก็ให้การสนับสนุน เช่น นักเปียโน คนหนึ่งที่มีแม่รักดนตรีเห็นลูกสนใจจึงให้การสนับสนุน โดยแม่เป็นผู้สอนให้กับลูกด้วยตนเองและให้กำลังใจตลอดเวลา คนเก่งส่วนใหญ่ก็มีพ่อแม่ที่เอาใจใส่ ทุ่มเทเวลาให้กับลูกเสมอ

5) เด็กได้มีโอกาสเห็นและสังเกต กระบวนการทำงานได้ทดลองทำอย่างใกล้ชิดรู้จักซาบซึ้งดีกว่าจะได้งานศิลปะที่ยอดเยี่ยมให้คนอื่นได้ชื่นชม ต้องมีความยากลำบาก และแก้ไข ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงมากมาย 6) พ่อแม่ของบุคคลที่มีความสามารถจะให้เวลาและ สนับสนุนลูก นอกเหนือจากการมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่ลูกทำ หากเด็กอยากวาดรูป แล้วพ่อแม่คอยแต่ห้ามปราม เด็กจะเรียนรู้้อย่างลำบาก และอาจเลิกรา ในสิ่งที่ตนชอบไปในที่สุด 7) การจะประสบความสำเร็จ ได้ วารสารกระจกเงา (2537) กล่าวว่า จะต้องทำตามขั้นตอนดังนี้ 7.1 เด็กต้องเกิดความรักและเป็นสุข สนุกสนานกับสิ่งที่เขาทำ 7.2 เด็กต้องศึกษากลวิธี และวิชาการในฝึกฝนอย่างกระฉ่าง 7.3 ต้องนำความรู้ความชำนาญ มาพัฒนาเป็นของตัวเอง ขั้นแรกอาจเกิดจากการเลียนแบบ แล้วมาพัฒนาเป็นงานที่มีเอกลักษณ์ของตน ดังเช่นการทำงานเกี่ยวกับดนตรี ศิลปะหรือวิทยาศาสตร์ ปัจจุบัน 7 ประการ ดังกล่าวทำให้คนๆหนึ่งเก่งแต่อีกคนหนึ่งเป็นคนธรรมดา สติปัญญาอย่างเดียว อาจใช้ประโยชน์ไม่ได้ หากไม่มีปัจจัยมาเกื้อหนุน

ดาร์วิน (2539 : 94) กล่าวถึง ปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ว่าประกอบไปด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ สติปัญญาหรือความฉลาดของบุคคล มิได้หมายถึงการเรียนเพียงอย่างเดียว แต่จะมีความครอบคลุมความสามารถในด้านอื่นด้วย โดยเฉพาะปัจจัยการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถให้เกิดขึ้นในเด็ก ได้แนวความคิดที่จะช่วยให้เด็กได้พัฒนาตามศักยภาพ มีดังนี้

1. เด็กทุกคนมีศักยภาพในการพัฒนาสติปัญญาทุกด้าน ดังนั้นการตระหนักรู้ถึงข้อดีและข้อเสียในด้านต่างๆของเด็กเล็กๆทำให้เราสามารถเสริมจุดเด่นของเด็ก อีกทั้งยังช่วยพัฒนาข้อด้อยด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยเพิ่มพูนทักษะนั้นๆ

2. พ่อแม่ผู้ปกครองไม่ควรกังวลกับข้อด้อยของลูกมากเกินไป เช่น ลูกเรียนคณิตศาสตร์ไม่เก่ง ลูกไม่ชอบเข้าสังคม แต่ควรจะเป็นเข้าใจและยอมรับในสิ่งที่ลูกเป็นและจัดกิจกรรมที่เพิ่มเติมข้อด้อยของลูก สำหรับเด็กที่เรียนหนังสือไม่เก่ง แต่มีความสามารถพิเศษด้านต่างๆ เช่น ศิลปะ ดนตรี กีฬา จะช่วยทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตัวเอง เกิดความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น และผู้ปกครองสามารถใช้วิธีนี้เป็นกลวิธีช่วยลูกให้เรียนวิชาอื่นๆ ได้ดีด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การสังเกตการณ์ของพ่อแม่ และการกระตุ้นให้ลูกได้รับโอกาสที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง เท่านั้น เด็กก็จะฉลาดและมีความสุข

เด็กที่มีความสามารถพิเศษจะสามารถพัฒนาความสามารถของตนเองให้ดีขึ้นนั้น ฮาวิค เฮอร์ส (Havighurst, 1967) กล่าวว่า ต้องประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ชีตความสามารถของ ผลสัมฤทธิ์ที่ดีที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด และการส่งเสริมให้ดีขึ้นโดยสิ่งแวดล้อมที่ดี ดังนั้น ในการพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษซึ่งรวมถึงความสามารถพิเศษทางศิลปะ ให้มีการพัฒนา ศักยภาพให้เพิ่มขึ้นนั้น องค์ประกอบที่สำคัญขององค์ประกอบหนึ่งคือ สิ่งแวดล้อมที่บ้านและโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ เบนจามิน เอส บลูม (Benjamin S. Bloom, 1976) ที่ได้ศึกษาและเสนอทฤษฎี การเรียนรู้ในโรงเรียนโดยกล่าวถึงตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3 ตัวแปร ได้แก่

1. ตัวแปรด้านความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive Entry Behaviors) หมายถึง พฤติกรรม ของผู้เรียนทางด้านความคิดความเข้าใจ สติปัญญาและความถนัด
2. ตัวแปรด้านจิตพิสัย (Affective Entry Characteristics) หมายถึง เจตคติของผู้เรียนที่มี ต่อการเรียนวิชานั้นๆ ความกระตือรือร้นในการเรียน แรงจูงใจและความสนใจ
3. ตัวแปรด้านคุณภาพการสอน (Quality of Instruction) หมายถึง ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับ ลักษณะของผู้สอน สภาพภายในห้องเรียน และสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน

แนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ เฮอร์โซลท์ ซีแวกซ์แมน และเฮอร์เบิร์ก (Hersholt C. Waxman and Herbert J. Walberg, 1986: 212-213) ที่ได้เสนอ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่เรียกว่า Theory of Education Productivity ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการวิจัยทางจิตวิทยาและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาที่ได้อธิบายถึงการเพิ่ม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ ความเข้าใจ พฤติกรรม และเจตคติว่า ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 3 กลุ่มดังต่อไปนี้

องค์ประกอบกลุ่มที่ 1 เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับความถนัดของนักเรียน ประกอบด้วย ความสามารถหรือผลสัมฤทธิ์เดิม (Ability or Prior Achievement) ได้แก่ พฤติกรรมด้าน สติปัญญา ความคิด และความเข้าใจ พัฒนาการหรือขั้นของการเจริญเติบโต (Development or

Stage of Maturation) ได้แก่ อัตราการเรียนรู้เติบโต สุขภาพ และลักษณะท่าทาง แรงจูงใจ หรืออัตมโนทัศน์ (Motivation or Self Concept) รวมทั้งความสนใจและความตั้งใจ

องค์ประกอบกลุ่มที่ 2 เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับการเรียนการสอน ประกอบด้วย ปริมาณ เวลาที่นักเรียนใช้ในการเรียน (The Amount of Time) ได้แก่ พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงความสนใจและตั้งใจทำงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน คุณภาพของประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอน (The Quality of the Instructional Experience) ได้แก่ พฤติกรรมการสอนของครู รวมทั้ง พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

องค์ประกอบกลุ่มที่ 3 เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย ครอบครัว (Home) ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางบ้าน บิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การอบรม และฐานะทางบ้าน กลุ่มสังคมในชั้นเรียน (Classroom Social Group) เช่น สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนทั่วไป กลุ่มเพื่อนภายในโรงเรียน (Peer Group Inside School) ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนวัยเดียวกันและการใช้เวลาว่าง (Leisure Time) การที่นักเรียนใช้เวลาทำกิจกรรมต่างๆที่ไม่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาในหลักสูตร คือ การฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์

จากแนวคิดทฤษฎีข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมิได้ขึ้นอยู่กับตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งเพียงตัวแปรเดียว แต่ประกอบด้วยตัวแปรหลายตัวร่วมกัน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ตัวแปรด้านสภาพส่วนตัวนักเรียน ประกอบด้วยตัวแปรที่เกิดจากตัวนักเรียน ได้แก่ พฤติกรรมของนักเรียนด้านความคิด ความเข้าใจ สถิติปัญญา ความถนัด ความสนใจเจตคติ และแรงจูงใจ
2. ตัวแปรด้านสภาพการเรียนการสอน ประกอบด้วยเวลาที่ใช้ในการเรียน ตัวครู รวมทั้ง พฤติกรรมการสอนของครูและปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน
3. ตัวแปรด้านสภาพแวดล้อม ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ได้แก่ ปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง นอกจากนี้ยังมีสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ในห้องเรียน ตลอดจนกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน

ปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2539) กล่าวถึงการเรียนรู้ที่ดีว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีต้องอาศัยปัจจัยที่ส่งเสริมหลายด้าน กล่าวคือ 1) ตัวผู้เรียน ได้แก่ วุฒิภาวะ ความพร้อม ประสบการณ์ อายุ แรงจูงใจ ระดับสติปัญญา อารมณ์ และสภาพร่างกาย 2) บทเรียน ได้แก่ ความยากง่ายของ บทเรียน ความยาวของบทเรียน การมีความหมายของบทเรียน 3) การจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนจะเกิด การเรียนรู้ได้ดีและรวดเร็วมีหลัก 4 ประการ ดังนี้ 3.1 ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน

กิจกรรมโดยตรง 3.2 ต้องแจ้งผลการสอบ และ ข้อบกพร่องต่างในการเรียน ให้ผู้เรียนทราบทันที ว่าผู้เรียนมีความ สามารถในการเรียนมากน้อยแค่ไหน และต้องแก้ไขข้อบกพร่องให้ผู้เรียนมี พื้นฐานในการเรียนหน่วยถัดไป 3.3 ต้องให้ผู้เรียนได้มีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียน 3.4 ต้องพยายามแบ่ง หรือขอยสิ่งที่จะเรียนรู้ให้เป็นขั้นตอนเล็กๆ

สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543) ได้กล่าวถึงปัจจัยในการสนับสนุน กระบวนการเรียนรู้โดยสรุปได้ดังนี้ 1) กระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีถ้าผู้เรียนมีโอกาสคิด ทำ สร้างสรรค์ โดยที่ครูช่วยจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อ และสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน 2) คำนี้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความสามารถทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ความพร้อมของร่างกายและจิตใจ โดยสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย และต่อเนื่อง 3) สาระการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับวัย ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน และความคาดหวังของสังคม ทั้งนี้ผลการเรียนรู้จากสาระและกระบวนการ จะต้องทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีและมีความสุขในการเรียน 4) แหล่งการเรียนรู้มี หลากหลายและเพียงพอที่จะให้ผู้เรียนสามารถใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ได้ตามความถนัด และความสนใจ 5) ปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้เรียนกับครูและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนมีลักษณะเป็น กัลยามิตรที่ช่วยเหลือเกื้อกูล ห่วงใย มีกิจกรรมร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ คือ แลกเปลี่ยนความรู้ ถักทอความคิดพิชิตปัญหาาร่วมกัน 6) ศิษย์มีความศรัทธาต่อตัวผู้สอน สาระที่เรียนรู้ ทั้ง กระบวนการที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ คือ แลกเปลี่ยนความรู้ ผู้เรียนใฝ่รู้มีความรักที่จะเรียนรู้ ทั้งนี้ ครูต้องมีความเชื่อว่าศิษย์ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และมีวิธีการที่แตกต่างกัน 7) สาระและ กระบวนการเรียนรู้ เชื่อมโยง กับเหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม รอบตัวของผู้เรียน จนผู้เรียนสามารถ นำผลจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง 8) กระบวนการเรียนรู้มีการเชื่อมโยงกับเครือข่าย อื่นๆ เช่น ชุมชน ครอบครัว องค์กร ต่างๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกันให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้และได้รับผลประโยชน์จากการเรียนที่สูงสุด

1.1 บทบาทของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา

ความหมายของบทบาทของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของบทบาทของครูที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการ เรียนไว้ดังนี้

เนด แฟลนเดอร์ส (Ned Flander, 1970) กล่าวถึง บทบาทของครูว่า หมายถึง “การ กระทำของครูที่เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนรู้ในชั้นเรียน”

โรเบิร์ต ดับบลิว ริชชี (Robert W. Richey, 1974) ได้ให้ความหมายบทบาทของครูใน ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ว่า หมายถึง การที่ครูได้มีการจัดเตรียมกระบวนการเรียนรู้ และ ประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้มากขึ้น

โทนี ไรท์ (Tony Wright, 1987) ได้ให้ความหมายของบทบาทครูไว้ว่า หมายถึงการที่ครูมีบทบาทต่อผู้เรียนในด้านการจัดการ (Management) ได้แก่ การสร้างบรรยากาศในการสอน สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจในด้านต่างๆ และด้านการสอน (Instruction) ได้แก่ การให้ความรู้แก่ผู้เรียนด้วยการใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย

โรเจอร์ ฮีมสตรา (Roger Hiemstra, 1991) กล่าวถึงบทบาทของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้ว่า หมายถึง "การดูแลหาแหล่งความรู้ให้ผู้เรียน รวมไปถึงการประเมินผลและการส่งเสริมให้มีการคิดวิเคราะห์"

ปีเตอร์ จี โคลล์ และลอร์นา ชาน (Peter G. Cole and Lorna Chan, 1994) ให้ความหมายบทบาทของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้ว่า หมายถึง การที่ครูช่วยสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ช่วยกระตุ้นและจูงใจให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน รวมทั้งการให้คำแนะนำปรึกษาทางการเรียน

จากความหมายของบทบาทของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้ สรุปได้ว่า หมายถึงบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของครูที่เกิดขึ้นในระหว่างการมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน โดยการที่ครูมีบทบาทด้านการจัดการและด้านการสอน บทบาทด้านการจัดการ ได้แก่ การจัดกระบวนการและประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน การดูแลจัดหาแหล่งความรู้ การวัดการประเมินผลและส่งเสริมให้มีการคิดวิเคราะห์ การสร้างบรรยากาศในการสอนให้เป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในชั้นเรียน หรือนอกชั้นเรียน เพื่อเสริมความรู้และแก้ปัญหาการเรียนการสอน การสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน การให้คำแนะนำและปรึกษาทางการเรียน สำหรับบทบาทด้านการสอน ได้แก่ การให้ความรู้แก่ผู้เรียน โดยการใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาได้

ความสำคัญของบทบาทของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้

เมื่อพิจารณาจากบทบาทของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้ จัดได้ว่าเป็นพฤติกรรมด้านการสอนที่มีผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากผลตามที่กล่าวมาแล้ว บทบาทของครูยังมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงด้วย ทั้งนี้ เป็นเพราะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนั้น ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและบทบาทของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วย เกี่ยวกับเรื่องนี้ได้มีผู้แสดงความคิดเห็นถึงความสำคัญของบทบาทของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้ไว้ดังนี้

เนด แฟลนเดอร์ส (Ned Flander, 1970) กล่าวไว้ว่า "บทบาทของครูที่มีต่อการเรียนเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าครูเอาใจใส่และควบคุมพฤติกรรมการสอนของตนให้เป็นไปในทิศทางที่กำหนดไว้แล้ว จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้"

เจสัน มิลแมน (Jason Millman, 1981) ก็กล่าวไว้เช่นกันว่า "แม้จะมีปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แต่บทบาทของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนก็นับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญมากที่สุด"

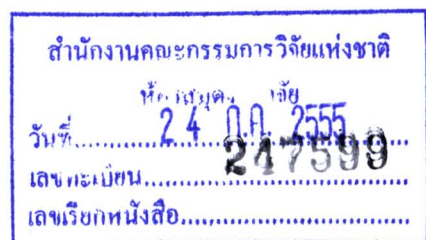
โทมัส แอล กูด (Thomas L. Good, 1983) ได้สังเคราะห์งานวิจัยในห้องเรียน (Classroom Research) ที่มีผู้ทำตั้งแต่ปี 1970 - ปี 1983 ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับบทบาทของครูที่มีความสำคัญต่อผลการเรียนของนักเรียนว่า การที่มีความเข้าใจความคิดรวบยอดของวิชาที่สอนสามารถอธิบายความหมายของสิ่งที่สอนได้ชัดเจน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสม เอาใจใส่ สนใจต่อการเรียนรู้ของนักเรียน และพร้อมที่จะสอนเสริมเมื่อนักเรียนไม่เข้าใจ ซึ่งบทบาทเหล่านี้ของครูจะส่งผลให้นักเรียนมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนที่ดีขึ้น

เจเร โบรफी (Jere Brophy, 1998) ได้สรุปถึงความสำคัญของบทบาทของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้ว่า ความพยายามใด ๆ ก็ตามในการที่จะพัฒนาและแก้ไขปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ต้องขึ้นอยู่กับการพัฒนาประสิทธิภาพ พฤติกรรมทางการสอนของครูเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย ทบวงมหาวิทยาลัย (2529: 73-74) ได้วิจัยเกี่ยวกับบทบาทของครูและพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ยืนยันว่าบทบาทของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้แก่นักเรียนนั้น ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนในทางที่พึงปรารถนา แม้เมื่อควบคุมอิทธิพลของสภาพแวดล้อมอื่น ๆ แล้ว ความสำคัญของบทบาทของครูและพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนก็ยังคงอยู่เช่นเดิม แสดงว่า บทบาทของครูมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียนเป็นอย่างมาก

สรุปได้ว่า บทบาทของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน มีความสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จะช่วยทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนที่ดีขึ้น มีการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนไปในทางที่พึงปรารถนา ทำให้ดำเนินการเรียนไปจนถึงจุดหมายที่ต้องการซึ่งจะก่อให้เกิดความก้าวหน้า หรือความสำเร็จตามความตั้งใจของนักเรียนและผู้ปกครอง

ทางด้านบรรยากาศในห้องเรียน เนื่องจากเพื่อนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อนักเรียน ทั้งด้านการเรียนและด้านสังคมควบคู่กัน แต่จะเน้นทางด้านสังคมมากกว่า ซึ่งความจริงบทบาทด้านสังคมจะช่วยส่งผลต่อการเรียนในทางอ้อม เช่น ข้อสรุปของแคทริน อาร์ เวนท์เซล (Kathryn R. Wentzel, 2009) ที่สรุปว่า บรรยากาศด้านสังคมในชั้นเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างบุคคล รูปแบบของความรับผิดชอบของพฤติกรรมในชั้นเรียน รวมทั้งคุณภาพของความสัมพันธ์ของนักเรียนที่มีต่อเพื่อนจะเกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

บทบาทครูศิลปศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้

สุรพันธ์ ต้นศรีวงษ์ (2538) ได้กล่าวถึง บทบาทและหน้าที่ของครูคือ การสอนเพื่อ ประสิทธิภาพประสาทวิชาความรู้แก่ศิษย์ ให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นคนดีและดำรงตนให้อยู่ ในสังคมได้อย่างปกติสุข ครูเป็นผู้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝัง ค่านิยมที่ดีให้แก่ศิษย์ จาก แนวคิดรายงานการประชุมสัมมนาในระดับชาติ เรื่องการปฏิรูปการฝึกหัดครู ตามโครงการพัฒนา อาเซียน ได้กล่าวถึงบทบาทและภาระหน้าที่ของครูไว้ดังนี้ ในฐานะที่เป็นครู จึงต้องมีหน้าที่เป็นผู้ อบรมเด็ก เป็นผู้พัฒนา ทั้งพัฒนาตนเองและเด็ก เน้นแนวแก่เด็กทั้งในด้านการดำรงชีวิตและ อาชีพ ส่งเสริม และ พัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทย เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม เป็นตัวอย่างด้าน คุณธรรม โดยมีคุณธรรมและจรรยาวิชาชีพที่พึงประสงค์

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526) กล่าวว่า ครูที่ดีควรมีคุณสมบัติในการประกอบวิชาชีพ ซึ่งครู ศิลปะก็ควรเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม โดยต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีจิตวิทยา เข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการศึกษา และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การพัฒนาการเรียนการสอน ศิลปะ การเตรียมการสอนนับเป็นหัวใจสำคัญมาก อุบล ตูจินดา (2532) ได้กล่าวถึงบทบาท หน้าที่ของครูศิลปะในการเรียนการสอนศิลปะไว้ว่า ครูมีหน้าที่ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการทำงาน ปลูกฝังให้เด็กมีกิจนิสัยในการทำงาน และควรจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มประสบการณ์ให้กับนักเรียน กำหนดเวลาเรียนศิลปะให้เหมาะสมกับเวลาและวัยของนักเรียน ในการเรียนการสอนควรปล่อยให้ ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง โดยครูไม่ควรเป็นผู้ลงมือช่วยทำ ด้านการยกย่องหรือการ ชมเชยก็เป็นสิ่งจำเป็น ครูควรสร้างกำลังใจให้กับนักเรียนในการทำงาน หรือจัดสภาพแวดล้อมที่ ช่วยในการให้กำลังใจนักเรียนโดยการนำผลงานของนักเรียนตั้งหรือติดแสดง ในห้องเรียน เพื่อ เป็นการกระตุ้นและส่งเสริมการทำงานศิลปะให้กับนักเรียน ให้นักเรียนมีอิสระในความคิด รับผิดชอบ ความคิดเห็น ให้นักเรียนได้ใช้ความรู้ ประสบการณ์ หรือ ทักษะทางศิลปะมาใช้ในการจัด ห้องเรียนร่วมกัน

โดยพื้นฐานทางอาชีพของครู ที่ต้องเป็นตัวอย่างของศิษย์ ต้องรับผิดชอบพัฒนาศิษย์ ให้เป็นคนดีที่พึงปรารถนา และให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถได้นั้น ครูจึงควรวางตัวให้มีความ เหมาะสม โดย อุบล ตูจินดา (2532) กล่าวว่าการพัฒนาเด็กนักเรียนในด้านศิลปะ ครูต้องส่งเสริม นักเรียนได้รับประสบการณ์ทางศิลปะ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะประสบการณ์จะมีส่วนสร้าง ความประทับใจและพื้นฐานอันมีค่าต่อชีวิตนักเรียน โดยครูศิลปะต้องชักจูงให้นักเรียนสนใจที่ ค้นพบสิ่งต่างๆด้วยตนเอง ส่งเสริมให้หาแหล่งวิชา และประสบการณ์ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สถานแสดงภาพ โบราณสถาน และการชี้ให้เห็นถึงความเป็นมาอันรุ่งเรืองของชาติไทย ที่สามารถ ดำรงความเป็นชาติเอกราชไว้ได้อย่างมั่นคง พร้อมกับวัฒนธรรมและค่านิยมอันดีงาม น่าจะเป็น วิธีการสร้างศรัทธาให้เกิดแก่นักเรียน

เลิศ อานันท์นะ (2523) กล่าวว่า ในการเรียนการสอนศิลปะในโรงเรียน ครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้ซาบซึ้งถึงคุณค่าของศิลปะอันเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ ไม่เพียงแต่สอนให้รู้จักอนุรักษ์ไว้เท่านั้น หากมีความจำเป็น จะต้องสอนให้รู้จักสร้างสรรค์ ให้สอดคล้องกับสังคม วิทยาศาสตร์ ในสังคมปัจจุบันด้วย

1.2 บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา

ความหมายของบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้

ผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทุกๆ ด้านของเด็ก รวมทั้งช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ผลการเรียนรู้ของนักเรียนจะมีคุณภาพมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ปกครอง ดังนั้น เราจึงควรทราบถึงบทบาทของผู้ปกครอง ในด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความสนใจและให้ความหมายของบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ไว้ดังนี้

เคลย์ เฮนรี ลินด์เกรน (Clay Henry Lindgren, 1985: 150) กล่าวถึงบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้โดยสรุปว่า หมายถึง การที่ผู้ปกครองให้การใส่ใจเป็นพิเศษกับการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนเต็มความสามารถด้วยความเต็มใจและพอใจของนักเรียนเอง

เบนจามิน เอส บลูม (Benjamin S. Bloom, 1981: 12) ได้กล่าวถึงความหมายของบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ว่า หมายถึง การที่ผู้ปกครองให้การส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการให้การดูแล เอาใจใส่ จัดสิ่งแวดล้อมภายในบ้าน ให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของนักเรียน ติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับโรงเรียนเป็นครั้งคราว

ก้อ สวัสดิทาณิษฐ์ (2519:19) ได้ให้ความหมายบทบาทของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ว่า หมายถึง การให้การศึกษากับนักเรียน รับผิดชอบผลการเรียนรู้ของนักเรียน รวมทั้งรับผิดชอบต่อภารกิจของโรงเรียนในขั้นสุดท้าย

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมด อาจสรุปได้ว่า บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้ปกครองให้การศึกษากับนักเรียน ให้การส่งเสริมสนับสนุน และเอาใจใส่ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของนักเรียน และจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มพูนพัฒนาการทางความรู้ ความคิดของนักเรียนตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนด้วยความเต็มใจ พพอใจ และเต็มความสามารถ รับผิดชอบต่อผลการเรียนรู้ของนักเรียน และติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลกับโรงเรียน

ความสำคัญของบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้

ปัจจุบันการให้การศึกษากับนักเรียนมีขอบเขตกว้างขวาง นักเรียนจะมีโอกาสได้ศึกษาทั้งจากในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ไพฑูรย์·สินลาร์ตรี (2525 : 79) กล่าวว่า การที่นักเรียนอยู่ใน

โรงเรียนแต่ละวัน แม้จะเป็นการให้การศึกษาส่วนหนึ่งแล้ว แต่เมื่อกลับถึงบ้าน นักเรียนก็ควรจะได้รับการศึกษาเพิ่มเติมด้วย การศึกษาเพิ่มเติมที่บ้านมี 2 ลักษณะ ลักษณะแรกคือ การให้การศึกษาในเชิงการเรียนรู้อชีวิตภายในครอบครัวและนอกครอบครัว ซึ่งเกิดจากการพูดคุยสนทนากับผู้ใหญ่ อ่านหนังสือพิมพ์ ดูภาพยนตร์ ดูโทรทัศน์ ชักถามผู้อื่น ฯลฯ การศึกษาเพิ่มเติมที่บ้านในลักษณะที่สองคือ การศึกษาเพิ่มเติมในสิ่งที่นักเรียนได้เล่าเรียนมาจากโรงเรียน ทั้งในแง่เนื้อหาวิชาการและการสอน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่พ่อแม่ผู้ปกครองควรจะได้มีส่วนส่งเสริม

โดยสรุป ผู้ปกครอง เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อนักเรียน เพราะบทบาทของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียนนั้นมิได้จำกัดเฉพาะการเลี้ยงดูเท่านั้น บทบาทสำคัญที่ผู้ปกครองต้องกระทำคือ ให้การสนับสนุนด้านการเรียนแก่นักเรียนทั้งทางบ้านและในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทางโรงเรียน ดังนั้นผู้ปกครองจึงเป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อการเรียนของนักเรียน สอดคล้องกับ แคธริน อาร์ เวนท์เซิน (Kathryn R. Wentzel, 2009) กล่าวถึง ความสำคัญขอ บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ว่า " บทบาทที่สำคัญของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้คือ การที่ผู้ปกครองมีบทบาทในการส่งเสริมความเจริญงอกงามทางสติปัญญาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน "

องค์ประกอบของผู้ปกครองที่มีต่อผลการเรียนของนักเรียน

ครอบครัวถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก แต่ปัญหาที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ของระบบครอบครัวในการที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก คือ ความเหลื่อมล้ำในสังคม หรือสถานภาพของแต่ละบุคคลในสังคม ซึ่งเพ็ญศรี อรุณรุ่งเรือง (2522 : 87) ได้ทำการศึกษาพบว่า บุคคลที่มีระดับการศึกษาต่างกันจะมีกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของบุตรหลานแตกต่างกัน นอกจากนี้ ศิริวัลย์ อุดมพรวิรัตน์ (2525 : 63) ได้กล่าวสอดคล้องกัน คือ ผู้ปกครองที่มีการศึกษาอยู่ในขั้นต่ำ จะให้การส่งเสริมการเรียนรู้น้อยกว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูง เพราะไม่มีประสบการณ์ทางการศึกษา จึงมองไม่เห็นความจำเป็นของการศึกษาและไม่ให้การสนับสนุนการศึกษาเท่าที่ควร เนื่องจากฐานะและอาชีพที่ไม่ค่อยมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จึงเป็นเหตุให้ผู้ปกครองมีความมุ่งหวังในตัวครูสูง ในอันที่จะรับภาระหน้าที่แทนผู้ปกครอง ในเรื่องต่างๆ และโดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียน

พ่อแม่เป็นครูคนแรกของเด็ก และมีความสำคัญในชีวิตเด็ก (ชนิตา รัชพลเมือง, 2531) ได้กล่าวถึงบทบาทการขัดเกลาทางสังคมว่าพ่อแม่ถือเป็นครูคนแรกของเด็ก โดยแสดงถึงการเรียนรู้ระบบแห่งความเหลื่อมล้ำในสังคม หรือสถานภาพของแต่ละคนในสังคม จากระบบความเหลื่อมล้ำและสถานภาพของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัว ดี.เอฟ.สวิฟท์ (D.F. Swift, 1969) กล่าวว่าเด็กจะมีการเรียนรู้แบบแผนแห่งพฤติกรรม กระบวนการคิด โลกทัศน์ ลักษณะนิสัยจากครอบครัวอันจะนำมาใช้เป็นพื้นฐานแห่งการดำเนินชีวิตในสังคม นอกจากนี้ นักสังคมวิทยาบาง

คน เช่น ยอร์ช เฮซ มีด (George H. Mead, 1956) ได้กล่าวว่าครอบครัวมีหน้าที่พัฒนาบุคลิกภาพ ดังนั้นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมและการพัฒนาบุคลิกภาพของครอบครัวจึงมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาพฤติกรรมของเด็กทั้งในและนอกห้องเรียน จากการศึกษาของ ทอร์สเทน ฮูเซ็น (Torsten Husen, 1986) ได้ศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวในประเทศสวีเดน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากครอบครัวเด็กนักเรียน 400 ครอบครัว พบว่าแบบแผนการเลี้ยงดูเด็ก เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเด็กที่โรงเรียน โดยเด็กที่ได้รับการฝึกฝนนิสัยจะเป็นเด็กที่จัดอยู่ในกลุ่มที่มีความประพฤติดีในโรงเรียน ซึ่งนอกจากนี้ยังพบว่าสิ่งแวดล้อมที่บ้านมีอิทธิพลต่อเด็กนักเรียนดังกล่าว คำว่าสิ่งแวดล้อมที่บ้านจึงหมายถึงรวมถึงความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และสถานภาพทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ เด็กที่มาจากครอบครัวที่สมาชิกครอบครัวมีความสัมพันธ์กันดี ส่วนมากจะมองโลกในแง่ดี มีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มักทำให้เด็กมีลักษณะนิสัยเป็นตัวของตัวเองและมีเหตุผล ฯลฯ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่บ้านมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรม ทศนคติ และความพร้อมทางด้านจิตใจของเด็กเป็นอย่างมาก หากเด็กจะเรียนได้อย่างเต็มที่และมีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับในสังคม โรงเรียน จะต้องอาศัยครอบครัวเป็นแหล่งอิทธิพลสำคัญในการที่ช่วยให้ผลการเรียนได้ตามความต้องการ นอกจากนี้ยังช่วยให้เด็กเป็นที่ยอมรับของเพื่อนและสังคมโรงเรียนด้วย

ดิวเยอร์ (Dwyer, 1994) ได้กล่าวว่า ผู้ปกครองและครูในระดับประถมศึกษา ควรให้ความร่วมมือประสานงานกันในการช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ความคิดนี้ควรถูกบรรจุไว้ในหลักการของการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยผู้ปกครอง ต้องช่วยส่งเสริม ดูแลบุตรหลานของท่านตน อย่างจริงจังที่บ้านเพื่อให้มีความพร้อมที่จะเรียน เมื่อมาถึงโรงเรียน ทางโรงเรียนควรมีวิธีการรายงานผลความก้าวหน้าทางการเรียนของเด็กในรูปแบบประเมินที่ชัดเจน โปรแกรมการเรียนการสอน เน้นการที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมด้วยเป็นสาระสำคัญ มีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียน อีกทั้งต้องมีคู่มือ แนะนำ เพื่อช่วยให้ผู้ปกครองสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง ในการช่วยเหลือติดตาม การเรียนการสอนที่โรงเรียน

สวัสดี สุวรรณอักษร (2528) ได้กล่าวถึงบทบาทพ่อแม่ผู้ปกครองในการช่วยเหลือให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนดังนี้ 1) ควรมีความเข้าใจและให้ความสนใจในโรงเรียนที่นักเรียนกำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ 2) ควรส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียน 3) ควรยอมรับในความสามารถทางสมองและสติปัญญาของนักเรียน 4) ควรสนับสนุนให้นักเรียนรู้จักใช้บริการแนะแนวของโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นสำหรับนักเรียนทุกคน 5) ควรส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อครูทุกคนในโรงเรียน 6) ควรสนับสนุนการใช้ระเบียบวินัยต่างๆอันเข้มงวดของครูบ้าง 7) ควรให้มีการอุปถัมภ์อย่างเพียงพอในการเล่าเรียนของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรพยายามจัดบรรยากาศภายในบ้านให้นักเรียนรู้สึกมีความกระตือรือร้นที่จะ

เรียน 8) ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมตามหลักสูตร และจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนเท่าที่สามารถทำได้ 9) แนะนำวิธีการคบเพื่อนที่ดี และควรห้ามปรามนักเรียนไปมั่ว สุมกับกลุ่มเด็กที่สร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น 10) สนับสนุนให้นักเรียนศึกษาเล่าเรียนอยู่ ภายในโรงเรียนจนกว่าจะจบการศึกษา ตามควรแก่อัตภาพนักเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจ ภายในครอบครัว

ถาวร เกิดเกียรติวงศ์ และวราคม ทีสุทะ (2522 :131-132) ได้สรุปหน้าที่ทางการศึกษาของ ครอบครัวไว้ 6 ประการ คือ 1) เป็นสื่อของการศึกษานอกโรงเรียน 2) เป็นโรงเรียนพัฒนา บุคลิกภาพแห่งแรกของเด็ก 3) เป็นโรงเรียนสอนวิชาชีพ หรืออาชีพศึกษาแห่งแรก 4) เป็น โรงเรียนสอนคุณธรรมแห่งแรก 5) เป็นโรงเรียนสอนหน้าที่พลเมืองแห่งแรก 6) เป็นโรงเรียนอบรม ศีลธรรมจริยธรรมแห่งแรก

โกลิตอนงค์ บุญช่วย (2531) ได้กล่าวว่า " ผู้ปกครองเป็นบุคคลซึ่งจะได้รับผลจาก การศึกษาของเด็กในโรงเรียน แม้จะไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเต็มທີ່ก็ ตาม แต่ผลการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนมักมีผลไปถึงผู้ปกครอง เพราะฉะนั้นผู้ปกครองจึงเป็น ผู้ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียนในขั้นตอนสุดท้าย " จากข้อความดังกล่าว นัก การศึกษาจึงสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการศึกษาในโรงเรียน โดยให้ ผู้ปกครองกับโรงเรียนมีการส่งเสริมและสนับสนุนในบทบาทและหน้าที่ซึ่งกันและกันในการที่จะทำ ให้เด็กสะอาด มีสุขภาพพลานามัยที่ดีและได้เรียนรู้ในสิ่งที่เด็กต้องการ โดยผู้ปกครองจะต้อง ยอมรับว่าการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อพัฒนาเด็กให้ เป็นไปในทางที่พึงประสงค์ ในเวลาเดียวกันผู้บริหารโรงเรียน และคณะครูต้องยอมรับสิทธิของ ผู้ปกครองในการให้ข้อเสนอแนะทางการศึกษาและเป้าหมายในอนาคตของเด็กในปกครองของตน ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและครูในโรงเรียนประถมศึกษาชั้นนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการให้ การศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็กถ้าขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ไม่อาจทำงานสำเร็จได้

สุน อมรวีวัฒน์และทศนา เขมณี (2526) ได้อธิบายว่า บ้านคือสถานที่อยู่อาศัย ซึ่งเด็ก ได้เริ่มเรียนรู้การดำรงชีวิตนับแต่เกิดมา บ้านเป็นโลกอันอบอุ่นของเด็กประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมที่ เหมือนกัน องค์ประกอบที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็กนั้นคือพ่อแม่ ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง ผู้ดูแลเด็ก นอกจากนี้ได้จำแนกบทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็ก ในการ "สั่งสอน ฝึกฝน อบรมบ่มนิสัย" เด็กไว้ดังนี้

1. บทบาทในฐานะที่เป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ เพื่อเด็กได้เรียนรู้จาก ประสบการณ์ และฝึกการปรับตัว สภาพแวดล้อมที่มีระเบียบ สะอาดและสงบ มีส่วนช่วยให้เรา เกิดความสบายใจได้ เด็กก็เช่นเดียวกันได้เคยชินกับความสะอาด สงบและงดงามโดยมาตลอด จะ ทำให้เป็นคนมีระเบียบวินัยละเอียด ประณีตและมีสุนทรีย์ภาพ นอกจากนี้จะมีริยาสุภาพพูดจา

ไพอเพราะ ถ้าคนรอบข้างของเด็กไม่แสดงกริยาหยาบช้า และด่าทอกัน ก้อนหินที่ขรุขระจะกลมเกลี้ยง เมื่อถูกสายน้ำลูบได้เป็นเวลานานจนนั้น สิ่งแวดล้อมย่อมจะขัดเกลากริยาวาจาใจของเด็กทีละน้อย และเป็นสำเร็จถ้าเวลานานพอ ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมที่ดีและปลอดภัยภายในบ้านจะเป็นการสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ที่จะทำให้เด็กเกิดประสบการณ์และการฝึกการปรับตัวในทางที่ดีขึ้น

2. บทบาทในฐานะเป็นผู้ให้ข่าวสาร ความรู้และข้อเท็จจริง การจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือการศึกษานอกระบบที่บ้านและชุมชน ย่อมจะต้องมีการให้เนื้อหาสาระที่เป็นหลักการ เพื่อนำไปสู่วิถีปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดู และการเรียนที่ดีมิใช่เป็นการปล่อยปละละเลยให้เด็กหลงผิดหลงดู และเรียนรู้ตามยถากรรม พ่อแม่ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็ก ต้องสามารถใช้เทคนิควิธีการสั่งสอนเด็กให้รู้จริงและรู้แจ้ง อีกทั้งยังสามารถนำข่าวสารข้อเท็จจริงต่าง ๆ มาสนทนา เชื่อมโยงสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เด็กรู้จักแก้ไขปัญหาโดยการใช้อย่างถูกต้อง

3. บทบาทในฐานะเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กได้เลียนแบบ ในสังคมไทยนั้น ยกย่องพ่อแม่เป็นปฐนียบุคคลของลูก ดังที่คำพังเพยของไทยกล่าวไว้ว่า "ลูกไม่ยอมหลนไม่ไกลต้น" พ่อแม่เป็นอย่างไร ลูกย่อมเป็นอย่างนั้น การปฏิบัติของพ่อแม่จึงจำเป็นต้องถึงพร้อมด้วยการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เพื่อให้เกิดความศรัทธา นิยมยกย่องและปฏิบัติตามพ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กที่สุด สิ่ง que เด็กเริ่มเลียนแบบ คือ กริยาวาจา ต่อจากนั้นเด็กก็จะเลียนแบบการตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่แสดงออก เช่น อารมณ์ ท่าทาง รวมไปถึงวิถีดำรงชีวิตที่มีระเบียบวินัย ผู้ใหญ่ปฏิบัติตนอย่างไรมีพฤติกรรมเป็นในทางใด เด็กที่อยู่ใกล้ชิดย่อมได้เรียนรู้และลอกเลียนแบบอย่างนั้น

4. บทบาทในฐานะเป็นผู้ป้องกันทางเสียม และส่งเสริมให้เด็กพัฒนาพฤติกรรมไปในทางที่ดี วิธีการที่ผู้ใหญ่พึงปฏิบัติเพื่อป้องกันทางเสียมและส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีเด็กมีดังนี้ 4.1) ผู้ใหญ่ต้องไม่แยกตนออกจากเด็ก ดังที่มักพูดกันว่า "โลกของผู้ใหญ่และโลกของเด็ก" คนที่แยกกันอยู่คนละสังคมจะมีความเข้าใจกันได้อย่างไร ผู้ใหญ่จึงต้องดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด มีความรัก เมตตา เอาใจใส่ และเหนือสิ่งอื่นใดต้องมีความเข้าใจเด็กทั้งในด้านพัฒนาการ ความรู้สึกนึกคิด และปัญหาของเด็ก 4.2) ความใกล้ชิดและความเข้าใจเด็กทำให้ผู้ใหญ่สามารถ "ป้องกัน" ได้มากกว่าการแก้ไข ผู้ใหญ่จึงเป็นผู้ที่ "แนะทางดี ชี้ทางเสียม" 4.3) การพัฒนาพฤติกรรมของเด็ก ให้เป็นไปในทางที่ดีนั้น ควรใช้วิธีการเสริมแรงจูงใจและให้รางวัลมากกว่าการลงโทษ 4.4) ผู้ใหญ่ควรให้โอกาสเด็กได้สังเกตพฤติกรรมต่างๆของคนในสังคมและฝึกให้เด็กวิเคราะห์เปรียบเทียบผลที่เกิดจากการประพฤติดีกับผลที่เกิดจากการประพฤติไม่ดี

5. บทบาทในฐานะที่เป็นผู้แก้ไข และปรับปรุงพฤติกรรมของเด็กที่มีแนวโน้มไปในทางเสื่อมแล้วกลับตัวได้และประพฤติดี

บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาศิลปะศึกษา

ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางการศึกษาของเด็ก ซึ่งบาลแลนไทน์ (Ballantine, 1983) ได้ยืนยันว่ามีหลักฐานเป็นจำนวนมากที่สนับสนุนว่าครอบครัวเด็กจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาทัศนคติต่อตนเองและต่อการประกอบอาชีพในอนาคต นอกจากนี้ยังได้พัฒนาความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาด้วยโดย บุคคลที่ได้รับการศึกษาแบบธรรมชาติวิสัยในสิ่งแวดล้อมที่ครอบครัวจัดให้และยังได้รับการสนับสนุนอุดหนุนและได้รูปแบบความประพฤติในการแสวงหาการศึกษาแบบในระบบ ในขณะที่ครอบครัวขัดเกลาอบรมเด็กและเลี้ยงดูเด็กให้มีความเป็นมนุษย์เพื่อจะได้สามารถเข้าร่วม กิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม และการนำเอาศิลปะเข้ามาใช้ในการดำรงชีวิตก็จะทำให้ชีวิตมีความสมบูรณ์และเป็นสังคมที่สร้างสรรค์

คูล่า (Kula 1991) กล่าวว่า การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาของรัฐอริโซนา ได้ให้ความสำคัญต่อบทบาทของผู้ปกครอง ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ในระดับปฐมวัยและประถมศึกษาเป็นอย่างยิ่ง โดยให้บริการข้อมูลเนื้อหาทางด้านศิลปะศึกษาแก่ผู้ปกครอง เพื่อช่วยให้เป็นแนวทางการปฏิบัติในการส่งเสริม พัฒนาศิลปะหลานได้อย่างถูกต้อง ในด้านการสร้างผลงานศิลปะ เนื้อหาหลักการทางศิลปะและประวัติความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ศิลป์ เป็นต้น

บอร์เจีย (Borgia, 1991) กล่าวว่า โรงเรียนแนวใหม่ในอิตาลีให้ความสำคัญต่อการเรียนการสอนศิลปะศึกษา โดยถือเป็นวิชาหลักของหลักสูตร และวิธีการสอน เน้นการสอนร่วมมือกัน ระหว่างครูและผู้ปกครองเป็นสำคัญ

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2525) กล่าวว่า ครูจะสอนวิชาอย่างมีชีวิตจิตใจ ครูมีความรู้ความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน และจะสอนได้ดีเมื่อมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนว่าครูต้องการอะไร ครูศิลปะศึกษาก็เช่นเดียวกัน ถ้าเป็นครูที่สนใจในวิชาศิลปะศึกษา และเข้าใจจุดมุ่งหมายของการสอนวิชาศิลปะศึกษาแล้วย่อมจะสอนให้นักเรียนได้รับประโยชน์จากวิชาศิลปะศึกษาได้อย่างเต็มที่ และความสนใจของครูขึ้นอยู่กับการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน และผู้ปกครองของนักเรียน ฉะนั้นจะให้ครูศิลปะศึกษาสนใจในการสอนและเข้าใจจุดมุ่งหมายของวิชาศิลปะศึกษา ก็ต้องให้พื้นฐานการศึกษา การอบรมที่จะทำให้ครูพัฒนาความรู้ ความสามารถ เห็นประโยชน์ของวิชาศิลปะศึกษา และมีทักษะทางศิลปะกับจะต้องส่งเสริมด้วยการที่ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียน สนับสนุน และอำนวยความสะดวกแก่การเรียนการสอนศิลปะศึกษาเป็นสำคัญ

องค์ประกอบเกี่ยวกับบ้านมีความสำคัญ หรือมีอิทธิพลต่อชีวิตของเด็กมาตั้งแต่เล็กจนโต เด็กจะเป็นคนได้สมบูรณ์เพียงใด มีบุคลิกภาพอย่างไร จะดำรงอยู่ในสังคมได้เป็นสุขเพียงใด ล้วนแต่มาจากอิทธิพลของบ้านแทบทั้งสิ้น นั่นคือ เด็กทุกคนพร้อมที่จะเป็นคนเก่ง ขึ้นอยู่กับ

วิธีการเลี้ยงดูของพ่อแม่ สุนทร โคตรบรรเทา (2530 : 54) กล่าวว่า “เมล็ดพืชย่อมจะเจริญเติบโตเป็นไม้ได้เพียงแต่รอสภาพดินฟ้าอากาศที่เหมาะสมฉันใด เด็กที่เกิดมาย่อมพร้อมที่จะเจริญเติบโตเป็นคนเก่ง เพียงแต่รอการเลี้ยงดูที่เหมาะสมฉันนั้น” ดังนั้น เด็กทุกคนจึงมีสิทธิ์ในการเกิดมาเป็นบุคคลที่มีความสามารถพิเศษในด้านต่างๆ อยู่แล้ว แต่เป็นที่น่าเสียดายที่สิทธิ์นี้ไม่มีการคำนึงมากนัก การเป็นบุคคลที่มีความสามารถพิเศษในสังคมจึงกลายเป็นเรื่องผิดปกติ หรือเป็นข้อยกเว้นของสังคมต่อไป

สิ่งที่เป็นตัวสกัดกั้นไม่ให้เด็กเป็นคนเก่ง หรือทำไมเด็กทุกคนของประเทศจึงไม่เป็นคนเก่งก็คือ การเรียนรู้ที่จะไม่เป็นคนเก่งหรือแสดงความสามารถพิเศษที่ต่างจากคนทั่วไปมาตั้งแต่เด็ก หรือการระมัดระวังที่จะไม่คิดสร้างสรรค์ การที่เด็กเป็นเช่นนี้ เป็นเพราะพ่อแม่หรือผู้ใหญ่อื่นสอน เช่น การทำตนเป็นคนโง่ดีกว่าเป็นคนฉลาด และการยอมแพ้ปลอดภัยกว่าเอาชนะ ดังสุภาษิตว่า “แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร” เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเป็นความคิดของเด็กเอง แต่มาได้รับการสั่งสอนภายหลัง จึงส่งผลไปถึงพื้นฐานทางความเชื่อและทัศนคติที่สกัดกั้นความเก่งทางสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์และขีดขวางการแสดงความสามารถพิเศษต่างๆ ของเด็ก แนวคิดเหล่านี้ได้สะสมไว้เรื่อยมาตั้งแต่เด็ก เปลี่ยนแปลงได้ยากภายหลัง ซึ่งสอดคล้องกับ ผุสดี เรืองศรีมัน (2533) ที่ได้ศึกษาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ พบว่า สาเหตุที่ทำให้เด็กเหล่านี้ไม่ประสบผลสำเร็จในชีวิต เนื่องจากสาเหตุ คือขาดกำลังใจความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ และการอยู่ในสิ่งแวดล้อมซึ่งไม่มีส่วนเสริมความสำเร็จในการเรียน (Cultural Deprivation) ขาดการช่วยเหลือ และทำลาย หรือเปิดโอกาสให้แสดงความสามารถ

การส่งเสริมให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงตามขั้นตอนของพัฒนาการของเด็ก เป็นสิ่งที่ผู้ปกครองควรทำ เด็กทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์ และความคิดสร้างสรรค์ก็เป็นสิ่งที่สามารถส่งเสริมได้แต่บางคนอาจต้องได้รับการกระตุ้นและเสริมประสบการณ์ให้มากกว่าคนอื่น

ในเรื่องของความคิดสร้างสรรค์ในงานศิลปะ กล่าวกันว่า ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้นอกจากการจินตนาการ (Imagination) แล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ สภาพแวดล้อม (Environment) ที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้และซึมซาบเก็บเข้าไว้ในตัวเด็กอย่างเป็นไปโดยธรรมชาติ และเป็นปรากฏการณ์ทางสุนทรียศาสตร์ นิพนธ์ ทวีกาญจน์ (2529 : 71) กล่าวว่า การเรียนการสอนทางศิลปศึกษานอกจากจะต้องทำความเข้าใจกับหลักสูตร เป้าหมาย การเรียนการสอนและกิจกรรมแล้ว ยังต้องทำความเข้าใจกับบุคลิกภาวะและความพร้อมในแต่ละบุคคล เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรม จัดสภาพแวดล้อม และสื่อการสอนได้อย่างเหมาะสม อันจะยังผลไปสู่การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เมื่อศิลปะเกี่ยวข้องกับการศึกษา การเรียนรู้ทางศิลปะย่อมไม่ใช่การเรียนรู้อย่างโดดๆ เฉพาะตัวของศิลปะเอง แต่ศิลปศึกษาจะเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบต่างๆ อีกหลายประการ เช่น จิตวิทยาการศึกษา สมรรถภาพครูผู้สอน ความพร้อมของนักเรียน การเรียนการสอน

สอน สื่อการสอนและสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเรียนรู้ วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 106-107) กล่าวถึง การแสดงออกทางศิลปะว่า ประสบการณ์นับเป็นสิ่งที่มีความค่าอย่างมาก เพราะ ประสบการณ์จะช่วยให้การแสดงออกเป็นไปอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะ ประสบการณ์จากสภาพแวดล้อมที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น การที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์มาก ได้รู้มากและเห็นมาก ก็ย่อมเปิดโอกาสให้เขามีความคิดมากขึ้นตามมาด้วย ประสบการณ์จาก สภาพแวดล้อมทั้งในด้านรูปแบบและความคิดย่อมเป็นความพร้อมที่จะมีความหมายต่อการเรียนรู้ และแสดงออกทางศิลปะ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า พ่อแม่มีบทบาทสำคัญยิ่ง ไม่เพียงแต่การปลูกฝังความคิดสร้างสรรค์ ของเด็กเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้พัฒนาอย่างเต็มที่ในขั้นสูงขึ้นไป พ่อแม่จะต้องส่งเสริมให้เด็กเป็นคนช่างสังเกต สนใจที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดง ความสามารถ ความคิดเห็น ตลอดจนยอมรับการตัดสินใจของเด็ก นอกจากนั้นพ่อแม่จะมีวิธีการ กระตุ้นความสนใจของเด็กในเรื่องการแสดงออกทางศิลปะและความคิดสร้างสรรค์ให้มากขึ้น สนับสนุนให้เด็กช่วยเหลือตนเอง และให้กำลังใจ ชมเชย ละสามารถสร้างบรรยากาศที่เป็น กันเองให้เกิดประโยชน์เป็นอย่างดี เหล่านี้นับว่าเป็นการส่งเสริมจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ ของเด็กให้สูงขึ้น กล่าวโดยสรุปเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีลักษณะเป็นผู้นำและสามารถให้ ผลผลิตใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ตลอดจนสามารถคิดค้นวิธีการใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา ต่างๆ ได้ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้เหมาะสมในสภาพสังคมปัจจุบันที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประเทศชาติกำลังต้องการบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาให้สำเร็จและนำ ประเทศไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง

1.3 สภาพแวดล้อมในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา

ความหมายของสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อม หมายถึง วงเขตของการกระตุ้น และการกระทำต่อกันอย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อรวมกับคำว่า "ทางกายภาพ" ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ ความหมายว่า เกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีชีวิต ทั้งที่เป็นวัตถุ และมีชีเป็นวัตถุ ที่เป็นวัตถุ เช่น วัสดุ อุปกรณ์ หรือสื่อทางการศึกษา ที่มีชีวัตถุ กับวิธีการต่างๆ ที่มีต่อการพัฒนาของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

อรพันธุ์ ประสิทธิ์รัตน์ (2533) ได้ให้เหตุผลว่า สภาพแวดล้อมคือ สิ่งเร้าให้มนุษย์กระทำ พฤติกรรม" โดยเหตุนี้มนุษย์อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อม นักจิตวิทยาถือว่า สิ่งแวดล้อมมีหน้าที่เร้าให้ มนุษย์แสดงพฤติกรรม โดยแบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) สิ่งแวดล้อมภายนอก ได้แก่ วัตถุ สิ่งของ คนและสัตว์ 2) สิ่งแวดล้อมภายใน ได้แก่ ความสนใจ ใฝ่ใจของผู้เรียนการ จัดสภาพแวดล้อมที่ดี จึงอาจกล่าวได้ว่า เป็นการสร้างสิ่งเร้าทางการเรียนที่ตนเอง

นิคม ทาแดง (2524) ให้ความเห็นว่า สภาพแวดล้อม คือ สิ่งที่มีปฏิกริยาหรือปฏิสัมพันธ์กับร่างกายทำให้สิ่งมีชีวิตนั้นๆมีการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดพฤติกรรมบางอย่างใดอย่างหนึ่ง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมหมายถึง สิ่งที่อยู่รอบๆตัวเรา ทั้งที่เป็นวัตถุและมีชีวิตเป็นวัตถุซึ่งสิ่งแวดล้อมเหล่านี้มีผลต่อการเกิดหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิต

การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้

สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนนับเป็นสิ่งสำคัญ ประการหนึ่ง ที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ การจัดสภาพแวดล้อมและกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียน จะพัฒนาการคิดวิเคราะห์และพัฒนาศักยภาพแต่ละคนอย่างเต็มที่ บรรยากาศในการเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสนใจ และเป็นแรงจูงใจภายนอกที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียน

McFee แมคฟี (1998) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน คือ สิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ที่เราได้จัดให้นักเรียนได้เรียนรู้ในห้องเรียน ซึ่งรวมถึงการออกแบบงานศิลปะ ส่วนประกอบในการสอน การสร้างความคุ้นเคย และการสร้างสิ่งแปลกใหม่ มนุษย์นั้นมีความพร้อมที่จะรู้ จะมองและรับรู้ในการกระทำของผู้อื่น โดยการคัดกรองและจัดการกับข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากสภาพแวดล้อมนั้น ซึ่งสอดคล้องกับ วราภรณ์ รักวิชัย (2533 : 115) กล่าวว่า การเรียนรู้ของเด็กขึ้นอยู่กับประสบการณ์ตรงที่เด็กได้รับจากสิ่งแวดล้อม โดยการกระทำ การสัมผัสรู้ และการได้พบเห็นซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้มีความสำคัญ ในการสร้างเสริมบุคลิกภาพของเด็ก ดังนั้นผู้ใหญ่ ที่ใกล้ชิดจึงควรให้การเสริมแรง เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของเด็ก เพื่อจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมในทางที่ดีคงอยู่ต่อไปอีกนาน การเสริมแรงของผู้ใหญ่ได้แก่การยอมรับและการพูดคุยก้อย่อกงขมเขย

การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก คือ บรรยากาศที่ทำให้เด็กรู้สึกปลอดภัย ว่างใจ สนุกสนานและผ่อนคลาย ส่วนสภาพแวดล้อมก็ต้องมีสถานที่ที่เหมาะสมในแต่ละกิจกรรม มีอุปกรณ์ที่เพียงพอกับจำนวนเด็ก โดยทั้งบรรยากาศและสภาพแวดล้อมต้องไม่ทำให้เด็กเบื่อหน่าย แต่ต้องช่วยทำให้เด็กรู้สึกตื่นตัวที่จะเรียนรู้เสมอ

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540) ได้กล่าว การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน เพื่อช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยสร้างความสนใจใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา ตลอดจนช่วยเสริมสร้างความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน ซึ่ง บรรยากาศในชั้นเรียนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. บรรยากาศทางกายภาพ (physical atmosphere) หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมต่างๆภายในห้องเรียนให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย น่าดู มีความสะอาด มีเครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่จะส่งเสริมให้การเรียนของนักเรียนสะดวกขึ้น

คณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม จะมีผลช่วยทำให้ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งมีผลต่อพัฒนาการทุกด้าน ทั้งพัฒนาการทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้นควรพิจารณาทั้งการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียนและการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในบริเวณโรงเรียนด้วย เพราะจากข้อความที่ว่า "บริเวณโรงเรียนทั้งหมดคือห้องเรียนของเด็ก" แสดงให้เห็นว่าพื้นที่โรงเรียนทั้งหมดจะต้องจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้

2. บรรยากาศทางจิตวิทยา (psychological atmosphere) หมายถึง บรรยากาศทางจิตใจที่นักเรียนรู้สึกสบายใจ มีความอบอุ่น มีความเป็นกันเอง มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันและมีความรักศรัทธาต่อครูผู้สอนตลอดจนมีอิสระในการกล้าแสดงออกอย่างมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน นักเรียนจะเกิดความรู้สึกเช่นนี้ได้ขึ้นอยู่กับครูเป็นสำคัญ

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2529) กล่าวถึง ปัจจัยที่เสริมสร้างศิลปะนิสัยของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับ การฝึกอบรมเลี้ยงดูที่บ้านและการจัดการศึกษาที่โรงเรียน การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านและโรงเรียนจะเป็นตัวบ่งชี้ว่าศิลปะเด็กจะเจริญเติบโตเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับเวลา โอกาส สภาพแวดล้อม และประสบการณ์ที่เด็กได้รับ ซึ่งสอดคล้องกับ วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 111) ที่กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในการเรียนนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ เพราะสภาพแวดล้อมที่ดีจะมีสภาพเป็นแรงผลักดัน หรือกระตุ้นให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สภาพแวดล้อมในทางศิลปศึกษาในที่นี้มีความหมายรวมถึง สภาพห้องเรียนที่ดี มีโต๊ะทำงานได้สะดวก ห้องกว้างขวาง พอสวมควร ห้องเรียนเป็นสัดส่วน นอกจากนั้นรวมไปถึงการสร้างบรรยากาศที่ดี เช่น ความเป็นกันเอง การให้กำลังใจที่ดี การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ห้องเรียนที่มีเสรีภาพ เป็นต้น สภาพแวดล้อมที่ดีเช่นนี้จะช่วยสร้างเสริมการเรียนรู้ได้อย่างดี

เลิศ อำนันทนะ (2529) ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนศิลปศึกษาไว้ว่า ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่ต้องการฝึกหัดทางทักษะและการเรียนรู้ถึงคุณค่า สุนทรียศาสตร์ประกอบกับการเรียนศิลปศึกษา เพื่อหวังผลให้เด็กเกิดความเจริญงอกงามในทุกด้าน จำเป็นต้องมีห้องปฏิบัติงานศิลปะ (Art studio) เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้มีการแสดงออกอย่างอิสระ (Free Expression) ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ธรรมชาติของเด็กชอบการเคลื่อนไหว และต้องการพื้นที่มาก ห้องเรียนศิลปศึกษาจึงควรมีบริเวณกว้างขวางเพียงพอ ที่จะตอบสนองการแสดงออกของเด็ก มีบรรยากาศที่เร้าใจผู้เรียนให้อยากเรียน เช่น มีพื้นที่กว้างขวาง สะอาด แสงสว่างเพียงพอ เงียบสงบ อุณหภูมิพอเหมาะ อากาศถ่ายเทได้สะดวก อุปกรณ์ครบครัน สามารถทำงานได้เป็นรายบุคคลและกลุ่ม

2. การแสดงออกทางศิลปะ

การแสดงออก เป็นส่วนประกอบอย่างหนึ่งของการสร้างสรรค์ทางศิลปะ ผู้ทำงานศิลปะ จะแสดงอารมณ์ และความรู้สึกของตน ขณะสร้างสรรค์งานจนเกิดเป็นรูปทรงที่มีความหมาย ปรากฏขึ้น ความรู้สึกที่แสดงออกดังกล่าว เป็นสิ่งที่สะสมไว้จากประสบการณ์ด้านต่างๆ ที่ได้ เรียนรู้มา พิระพงษ์ กุลพิศาล (2531) กล่าวว่า การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสำหรับเด็ก เน้นถึง การแสดงออกเป็นสำคัญ เด็กจะแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะตัว โดยผลงานของเด็กเป็นการ สะท้อนประสบการณ์ จากสิ่งแวดล้อมที่เขาสนใจ จากประสบการณ์ที่เป็นของตนเอง อันเป็น ประสบการณ์ฝังลึกอยู่ในตัวเด็ก ดังนั้นเมื่อถึงคราวที่เด็กจะต้องแสดงออก เด็กจะแสดงสิ่งเหล่านี้ ออกมาให้ปรากฏ ซึ่งสอดคล้องกับ ประเทิน มหาพันธ์ (2531) ที่กล่าวว่า การแสดงออกทาง ศิลปะเป็นการแสดงออกตามความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการรับรู้ ความรู้สึกนึกคิด จินตนาการ ความชื่นชอบและจุดมุ่งหมายต่างกัน ซึ่งมีผลทำให้เด็กมีความคิดรวบยอดต่อสิ่ง ต่างๆ ไม่เหมือนกันแล้วเลือกและตัดสินใจแสดงออกมาเป็นรูปทรง รูปร่าง สี การจัดองค์ประกอบ ที่ไม่ซ้ำแบบใครเพื่อจะสื่อสารกับผู้อื่น และการแสดงออกทางศิลปะนี้มักจะมีการเปลี่ยนแปลง และการเคลื่อนไหวที่สอดคล้องกับวัย สภาพแวดล้อม สภาพสังคมรอบๆ ตัวเด็กความรู้สึกนึกคิด ที่เด็กมีต่อความเป็นไปในสังคม รวมทั้งความต้องการของเด็ก

วิรุณ ตั้งเจริญ (2532) กล่าวถึงการแสดงออกทางศิลปะว่าเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของ เด็ก ในอันที่จะช่วยสร้างเสริมประสิทธิภาพหรือพลังในตัวเด็ก ซึ่งพลังในตัวนั้นจะเป็นผลไปสู่การ รับรู้ การเรียนรู้ และการประพฤติปฏิบัติในทุกๆ ด้าน เมื่อศิลปะเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งในการ แสดงออกและมีคุณค่าไปสู่พัฒนาการในทุกๆ ด้าน การแสดงออกทางศิลปะ ในวัยเด็กจึงเป็นการ แสดงออกที่ควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นไปตามธรรมชาติ

รูดอล์ฟ (Rudolph, 1973) กล่าวว่า การแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสี นั้นสามารถบ่งบอกถึงความเป็นอยู่ และสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวเด็กว่ามีลักษณะอย่างไร อีกทั้ง ยังสะท้อนถึงความเจริญเติบโตของเด็กในด้านต่างๆ อีกด้วย

วิรุณ ตั้งเจริญ (2539) กล่าวว่า การแสดงออกทางศิลปะจึงเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของ เด็ก ในอันที่จะช่วยสร้างเสริมประสิทธิภาพหรือพลังในตัวเด็ก ซึ่งพลังนั้นจะส่งผลต่อการรับรู้ การ เรียนรู้ และการประพฤติปฏิบัติในทุกๆ ด้าน ลักษณะการแสดงออกทางศิลปะของเด็ก จึงแสดงให้เห็นถึงสิ่งต่างๆ ในตัวเด็กดังนี้คือ

1. การแสดงออกที่ชี้ให้เห็นถึงความเติบโต การแสดงออกทางศิลปะของเด็กโดยเฉพาะ อย่างยิ่งการวาดภาพที่เริ่มต้นจากการขีดเขียนเส้นอย่างวุ่นวายและค่อยๆ พัฒนาควบคุมเส้นสาย ให้เป็นระเบียบขึ้นเรื่อยๆ การเคลื่อนไหวของเส้นยังเริ่มเป็นไปอย่างซ้ำๆ กัน เป็นการเริ่มต้นท่าที ของการออกแบบรูปทรง ให้ปรากฏขึ้น และในวันที่เติบโตขึ้นภาพเขียนของเด็กก็พัฒนาลักษณะ

การออกแบบไปสู่รูปทรงที่เลียนแบบธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงตามวุฒิภาวะนั้น เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงหรือการเติบโตของเด็ก ทั้งด้านร่างกาย การรับรู้ จิตใจ และการแสดงออก ย่อมมีคุณค่าต่อความเข้าใจและการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับวัย หรือวุฒิภาวะ ของเด็กต่อไป

2. การแสดงออกที่ชี้ให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะตัว เด็กแต่ละคนการรับรู้หรือมีความรู้สึกตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ แตกต่างกันเมื่อเด็กสร้างผลงานทางศิลปะ ผลงานนั้นจะได้รับการผสมผสานประสบการณ์ที่พบเห็น กับความรู้สึกนึกคิดไว้ด้วยกัน และเมื่อการทำงานศิลปะ ต้องผ่านวัสดุและวิธีการต่างๆ ผลงานศิลปะของเด็กแต่ละคนก็ยิ่งสะท้อนลักษณะเฉพาะตัว หรือสะท้อนบุคลิกของเขาไว้อย่างเด่นชัด การแสดงออกในลักษณะเฉพาะตัวเช่นนี้ เป็นทัศนคติที่ดีต่อการทดลองฝึกปฏิบัติทางศิลปะ เป็นวิธีการที่สนับสนุนให้เด็กได้ยอมรับความผิดพลาด ด้วยตนเอง และพยายามต่อไปอีกด้วยวิธีการใหม่ๆ สร้างเสริมให้เกิดความมั่นใจ และพร้อมจะแสวงหาหรือมองปัญหาที่กว้างขึ้นด้วย

3. การแสดงออกที่ชี้ให้เห็นถึงการติดต่อสื่อสาร ตามประวัติศาสตร์เราพบว่า ศิลปะเป็นสิ่งชี้ให้เห็นถึงคุณค่า ความเชื่อ เรื่องราวและชนบประเพณีผู้คนในสังคมนั้นๆ สื่อสารการติดต่อทางศิลปะนับว่ามีคุณค่าสูงยิ่ง โดยเฉพาะในสังคมของผู้คนที่ยังไม่รู้หนังสือซึ่งอาจจะคล้ายกับโลกของเด็กๆ ศิลปะเด็กจึงมีสภาพเป็นข้อมูลต่างๆ สัญลักษณ์ต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นในงานศิลปะ อาจจะมีคุณค่ามากกว่าการบอกเล่าใดๆ เพราะภาพเป็นสิ่งง่าย และเป็นความจริงที่มองเห็นได้เป็นตัวเป็นตน ในการแสดงออกทางด้านการสื่อสารความรู้สึกนึกคิดทางศิลปะ เด็กสามารถที่จะบรรยายประสบการณ์จริงๆ และบรรยายจินตนาการมากมายของเขา เรียบง่าย สบาย และเคร่งเครียดให้ปรากฏขึ้นได้ ดีกว่าภาษาเขียนและภาษาพูดที่มีระเบียบแบบแผน

4. การแสดงออกที่ชี้ให้เห็นถึงอารมณ์ งานศิลปะของเด็กที่ได้รับการพัฒนาด้วยเสรีภาพอย่างกว้างขวางนั้น งานศิลปะส่วนใหญ่จะมีลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์อย่างชัดเจน แต่งานศิลปะของเด็กจะมีลักษณะแสดงออกทางอารมณ์ด้วยการเน้น หรือการขยายขนาดสิ่งของเขาเอง เห็นว่ามีความสำคัญ รวมความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นจริงๆ และเสนอให้ปรากฏเป็นผลงาน ผลงานศิลปะของเด็กนั้นจะสวยงามยอดเยี่ยมหรือไม่อย่างไร ย่อมเป็นคุณค่าส่วนรองสำหรับเด็ก การที่เราได้เข้าใจถึงความคิดความรู้สึก และการที่เด็กได้แสดงออกทางศิลปะ ย่อมมีคุณค่าเป็นประการสำคัญมากกว่าความสำเร็จของผลงาน

อย่างไรก็ตาม การแสดงออกทางศิลปะของเด็กนั้นจะมีกระบวนการต่อเนื่องกันจากวัยหนึ่งไปสู่อีกวัยหนึ่ง หรือเรียกว่า "พัฒนาการทางศิลปะ" ซึ่งในเด็กแต่ละวัยนั้นจะมีลักษณะเฉพาะปรากฏอยู่ในผลงานซึ่งพัฒนาการดังกล่าวนี้ จะดำเนินไปช้าหรือเร็ว ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความสนใจ ความสามารถทางศิลปะ สิ่งแวดล้อมรอบๆตัว รวมถึงการปลูกฝังและสนับสนุน

ส่งเสริมการเรียนรู้การสอนให้กับเด็ก พัฒนาการทางศิลปะนี้จะมีลักษณะเป็นสากลเด็กทุกคนไม่ว่าชาติใดภาษาใด จะมีลักษณะการแสดงออกในด้านการวาดภาพระบายสีตามพัฒนาการทางศิลปะที่คล้ายกัน เพราะฉะนั้นถ้าในกรณีที่พัฒนาการของเด็กถูกสกัดกั้น อันสืบเนื่องมาจากการอบรมสั่งสอนประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมก็จะส่งผลให้พัฒนาการนั้นขาดช่วงหรือยุติไปและจะทำให้เด็กมีการแสดงออกที่แตกต่างกันไปด้วย ดังนั้นการจัดประสบการณ์ที่ดี จึงเป็นวิถีทางอย่างหนึ่งในอันที่จะพัฒนาบุคลิกภาพและการแสดงออกทางศิลปะให้กับเด็กได้ (Lowenfeld, 1987 ; พิระพงษ์ กุลพิศาล, 2531 ; เลิศ อานันท์นะ, 2523)

เลิศ อานันท์นะ (2523) กล่าวถึง วิชาศิลปะศึกษาว่าเป็นวิชาที่จัดประสบการณ์ การเรียนการสอนด้านศิลปะในโรงเรียนให้กับเด็กตามวุฒิภาวะ เพื่อส่งเสริมให้มีโอกาสแสดงออกอย่างเสรีทางความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ตามความสนใจ และความถนัดตามธรรมชาติของเด็กแต่ละคน

วิรุณ ตั้งเจริญ (2525) กล่าวว่า ในขณะที่เด็กทำกิจกรรมทางศิลปะศึกษานั้น เด็กจะแสดงออกจากจิตสำนึก (Conscious) ของแต่ละคน ดังนั้นผลงานของเด็กจึงมีความซับซ้อน ยากง่ายแตกต่างกัน สิ่งที่มีผลต่อการแสดงออกทางศิลปะของเด็ก ประกอบด้วย

1. พื้นฐานทางวัฒนธรรม ที่มีผลต่อการแสดงออกทางศิลปะของเด็กคือ ความเชื่อแบบแผนหรือลักษณะการดำเนินชีวิตและกิจกรรมของคนในสังคม ศิลปะเด็กจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในสังคม ทั้งในแง่การสะท้อนถ่ายทอดสภาพของสังคมให้ปรากฏเป็นผลงานศิลปะและการสร้างสรรค์ศิลปะให้เป็นรูปวัตถุทางวัฒนธรรม
2. พื้นฐานทางสภาพแวดล้อม ที่มีผลต่อการแสดงออกทางศิลปะของเด็ก ได้แก่ ธรรมชาติ ผู้คน อาคารบ้านเรือน ฯลฯ สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ในฐานะที่มีสภาพเป็นรูปธรรม นับว่ามีผลกระทบต่อการแสดงออกทางศิลปะเป็นอย่างมาก เพราะสิ่งต่างๆ ดังกล่าวเป็นสื่อตลใจและเป็นปัจจัยให้การแสดงออกทางศิลปะ โดยเด็กอาจจะเสนอรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับวัตถุสิ่งแวดล้อม เสนอเหตุการณ์ต่างๆ หรือเสนอความคิดอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับสภาพของสิ่งแวดล้อม ถ่ายทอดออกมาในผลงาน
3. พื้นฐานทางความแตกต่างระหว่างบุคคล ความแตกต่างทางเอกกัตภาพของเด็กแต่ละคน เช่น บุคลิกภาพ สติปัญญา อารมณ์ ความนึกคิด จะมีผลไปสู่การแสดงออกที่แตกต่างกัน ทั้งเรื่องราว รายละเอียด สี ความซับซ้อน เด็กอาจจะเลือกวัสดุอุปกรณ์ที่ต่างกัน แสดงออกด้วยเทคนิคที่ต่างกัน งานศิลปะที่เด็กแสดงออกจึงมีแบบแผนเฉพาะตัวที่สะท้อนความแตกต่างทางเอกกัตภาพของเด็กแต่ละคนโดยเฉพาะ

นอกจากนี้ วิรุณ ตั้งเจริญ (2532) ยังกล่าวเพิ่มเติมถึงประสบการณ์ของเด็กว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่จะช่วยให้การแสดงออกเป็นไปอย่างกว้างขวาง และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ประสบการณ์ทางศิลปะในที่นี้พิจารณาได้ 3 ด้านคือ

1. ประสบการณ์ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติ การทำงานที่ต้องมีการผสมผสานระหว่างความคิดและการปฏิบัติเช่นศิลปะ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นไม่รู้จักสิ้น เมื่อปฏิบัติงาน ผลงานก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นก็จะมีผลต่อการปฏิบัติงาน ครั้งต่อไปอีก ต่างมีผลต่อกันเช่นนี้ เป็นวัฏจักร การเรียนรู้ที่ได้รับก็คือประสบการณ์ ผังแนอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่มีคุณค่าหรือเป็นความพร้อมเฉพาะตัวบุคคลที่ควรได้รับการผลักดันให้เกิดขึ้น

2. ประสบการณ์จากการศึกษาผลงานศิลปะ การฝึกปฏิบัติงานศิลปะแต่เพียงด้านเดียว โดยที่ไม่มีการศึกษาให้สัมพันธ์กับการปฏิบัติ ย่อมไม่สามารถผลักดันให้การฝึกปฏิบัติพัฒนาไปได้เท่าที่ควร การดูผลงานศิลปะต่างๆไป การดูอย่างชื่นชม คิดวิเคราะห์ และวิพากษ์วิจารณ์จะเป็นประสบการณ์ที่มีค่าต่อการเรียนรู้ หรือการฝึกปฏิบัติครั้งต่อไปอย่างมาก เพราะการเรียนรู้ทุกอย่างย่อมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไม่ทางตรงก็ทางอ้อม การศึกษาผลงานศิลปะจึงควรได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

3. ประสบการณ์จากสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมซึ่งหมายรวมถึงสภาพแวดล้อมในเชิงวัตถุ ทั้งที่เป็นธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น และสภาพแวดล้อมในเชิงเหตุการณ์ต่างๆ การที่ผู้เรียนมีประสบการณ์มาก ได้รู้มากและเห็นมาก ก็ย่อมเปิดโอกาสให้เขาได้คิดมากตามไปด้วย ประสบการณ์จากสภาพแวดล้อม ทั้งในแง่รูปแบบ และความคิดย่อมเป็นความพร้อมที่มีความหมายต่อการเรียนรู้ และการแสดงออกทางศิลปะ

การแสดงออกทางศิลปะของเด็กแสดงถึงพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์ และพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ ทางสุนทรียภาพ และการรับรู้ การส่งเสริมการแสดงออกเฉพาะตัวโดยการจัดประสบการณ์ที่ดีอันได้แก่ ประสบการณ์จากที่บ้าน และประสบการณ์จากโรงเรียนจะส่งผลให้เด็กมีการแสดงออกทางศิลปะ ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ซึ่งมีคุณค่าและความสำคัญต่อพัฒนาการในทุกๆด้านของเด็ก และเนื่องจากการแสดงออกทางศิลปะโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการวาดภาพระบายสีนั้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อม ความเจริญเติบโต ลักษณะเฉพาะตัว การติดต่อสื่อสาร อารมณ์ ความรู้สึกและรวมถึงการสังสมประสบการณ์ในด้านต่างๆได้เป็นอย่างดี

3. การวาดภาพระบายสีของเด็ก

วิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld, 1987) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะทุกประเภทจะ ช่วยส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ ให้กับเด็กทั้งในด้านสุนทรียภาพ การรับรู้ สถิติปัญญา อารมณ์ สังคม ร่างกาย การสร้างสรรค์ และเทคนิคการทำงาน แต่หนึ่งในกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ซึ่ง ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานสำคัญทางศิลปะศึกษา คือ การวาดภาพระบายสี

แฮร์ริส (Harris, 1963) กล่าวถึง การวาดภาพระบายสีของเด็กนั้นจะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ตามพัฒนาการหรือวุฒิภาวะของเด็กแต่ละคน โดยเริ่มจากการสร้างมโนทัศน์ขั้นต้นง่ายๆ ก่อน ภาพวาดในระยะแรกของเด็กจึงยังไม่มีความหมาย แต่จะเป็นเพียงการจัดลำดับภาพวาดเท่านั้น เมื่อเด็กเติบโตมีความเจริญทางวุฒิภาวะมากขึ้น เด็กจะเริ่มวาดภาพจากแบบง่ายๆ ไปสู่แบบที่ ซับซ้อนและมีลักษณะรูปธรรมมากขึ้น ความเจริญวัย และประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้นของเด็กนี้เอง ทำให้ภาพวาดของเด็กเปรียบเสมือนการแสดงออกทางสุนทรียภาพสำหรับเขา ซึ่งเขาสามารถใช้ เทคนิค และวิจารณ์งานของตนสอดแทรกในภาพวาดระบายสีของเขา

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานปีพุทธศักราช 2542 คำว่า "วาดภาพ" แปลว่า วาดเป็นภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น วาดภาพคน วาดภาพทิวทัศน์ ส่วนคำว่า "ภาพ" หมายถึง สิ่งที่ วาดเขียนขึ้นเป็นรูป "ระบายสี" หมายถึง การลงสี แต้มสี หรือป้ายสี เมื่อรวมคำทั้งหมดเข้าด้วยกันเป็นคำว่า "วาดภาพระบายสี" หมายถึง การวาดหรือการเขียนขึ้นเป็นรูปแล้วลงสีซึ่งนับได้ ว่าการวาดภาพระบายสีเป็นการแสดงออกที่บริสุทธิ์ต่อทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต ทั้งที่เป็นความฝัน เป็นจินตนาการหรือเป็นสิ่งแวดล้อมที่เขารู้ สูดาวดี สุภาโกษะ (2527) กล่าวว่า การวาดภาพ ระบายสีเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งของเด็กในการถ่ายทอดการแสดงออกเฉพาะบุคคล เป็นการ แสดงออกตามความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งเป็นสิ่งที่สะสมไว้จากประสบการณ์ด้านต่างๆ ที่ได้ เรียนรู้มา อันได้แก่ ประสบการณ์ที่ได้จากมนุษย์ด้วยกัน เช่น จากพ่อ แม่ ครู หรือเพื่อนจาก สถานที่ต่างๆ เช่น โรงเรียน บ้านจากเหตุการณ์ต่างๆ จากความคิดและจินตนาการ ตลอดจนจาก วัตถุสิ่งของต่างๆ เป็นต้น

เลิศ อานันท์นะ (2529) กล่าวว่า การวาดภาพของเด็กในลักษณะต่างๆ สามารถสะท้อน ให้เห็นถึงภาวะทางอารมณ์ ตลอดจนความรู้สึกที่ผลกระทบต่อสิ่งต่างๆ ของเด็ก เช่น เมื่อเด็ก ต้องการแสดงถึงความสุขก็อาจวาดภาพคนยิ้มแย้ม โดยเน้นเฉพาะตรงส่วนปากที่กำลังยิ้ม หาก เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความเศร้า เด็กก็จะวาดภาพใบหน้าคนซึ่งมีคิ้วตก และปากเป็นเส้นโค้งลง หรือหยดน้ำตาบนใบหน้า เรื่องราวที่เด็กนำมาแสดงในภาพนั้น ล้วนมาจากประสบการณ์ ความ ทรงจำ การเรียนรู้ และจินตนาการของเด็กทั้งสิ้น ซึ่งเด็กจะแสดงออกอย่างบริสุทธิ์และใช้ สัญลักษณ์ต่างๆ เพื่อสื่อความหมายให้เป็นที่เข้าใจโดยตรงไปตรงมา มีลักษณะง่ายๆ ไม่ซับซ้อน เด็กจึงไม่คำนึงถึงเทคนิค กฎเกณฑ์ และวิธีการ

ฟรีแมน (Freeman, 1980) ได้มีการนำเสนอถึงความสำคัญของขั้นตอนกระบวนการวาดภาพของเด็ก และได้รับการยอมรับและความสนใจ โดยเขาพิสูจน์ให้เห็นว่า ขั้นตอนในการวาดภาพเป็นสิ่งที่สำคัญที่ไม่ควรมองข้าม เนื่องจากมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อผลสำเร็จของผลงาน กอมบริค (Gombrich), ซอมเมอร์ (Sommers) ได้กล่าวถึงปัญหาในการวาดภาพของเด็กว่า บ่อยครั้งที่พบว่าเด็กมักจะมีปัญหาในการวาดภาพหรือวาดผิดพลาด เหตุผลส่วนหนึ่งมาจาก การวาดภาพที่อาศัยเพียงความทรงจำอย่างเดียว ซึ่งไม่เพียงพอต่อการวาดภาพ เนื่องจาก การมองเห็นส่วนของรายละเอียดไม่ถูกต้องเพียงพอ จึงทำให้เกิดข้อบกพร่องในการทำงานได้ การวาดภาพของเด็กนั้น จะเริ่มจากการสร้างวงกลมและต่อเติมขา โดยการขีดเป็นเส้นยาวๆ 2 เส้น ซึ่งเรียกว่า ภาพลูกอ๊อด (tadpole) ต่อมาการวาดได้พัฒนาให้เห็นถึงความแตกต่างในส่วนลำตัว และหัว และมีแขนเพิ่มขึ้น ในเวลาต่อมา การวาดภาพของเด็กจะมีการต่อเติมรายละเอียดเพิ่มมากขึ้น มีสัดส่วนที่ถูกต้องเมื่อเด็กอายุมากขึ้น และการที่ภาพวาดของเด็ก ได้มีการต่อเติมรายละเอียดที่ยากขึ้น และมีองค์ประกอบที่ดี ที่เพิ่มขึ้นตามอายุและประสบการณ์ของเด็กนั้นส่วนหนึ่งเกิดจากการควบคุมการเคลื่อนไหวและการวางแผนงานของเด็กดีขึ้น อีกทั้งพัฒนาการในการวาดภาพของเด็กส่วนหนึ่งมาจากการลอกเลียนแบบภาพอีกด้วย

นอกจากนี้ วิลสัน และ วิลสัน (Wilson and Wilson, 1982) ได้พบว่า การวาดภาพของเด็กนั้นส่วนใหญ่จะมาจากสิ่งที่เด็กเคยพบเห็น และมาจากการลอกเลียนแบบ บ่อยครั้งที่พบว่า เด็กเลือกภาพจากของจริง และจากการศึกษาการวาดภาพของเด็ก ส่วนใหญ่พบว่าจะวาดภาพจากสิ่งที่ตนเคยเห็นมาก่อนโดยนำมาลอกแบบหรือนำมาดัดแปลงใหม่ ซึ่งอิทธิพลทางวัฒนธรรมมีผลต่อการวาดภาพของเด็กภาพจะมีความแตกต่างกันไปตามอิทธิพลที่ต่างกัน ดังจะเห็นได้จากลักษณะการลอกเลียนแบบของเด็ก นอกจากนี้ยังกล่าวเพิ่มเติมถึงปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการทางการวาดภาพพระบายสีของเด็ก ดังต่อไปนี้ 1) ทุกคนเกิดมากับแนวโน้มในการวาดวัตถุที่ง่ายและเป็นไปได้ไม่ซับซ้อน โดยบรรยายสิ่งต่างๆ จากลักษณะที่เห็นและจัดเรียงเส้นและรูปทรงจากมุมด้านขวา 2) พัฒนาการทางการวาดภาพพระบายสี เป็นเหมือนขั้นตอนในการเจริญเติบโต ความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นจะเข้าไปรวมกับความคิดเดิมอย่างซ้ำๆ ดังการค้นพบโดยบังเอิญ ซึ่งมีผลต่อการวาดภาพ 3) พัฒนาการการวาดภาพพระบายสี ขึ้นอยู่กับศิลปะของวัฒนธรรมนั้นๆ 4) ความสำเร็จในการวาดภาพขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะบุคคล ความสนใจ ความทรงจำ การสังเกต ทักษะการเคลื่อนไหว จินตนาการ การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ และสุนทรีย์ภาพ 5) การเรียนรู้ ทักษะในการวาดภาพ การส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการคิด และการเรียนการสอนสิ่งต่างๆ ล้วนมีผลต่อพัฒนาการ การวาดภาพพระบายสี

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) กล่าวว่า ภาพเขียนของเด็กนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำมาซึ่งความเข้าใจอันดี และจะสะท้อนให้เห็นสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความคิดที่บริสุทธิ์ที่มีต่อสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมด้วย

ประภัสสร นิยมธรรม (2523) กล่าวถึงการวาดภาพระบายสี หรือการขีดเขียนต่างๆ ของเด็กว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้ศึกษาความคิดความอ่านของเด็ก ซึ่งผลงานของเด็กจะสื่อให้เห็นความคิดริเริ่มที่หลังไหลออกมา ความคิดเชิงประดิษฐ์นี้จะสื่อให้เห็นว่าพลังผลักดันทางศิลปะเป็นสากลไม่ว่าจะเป็นเด็กจากเชื้อชาติใด ภาษาใด เด็กจะวาดของอย่างเดียวกันในลักษณะแบบเดียวกัน เมื่ออยู่ในวัยเดียวกัน การเรียนรู้ของเด็กเกี่ยวกับธรรมชาติจากการลากเส้นตั้งแต่เริ่มการวาดครั้งแรกไปยังภาพวาดครั้งหลังๆ เด็กทุกคนจะผ่านขั้นของการพัฒนาไปในทำนองเดียวกัน ขั้นเหล่านี้จะเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคล บางคนอาจช้า เร็ว หรือเป็นปกติ ซึ่งเป็นไปตามหลักพัฒนาการโดยทั่วไป ประภัสสร นิยมธรรม ยังกล่าวเพิ่มเติมถึงการจัดวางตำแหน่งของภาพที่เด็กชอบวาด มีอยู่ 17 แบบ ซึ่งจำแนกได้ดังนี้คือ 1) วาดเต็มไปหมดทั้งหน้ากระดาษ 2) เริ่มจากจุดศูนย์กลางบางทีก็เล็ก บางทีก็ใหญ่ แต่อยู่ตรงกลางกระดาษ 3) วาดเต็มกระดาษ แต่เว้นช่องว่างบริเวณขอบกระดาษไว้เป็นกรอบ 4) วาดอยู่ในแนวเส้นตั้ง โดยใช้กระดาษเพียงครึ่งเดียว 5) วาดอยู่ในแนวเส้นนอน โดยใช้กระดาษเพียงครึ่งเดียว 6) วาดภาพทั้งสองข้างนอกกระดาษอย่างมีความสมดุล 7) วาดภาพอยู่ในเส้นทแยงมุม ลักษณะการวาดจะอยู่ในกรอบรูปสามเหลี่ยม 8) วาดอยู่ในลักษณะเส้นทแยงมุม แต่เส้นจะลั่นออกมาทางอีกครึ่งหนึ่งของเส้นทแยงมุม 9) วาดภาพอยู่ในแกนกลางของเส้นทแยงมุม และกระจายไปอย่างราบเรียบสมมาตร 10) ภาพที่วาดออกมาจะปรากฏสองในสามส่วนของกระดาษจะเห็นเส้นที่เขียนแยกจากกันอย่างเด่นชัด 11) ภาพจะอยู่ในกระดาษเพียงหนึ่งส่วนสี่ โดยอยู่มุมใดมุมหนึ่งของกระดาษ 12) ภาพจะแผ่กระจายมุมหนึ่งเป็นรูปพัด อีกมุมหนึ่งว่างเปล่า 13) ภาพจะอยู่ในแนวโค้งโดยใช้มุมสองด้านของกระดาษ 14) ภาพจะอยู่ในแนวโค้งโดยใช้มุมสามด้านของกระดาษ 15) ภาพจะปรากฏในรูปปิรามิด โดยเริ่มจากมุมสองมุม อีกสองมุมว่างเปล่า 16) ภาพจะวาดในลักษณะเป็นแถบแนวนอน หรือ แนวตั้ง 17) ภาพจะแผ่กระจายเป็นรูปพัด โดยเริ่มจากตอนล่างของกระดาษ

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld, 1987) กล่าวว่า การวาดภาพระบายสีของเด็กนั้น สามารถบ่งชี้ถึงพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กได้ ดังต่อไปนี้

พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

เด็กที่มีความเจริญทางสติปัญญาจะแสดงออกในการวาดภาพระบายสี โดยมีการแสดงให้เห็นถึงความชัดเจนของรายละเอียดส่วนประกอบในภาพ เช่น เส้นผม เล็บ ขนตา และ

สามารถวาดภาพที่แสดงถึงความประณีต สวยงาม มีความซับซ้อนของเส้น และรูปทรง อีกทั้งสามารถแก้ปัญหาในขณะทำงานได้

1. พัฒนาการทางด้านอารมณ์

เด็กที่มีความเจริญทางอารมณ์จะแสดงออกในการวาดภาพระบายสี โดยมีการแสดงให้เห็นถึงความหนักแน่นของเส้นที่มั่นคง สามารถลากเส้นโดยไม่ขาดตอน และสามารถวาดภาพและระบายสีให้อยู่ในขอบเขตที่จำกัดได้ นอกจากนี้ถ้าเด็กให้ความสำคัญต่อสิ่งใดมักจะวาดสิ่งนั้นให้มีขนาดใหญ่ หรือยาวกว่าความเป็นจริงมาก

2. พัฒนาการทางด้านสังคม

เด็กที่ความเจริญทางสังคมจะแสดงออกในการวาดภาพระบายสี โดยแสดงให้เห็นถึงรายละเอียดในภาพได้มาก เพราะเด็กมีโอกาสสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและสังคมรอบๆตัวได้มาก นอกจากนี้เด็กสามารถสร้างภาพที่มีการคำนึงถึงจุดเด่นน่าสนใจหรือจุดสำคัญของภาพก่อน แล้วจึงสร้างส่วนประกอบที่ละเอียดทีหลัง

3. พัฒนาการทางด้านร่างกาย

เด็กที่ความเจริญทางด้านร่างกายจะแสดงออกในการวาดภาพระบายสี โดยแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการควบคุมอวัยวะของร่างกายให้สร้างสรรค์งานที่มีลักษณะสัมพันธ์กับความรูสึกนึกคิดของตนเองได้ ภาพวาดระบายสีของเด็กจึงแสดงถึงความเคลื่อนไหวที่เป็นอิสระ และมีความชัดเจนของรูปร่าง เพราะเด็กสามารถบังคับมือของตนเองได้

4. พัฒนาการทางด้านสุนทรียภาพ

เด็กที่ความเจริญทางสุนทรียภาพจะแสดงออกในการวาดภาพระบายสี โดยการรวบรวมประสบการณ์ของตนที่ผ่านมา ถ่ายทอดเป็นผลงานได้โดยการใช้เส้นพื้นผิว และสีในการตกแต่งภาพอย่างสวยงาม มีความเป็นระเบียบ สะอาด และเรียบร้อย

5. พัฒนาการทางด้านความคิดสร้างสรรค์

เด็กที่ความเจริญทางความคิดสร้างสรรค์จะแสดงออกในการวาดภาพระบายสี โดยแสดงให้เห็นถึงความคิดที่ก้าวหน้า แปลกใหม่ มีการปรับปรุงภาพวาดระบายสีของตนอยู่อย่างสม่ำเสมอ สามารถทำงานได้อย่างอิสระ โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ไม่ลอกเลียนแบบผู้อื่น ดังนั้นผลงานจึงมีความแตกต่างจากผู้อื่น นอกจากนี้เด็กสามารถวาดภาพเป็นเรื่องราวและสามารถตั้งชื่อภาพได้

6. พัฒนาการทางการรับรู้

เด็กที่ความเจริญทางการรับรู้จะแสดงออกในการวาดภาพระบายสี โดยแสดงให้เห็นถึงการจัดระยะใกล้ไกลในภาพได้ดี และแสดงขนาดของสิ่งต่างๆในภาพได้ถูกต้องใกล้เคียงกับความเป็นจริง

สรุปได้ว่า การแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีของเด็ก นับเป็นการสะท้อนถึงพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ร่างกาย สุนทรียภาพ การรับรู้และความคิดสร้างสรรค์ รวมไปถึงพัฒนาการและความเจริญงอกงามในด้านต่างๆ ที่มีอยู่ในตัวเด็ก ให้ปรากฏออกมาเพื่อให้ผู้อื่นได้รับรู้ถึงอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ซึ่งเป็นสิ่งที่สะสมได้จากประสบการณ์ด้านต่างๆ ที่ได้เรียนรู้มา

4. พัฒนาการทางศิลปะของเด็ก

ทฤษฎีพัฒนาการทางศิลปะเด็ก ของ โลเวนเฟลด์ และบริตเตน (Victor Lowenfeld , 1987) เป็นทฤษฎีหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญ และเป็นรากฐานในการศึกษาพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก ซึ่งได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพัฒนาการทางศิลปะของเด็กจากภาพที่เด็กวาดและรวบรวมผลที่ได้ โดยมีการแบ่งออกเป็นขั้นพัฒนาการทางศิลปะ สรุปได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นขีดเขียน (The Scribbling Stage) ระดับอายุ 2-4 ขวบ ในวัยนี้จะสังเกตเห็นว่า การแสดงออกของเด็กเริ่มแสดงจินตนาการ การเริ่มขีดเขียนที่ขาดการควบคุม ยุ่งเหยิง กับการเคลื่อนไหวที่สับสนนั้น ต่อมาจะเริ่มควบคุมมือให้เคลื่อนไหวซ้ำๆกัน เป็นการเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา เริ่มคิดและเข้าใจเส้นที่ตนขีดเขียนลงไปหลังจากนั้นก็เริ่มกำหนดชื่อรูปทรงต่างๆที่สร้างขึ้น เปลี่ยนแปลงจากความพึงพอใจในการเคลื่อนไหวมาเป็นความพึงพอใจในการคิดจินตนาการในระยะ 3-4 ขวบ เด็กจะเริ่มมองเห็นความสัมพันธ์ ระหว่างภาพเขียน และโลกภายนอก และสามารถสร้างภาพจากวัตถุที่มองเห็นได้ ภาพวาดของเด็กวัยนี้เป็นการบันทึกมโนทัศน์ และความรู้สึกของเด็กไว้ ภาพเขียนได้แสดงภาพวัตถุ และเหตุการณ์ในเชิงสัญลักษณ์ อันจะนำไปสู่พื้นฐานทางทักษะขั้นต่อไป เด็กวัยนี้จะสนุกสนานกับกิจกรรมทางศิลปะโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนภาพ หรือการได้ปั้นขยำดิน ดินน้ำมัน หรือแป้ง สนุกสนานเหมือนการได้เล่นของเล่นใหม่ๆ การสร้างรูปเกี่ยวโยงไปถึงวัตถุดิบของส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นจากความจำ การเขียนภาพมีความสัมพันธ์ในแง่การบันทึกความคิดและความรู้สึกของเด็ก กิจกรรมศิลปะไม่จำเป็นต้องสร้างสิ่งเร้าภายนอก เพราะเด็กจะมีแรงกระตุ้นภายในซึ่งเป็นธรรมชาติของการแสดงออกทางศิลปะอยู่แล้ว สิ่งที่ต้องทำคือการหยิบยื่นกระดาษ ดินสอ สี หรือดินน้ำมันให้กับเด็ก

ขั้นที่ 2 ขั้นก่อนเขียนภาพอย่างเป็นทางการ (The Preschematic Stage) ระดับอายุ 4-7 ขวบถัดจากวัยที่แสดงออกลักษณะขีดเขียนด้วยเส้นและรูปทรงที่มีความสัมพันธ์กับโลกภายนอก เป็นรูปแบบที่ใช้สัญลักษณ์หรือการสร้างสรรคโลกภายนอกขึ้น ในระยะแรกๆจะเป็นระยะเริ่มต้นของการพัฒนาสัญลักษณ์ และในช่วงหลังจะเป็นระยะแสดงสัญลักษณ์อย่างเด่นชัด ในวัยเริ่มต้นแสดงออกสัญลักษณ์นั้น เด็กจะถือตัวเองเป็นศูนย์กลางของความพึงพอใจ สัญลักษณ์ที่แสดงในภาพเขียนขึ้นอยู่กับการรับรู้ต่อสภาพแวดล้อมของตนเอง เด็กขีดเขียนภาพตามที่ตนเองมี

ความรู้ไม่ใช้ตามที่เขามองเห็น เส้นแสดงการควบคุมมือให้เป็นไปตามที่เด็กต้องการมากขึ้น ผลงานในระยะนี้ของเด็กจำนวนมากแสดงรูปทรงที่โปร่งใส (X-ray) ซึ่งให้เห็นว่าเด็กรับรู้อย่างไรเป็น ภาพที่แสดงสัญลักษณ์ตามที่เด็กไม่รู้ไม่ใช้การมองเห็นมุมใดมุมหนึ่งเท่านั้น ภาพเขียนแสดงความสนใจต่อความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อม โดดเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดบริเวณว่างบนพื้นภาพ เด็กเริ่มสนใจเส้น และรูปร่างต่างๆแบบเลขาคณิตมากขึ้น มีลักษณะเรียบง่าย เหลี่ยม กลม

ขั้นที่ 3 ขั้นการเขียนภาพอย่างมีความหมาย (The Schematic Stage) ระดับอายุ 7-9 ปี ในช่วงนี้เด็กเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตนเอง และสิ่งแวดล้อมมากขึ้นจะวาดสิ่งต่างๆ เป็นรูปร่างที่แน่นอนตามแบบแผนเฉพาะตัวของแต่ละคน และมีความสัมพันธ์กับความรู้สึก อารมณ์และความคิดของเด็ก และจะวาดเฉพาะสิ่งที่มีความสำคัญต่อเขามีการใช้เส้นเรขาคณิต ต่างๆ ประกอบเป็นรูปร่างคน และมีการวาดรายละเอียดของอวัยวะต่างๆเช่น จมูก คอ หู ฝ่ามือ ฯลฯ เมื่อเด็กอายุ 7 ปี จะวาดเสื้อผ้าแทนร่างกายของคน แต่ยังไม่วาดท่าทาง หรือการกระทำไม่ได้ แต่จะวาดคนยืนหน้าตรงเท่านั้น สำหรับการให้ช่องไฟปรากฏว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุ เช่น ต้นไม้อยู่บนพื้นดิน ซึ่งเรียกว่า การเขียนภาพบนเส้นฐาน (Base line) เป็นการบ่งชี้ว่าเด็กเข้าใจว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม แต่ยังไม่มีความคิดรวบยอดเรื่องภาพ 3 มิติ ภาพวาดจะมี ลักษณะ 2 มิติ มีเฉพาะความกว้าง และความยาวการใช้สีเริ่มมีความสัมพันธ์กับ วัตถุ และ อารมณ์ มีการใช้สีอ่อนแก่เพียงเล็กน้อย เด็กจะวาดสิ่งต่างๆ ซ้ำๆ กันลักษณะการวาดภาพของเด็กวัยนี้ที่มักจะพบ คือ การเขียนภาพแบบพับกลาง (Folding over) ลักษณะของภาพวาดคล้าย กับพับกระดาษเป็นสองตอน และใช้เส้นรอยพับเป็นเส้นกั้นกลาง รูปที่เขียนจะตั้งฉากกับเส้นฐาน เส้นบน และมีลักษณะหัวตั้ง แต่สิ่งที่เด็กวาดลงบนเส้นฐานเส้นล่างจะมีลักษณะหัวกลับ การเขียนภาพแบบพับกลางของเด็ก เพราะเด็กเห็นความสำคัญของตนเองจึงเขียนภาพโดยยึดตนเอง เป็นศูนย์กลาง และวาดสิ่งต่างๆ ให้สัมพันธ์กับตน ลักษณะอีกแบบหนึ่ง คือ การใช้วงกลมเป็น เส้นฐาน และวาดรูปต่างๆ หันด้านบนขึ้นออกไปจากรัศมี และมีการเขียนภาพแบบเอ็กซเรย์ (X-ray picture) เป็นภาพที่แสดงให้เห็นว่าผู้วาดมีปฏิกริยาต่อสิ่งต่างๆ ทั้งภายนอกและภายในตาม ความต้องการ และอารมณ์ของตนเองมากกว่าจะวาดให้เหมือนจริงตามธรรมชาติ

ขั้นที่ 4 ขั้นเกาะกลุ่ม (The Gang Age) ระดับอายุ 9-12 ปี ในวัยนี้เริ่มมีการรวมกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ มาเป็นการวาดภาพที่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ การวาดรูปคนเริ่ม เหมือนจริงมากขึ้น แต่ยังไม่วาดภาพตามที่ตามองเห็น รูปคนเริ่มแสดงความแตกต่างระหว่างเพศ โดยมีผู้ชายสวมกางเกง และผู้หญิงสวมกระโปรงเครื่องแต่งกายจะมีรอยพับย่นหรือลวดลายภาพ คนมีลักษณะแข็งกระด้างไม่แสดงอาการเคลื่อนไหว เพราะเด็ก ๆ ไม่รู้จักการสังเกตรายละเอียดมีการเปลี่ยนแปลงการใช้เส้นฐานมาเป็นเส้นพื้นราบที่แสดงถึงการให้ช่องไฟที่เหมือนจริงมากขึ้นเด็ก จะเปลี่ยนแปลงการวาดโดยมีต้นไม้อื่นขึ้นจากพื้นดินท้องฟ้าแผ่ลงมาถึงด้านล่าง แต่เด็กยังไม่มี

ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความลึก เขาจะวาดต้นไม้ให้แผ่คลุมขึ้นไปบนท้องฟ้าแสดงให้เห็นว่าเด็กเริ่มเข้าใจความเลื่อมล้ำกันของวัตถุ และจะพัฒนาไปสู่การวาดภาพ 3 มิติ เด็กจะเริ่มใช้สีสัมพันธ์กับสีของวัตถุมากขึ้นแต่ยังไม่มีความพร้อมในเรื่องการใช้สีกับบรรยากาศ เช่น การใช้สีแสดงระยะใกล้ ไกล การใช้สีในที่มืด และสว่าง ฯลฯ และในช่วงนี้เด็กจะเริ่มออกแบบเครื่องแต่งกาย และวัสดุเครื่องใช้บางอย่างแต่ยังไม่เข้าใจการออกแบบที่แท้จริง

ขั้นที่ 5 ขั้นการเขียนภาพเลียนแบบธรรมชาติ (The Pseudo Naturalistic Stage)
ระดับอายุ 12-14 ปี เป็นช่วงที่เด็กมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและความคิดหลายประการ การแสดงออกของเด็กเริ่มเหมือนจริงมากขึ้น ขั้นนี้เป็นช่วงที่เด็กมีความคิดรวบยอด 2 แบบ คือ พวกที่มีความคิดรวบยอดทางจักษุประสาท (Visually minded) และพวกที่แสดงออกตามอารมณ์ (Non-Visually minded) พวกที่มีความคิดรวบยอดทางจักษุประสาท(visually minded) และพวกที่แสดงออกตามอารมณ์(non-visually minded) พวกนี้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันไป เฉพาะคน เด็กหญิงจะเริ่มมีความสนใจจากการวาดรูปคนที่แสดงความแตกต่างระหว่างเพศก่อน เด็กชาย การวาดภาพคนจะเหมือนจริงมากขึ้น เช่น ทำนั่ง ทำยืน มีรอยย่นรอยพับตามแสงเงา และท่าทางแสดงขนาดของวัตถุตามระยะใกล้ไกล เด็กชายมักสนใจในกิจกรรมกีฬาและมักวาดรูปการ์ตูนล้อเพื่อนๆ และครู แต่เด็กยังไม่พร้อมที่จะวาดรูปตนเองการวาดภาพของกลุ่มรับรู้ทางจักษุประสาทจะแสดงรายละเอียดของสิ่งต่างๆ ตามผลกระทบของบรรยากาศสามารถวาดภาพแสดงระยะใกล้ไกล รวมไปถึงการใช้สีตามระยะที่เห็นด้วยและเริ่มเข้าใจช่องไฟ 3 มิติ ด้านการออกแบบจะเน้นในเรื่องความสวยงามตามหลักสุนทรียภาพส่วนพวกหลังจะสนใจเฉพาะรายละเอียดที่มีความสัมพันธ์กับอารมณ์ และประสบการณ์โดยยึดตนเองเป็นหลัก และจะกลับไปสนใจเส้นฐานอีก แต่พัฒนาการมากกว่าขั้นตอนก่อนการใช้สีแสดงความรู้สึกและประสบการณ์ซึ่งกลุ่มนี้จะวาดภาพให้มีรายละเอียดในส่วนที่มีความสำคัญต่อเขา

ขั้นที่ 6 ขั้นการตัดสินใจ (the period of decision) ระดับอายุ 14-17 ปี การแสดงออกทางศิลปะเด็กวัยนี้จะแสดงออกด้วยตนเองอย่างมีจุดหมาย และมีความพยายามในการพัฒนาทักษะในช่วงนี้เด็กเป็นอิสระจากผู้ใหญ่ และเริ่มมีความรักเพศตรงข้ามการวาดภาพมีความใกล้เคียงธรรมชาติ และแสดงการกระทำเสียผ้ามีรอยยับ รอยย่นขณะกำลังเคลื่อนไหวได้เหมือนจริง กลุ่มที่มีการรับรู้ทางจักษุประสาทจะวาดรูปร่างคนที่มีสัดส่วนที่ถูกต้องมากขึ้น และมีแสงเงาเริ่มมีการใช้ช่องไฟในการมอง(perspective)และจะวาดวัตถุเล็กลงตามระยะมีการใช้สีตามระยะมีการใช้ตามผลกระทบบรรยากาศ และมีการใช้สีอ่อนแก่ การออกแบบเป็นไปตามหลักสุนทรียภาพ ความสมดุล และท่วงทำนอง(rhythm) ส่วนกลุ่มที่แสดงออกตามอารมณ์ จะแสดงออกตามความประทับใจที่มีต่อสิ่งนั้น และยังคงแสดงออก โดยการใช้เส้นฐาน และใช้สีสัมพันธ์กับอารมณ์ การ

ออกแบบเป็นแนวนามธรรม(abstract) ทั้งสองกลุ่มจะออกแบบหน้าที่ของเครื่องใช้ต่างๆ ทางอุตสาหกรรม

สำหรับการประเมินผล โลเวนเฟลด์ และบริตเตน (Victor Lowenfeld , 1987)ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการประเมินผลด้านความอวกาศศิลปะของเด็กที่มีความสัมพันธ์กับจิตใจ อารมณ์ความคิดความรู้สึก ความแตกต่างระหว่างบุคคล หรือเป็นการประเมินผลแบบอัตนัย (Subjective evaluation) และการประเมินผลแบบปรนัย(Objective evaluation) หรือการประเมินผลงาน (Product) ของเด็กจุดมุ่งหมายของการประเมินทั้งสองประการ เพื่อให้ครูได้หยั่งรู้ในความอวกาศทางศิลปะของเด็กมิใช่การประเมินเพื่อหาจุดอ่อน หรือตัดสินผลงานและทักษะอื่นๆ เพื่อให้เด็กมีความเชื่อมั่นในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ด้วยตนเอง

พัฒนาการทางศิลปะของเด็กในช่วงอายุ 9-11 ปี

ในส่วนของพัฒนาการ และการแสดงออกทางศิลปะของเด็กในช่วงอายุ 9-11 ปี มี การศึกษาค้นคว้ากันอย่างกว้างขวางในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยได้มีการศึกษา บทบาท ขั้นตอน กระบวนการทำงาน และรวบรวมแนวทฤษฎีในการแสดงออกทางศิลปะ จากนักวิจัยหลายท่าน โดยผู้วิจัยได้ทำการสรุปประเด็นที่สำคัญไว้ดังนี้

แชปแมน (Chapman, 1978) ได้กล่าวถึง เด็กในช่วงอายุประมาณ 9-11 ปี จัดเป็นวัยที่อยู่ในช่วง "ก่อนวัยรุ่น" (Preadolescent) พัฒนาการทางด้านความรู้ทางศิลปะของเด็กรวมถึงสังคมนรอบตัวเด็กเริ่มเปลี่ยนไปพร้อมๆ กันกับวัยของเด็ก โดยส่วนมากเด็กมักวาดภาพ โดยใช้รายละเอียดของภาพจากส่วนรวมมาหาส่วนย่อย เริ่มมีความถูกต้องในส่วนของความสัมพันธ์ด้านขนาด และสัดส่วน และสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงเด็กประถมศึกษาตอนปลาย คือ ช่วง "วิกฤติของความเชื่อมั่น" (Crisis of Confidence) เป็นวัยที่เด็กรู้จักการคิดวิเคราะห์มากกว่าในเด็กประถมศึกษาตอนต้น พวกเขาจะเริ่มรู้จักการตัดสินใจ เช่น ดี หรือไม่ดี และรับรู้ได้ถึงความสามารถทางศิลปะของตนเองว่าเป็นอย่างไร โดยพฤติกรรมที่พบในการขาดความเชื่อมั่นเห็นได้จากการเลิกทำงานเดิม และทำอันใหม่ไม่มีความก้าวหน้าในการทำงาน การลอกเลียนแบบ การเลิกทำงานกลางคันโดยมากพฤติกรรมดังกล่าวจะต่อเนื่องไปถึงระดับมัธยมศึกษา หากว่าเด็กยังไม่รู้สึกว่าคุณมีความก้าวหน้าทางศิลปะ

เดวิส (Davis, 1997) กล่าวว่า พัฒนาการของเด็กในช่วงอายุ 9-11 ปี พัฒนาการทางการวาดภาพจะลงมาอยู่ในช่วงที่ต่ำที่สุดของตัว U หากว่าเด็กไม่ได้รับการพัฒนาทางด้านศิลปะอย่างต่อเนื่องในช่วงดังกล่าว จะส่งผลให้พัฒนาการของเด็กเปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นลักษณะรูปตัว L ซึ่งจะพบได้ว่าผู้ใหญ่ที่ไม่ได้เป็นศิลปิน หรือที่ไม่ได้มีความถนัดทางศิลปะ ลักษณะการวาดก็ไม่ต่างไปจากเด็กวัยดังกล่าว มาร์เรียโทรา (Tover, M. 1981) ได้กล่าวเสริมในส่วนดังกล่าวว่า การวาดภาพอย่างเฉียบขาดด้วยความมั่นใจของเด็กในช่วงเวลานี้จะเริ่มลดลง

เนื่องจากเด็กเริ่มเอาใจใส่ระมัดระวังในเรื่องของรายละเอียดในการวาดภาพมากขึ้น รู้จักเปรียบเทียบระหว่างภาพวาดของตนกับของคนอื่น จึงทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้เด็กไม่มีความสนใจในศิลปะและเลิกวาดภาพไปในที่สุด นอกจากนี้เด็กจะได้รับการสอนหรือฝึกฝนอย่างต่อเนื่องก็จะมีส่วนทำให้พัฒนาการทางศิลปะของเด็กกลับเพิ่มขึ้นได้อีกครั้ง

ตามทฤษฎีพัฒนาการทางด้านของเด็กของ โลเวนเฟลด์ และบริตเตน (Lowenfeld and Brittain, 1987) เด็กในช่วงอายุ 9-11 ปี เด็กในวัยนี้เริ่มมีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ มาเป็นการวาดภาพที่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ การวาดรูปคนเริ่มเหมือนจริงมากขึ้น แต่ยังไม่วาดภาพตามที่ตามองเห็น รูปคนเริ่มแสดงความแตกต่างระหว่างเพศ โดยมีผู้ชายสวมกางเกง และผู้หญิงสวมกระโปรงเครื่องแต่งกายจะมีรอยพับย่นหรือลวดลายภาพคนมีลักษณะแข็งกระด้าง ไม่แสดงอาการเคลื่อนไหว เพราะเด็ก ๆ ไม่รู้จัดการสังเกตรายละเอียดมีการเปลี่ยนแปลงการใช้เส้นฐานมาเป็นเส้นพื้นราบที่แสดงถึงการใช้ของไฟที่เหมือนจริงมากขึ้นเด็กจะเปลี่ยนแปลงการวาดโดยมีต้นไม้ขึ้นจากพื้นดินท้องฟ้าแผ่ลงมาถึงด้านล่าง แต่เด็กยังไม่มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความลึก เขาจะวาดต้นไม้ให้แผ่คลุมขึ้นไปบนท้องฟ้าแสดงให้เห็นว่าเด็กเริ่มเข้าใจความเลื่อมล้ำกันของวัตถุ และจะพัฒนาไปสู่การวาดภาพ 3 มิติ เด็กจะเริ่มใช้สีสัมพันธ์กับสีของวัตถุมากขึ้น แต่ยังไม่มีความพร้อมในเรื่องการใช้สีกับบรรยากาศ เช่น การใช้สีแสดงระยะใกล้ ไกล การใช้สีในที่มืด และสว่าง ฯลฯ และในช่วงนี้เด็กจะเริ่มออกแบบเครื่องแต่งกาย และวัสดุเครื่องใช้บางอย่างแต่ยังไม่เข้าใจการออกแบบที่แท้จริง

วิลลัตส์ (Willats, 1977) ได้ทำการศึกษา พัฒนาการทางด้านความคิดรวบยอดทางการวาดภาพ 3 มิติ ของเด็กอายุ 5-17 ปี (concept of the third dimension in space) ซึ่งได้พบว่าเด็กจะเริ่มมีพัฒนาการเมื่อมีอายุได้ 9-11 ปี และเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 9 ปี จะไม่สามารถที่จะวาดภาพที่มีการบังกัน โดยการละ (เว้น) ในส่วนที่มองไม่เห็นได้ (HLE : Hidden Line Elimination) เด็กจะสามารถวาดภาพที่มีการบังกันหรือการทับซ้อนได้บ้าง และสามารถเรียนรู้ได้เร็วขึ้นตามลำดับอายุ และการได้รับการสอนจากครู และเด็กจะสามารถวาดภาพทับซ้อนได้อย่างสมบูรณ์เต็มที่เมื่ออายุได้ 10-11 ปี สอดคล้องกับที่ เพียเจต์ ได้กล่าวถึงเด็กในวัย 9-11 ปี ว่าเป็นช่วงของพัฒนาการของการใช้ความคิดเชิงรูปธรรม (Concrete Operation Period) และสติปัญญาของเด็กนั้นจะพัฒนาการถึงขั้นสามารถใช้ความคิดได้อย่างมีเหตุผล รู้จักแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมได้เข้าใจในเรื่องความคงตัวของสิ่งต่าง ๆ จากการศึกษาพัฒนาการรับรู้ทางสายตา และพัฒนาการในการวาดภาพของเด็กวัยนี้ที่สามารถรับรู้ และถ่ายทอดภาพจากมุมมองตามที่ตนเองเห็นจริง และถ่ายทอดมาเป็นภาพ 3 มิติ ได้ ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนของพัฒนาการในการวาดภาพจากการวาดตามสิ่งที่ตนเห็น และทำให้เราเห็นถึงความสามารถในการแก้ปัญหาใน

การถ่ายทอดมุมมองออกมาเป็นภาพวาดของเด็ก โดยเฉพาะในการแสดงออกในการวาดภาพเกี่ยวกับความลึก ซึ่งข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนี้ ทำให้เห็นว่าความสามารถทางด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กจะพัฒนาขึ้นนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับช่วงวัยเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับ การได้รับการชี้แนะ การสอนที่ถูกต้อง

ประเทิน มหาพันธ์ (2513) ได้กล่าวถึง พัฒนาการทางศิลปะของเด็กในระดับอายุ 9-11 ปีว่าเมื่อร่างกายของเด็กเติบโตขึ้นควบคู่กับพัฒนาการด้านต่าง พัฒนาการด้านศิลปะของเด็กจะก้าวหน้าขึ้นเช่นกัน จากลักษณะเฉพาะของศิลปะที่เน้นในแง่ของการแสดงออกอย่างอิสระ การแสดงออกตามธรรมชาติที่เน้นอารมณ์และความรู้สึกไปสู่การเน้นความเหมือนจริงตามธรรมชาติ ทั้งนี้เพราะอิทธิพลของประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่เด็กได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน เด็กจะเริ่มควบคุมรูปแบบที่แสดงออกในงานศิลปะมีการจัดภาพจัดรูปทรงให้สมบูรณ์ขึ้นเพิ่มเติมรายละเอียดมากขึ้นมีการตรวจตราความแม่นยำ ความเที่ยงตรงมากขึ้น กล่าวโดยสรุป คือ เด็กในวัยนี้มีความพิถีพิถันทางด้านศิลปะเน้นด้านรูปแบบมากกว่าเน้นการแสดงออก ศิลปะของเด็กวัยนี้ โดยเฉพาะการวาดภาพส่วนใหญ่มักมีลักษณะแข็งกระด้าง ไม่มีชีวิตชีวา ไม่มีความอ่อนไหว อาจเป็นเพราะเด็กไม่ได้แสดงออกตามอารมณ์และความรู้สึก แต่คอยระมัดระวังให้เหมือนจริง ใช้เวลาในการวาดภาพมากขึ้น เด็กอาจลากเส้นใหม่และลบตลอดเวลา ถ้าเป็นงานปั้นเด็กอาจปั้นแล้วเปลี่ยนแปลง ปั้นใหม่อยู่เสมอ เป็นต้น เด็กมีการวางแผนการทำงานล่วงหน้า และขณะทำงานจะมีการแก้ไขปรับปรุง เพิ่มเติมให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่เด็กกำหนดไว้ตั้งแต่แรก เด็กมีการประเมินผลงานและตัดสินใจระหว่างการทำงานตลอดเวลา ปัจจัยสำคัญทางสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เด็กสร้างงานศิลปะเหมือนจริง หรือเหมือนธรรมชาติ ได้แก่ สังคม ซึ่งหมายถึง ครูอาจารย์ บิดา มารดา และเพื่อนๆของเด็ก เพราะถ้าเด็กในวัยนี้สร้างงานไม่เหมือนจริงตามธรรมชาติก็จะได้รับคำตำหนิจากผู้ใหญ่หรือเพื่อนๆของเด็ก แม้งานนั้นจะเป็นงานที่มาจากจินตนาการของเด็กก็ตามที่ เด็กจึงพยายามฝึกทักษะการวาดภาพเอาใจผู้ใหญ่มาก เปลี่ยนจากการแสดงออกแนวอิสระมาเป็นการแสดงออกแบบเหมือนจริง โดยอาศัยการพบเห็นภาพประกอบจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น นิตยสาร วารสาร ตำรา ภาพโฆษณา โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ฯลฯ ทั้งภาพถ่าย และภาพวาดเป็นประสบการณ์สร้างสมเพื่อฝึกทักษะของตนเอง

มะลิฉัตร เอื้ออาพันธ์ (2545) กล่าวถึง พัฒนาการทางด้านศิลปะของเด็กในช่วงวัยระหว่าง 9-11 ปี ที่มาจากข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กจากข้อมูลหลายๆแหล่งทั้งจากทฤษฎีและการวิจัยทางพัฒนาการด้านศิลปะ และด้านการคิด แนวบูรณาการผสมผสานข้อมูลที่อยู่ในประเด็นเดียวกัน หรือใกล้เคียงกันทางพัฒนาการด้านศิลปะทางการวาดภาพในช่วงวัยระหว่าง 9-11 ปีว่า มีลักษณะการแสดงออกดังนี้

1. เด็กเริ่มใส่ใจกับรายละเอียดมากขึ้นพิถีพิถันมากขึ้น

2. การถ่ายทอดเหตุการณ์ในลักษณะตกแต่งมากกว่ามุ่งถ่ายทอดตามธรรมชาติ
3. เด็กยังไม่เข้าใจแสง และเงาอย่างถูกต้องนัก
4. เส้นฐานเริ่มหายไปเด็กถ่ายทอดเนื้อที่มากขึ้น แสดงสิ่งต่างๆ ในภาพอยู่ในเนื้อที่หนึ่งที่มีบริเวณกว้างออกไปมากกว่าจะตั้งบนเส้นฐาน แสดงมิติ โดยวางสิ่งต่างๆ ในภาพทับซ้อนกันบ้างมีการเรียงจากหน้าไปหลัง ซึ่งแสดงถึงว่าอยู่ระยะใกล้ ไกล ต่างกันสิ่งที่อยู่ด้านหน้าใหญ่กว่าสิ่งที่อยู่ด้านหลัง
5. การแบ่งภาพเป็นสามตอนเริ่มหายไปห้องฟ้าเริ่มพบกับพื้นดินที่บริเวณเส้นขอบฟ้า
6. วัตถุในภาพเริ่มมีลักษณะแสดงว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เช่น ภาพคนจับถือสิ่งของแสดงให้เห็นว่ามือนั้นมีความสัมพันธ์กับสิ่งของนั้นๆ
7. มีการใส่รายละเอียดใส่ใจต่อสิ่งเล็กๆ น้อยๆ มากขึ้น
8. ลดการวาดเกินความจริงหรือการตัดทอนลง ลดบางส่วนของร่างคนที่วาดลงเพื่อสามารถแสดงให้เห็นถึงท่าทาง เช่น แขนสั้นขึ้น ถ้าต้องการแสดงว่างอแขน
9. เด็กเริ่มตระหนักว่าร่างกายของคนที่ตนวาดมีกระดูก ดังนั้น จึงมีการอุปทับที่ไม่อิสระ เด็กรู้ว่าการวาดของตนนั้นสามารถรู้ว่าวาดผิด หรือวาดถูก ทำให้แสดงออกอย่างเกร็งๆ
10. เด็กโดยทั่วไปจะเริ่มพัฒนาเทคนิคทางการวาดสูงขึ้นลดการวาดลอกเลียนแบบลง (แต่อาจมีพฤติกรรมนี้ในเด็กบางคนที่ต้องการแสดงออกทางด้านศิลปะอยู่ แต่ไม่รู้วิธีแก้ปัญหาอีกทั้งทางโรงเรียนก็ไม่มีผู้ใดช่วยแนะหนทางในการแก้ปัญหาเด็กอาจใช้การลอกเลียนแบบเพื่อจะสามารถวาดให้ดูดี และถูกต้องขึ้น
11. เด็กระหว่างวัย 9-11 ปี ภาพวาดยังอยู่ในลักษณะ 2 มิติ ส่วนใหญ่เป็นภาพแสดงขอบบ้างก็สื่อว่าพยายามวาดในเชิง 3 มิติ มีความหนาหรือความลึกเข้ามาเกี่ยว หรือวาดแสดงมิติ โดยถ่ายทอด สามถึงสี่ส่วนของวัตถุนั้น บ้างก็สื่อว่าพยายามถ่ายทอดมิติ โดยการแรเงาแสดงความนูนเว้า และบ้างก็พยายามถ่ายทอดมิติที่ 3 ในภาพทิวทัศน์ โดยการทับซ้อนหรือใช้หลักทัศนียภาพวิทยาอย่างง่าย ๆ

จากข้อมูลของนักวิจัยต่างๆ ที่ได้กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก ในช่วงอายุได้ 9-11 ปีที่ได้กล่าวมานั้น หลักฐานหลายต่อหลายประเด็นล้วนแสดงให้เห็นแล้วว่า การแสดงออกอย่างมั่นใจจากภายในตัวของเด็กเองนั้น ยากที่บุคคลภายนอกจะเปลี่ยนแปลงหรือสอนได้นั้นมีจริง แต่จะมีอยู่ในพัฒนาการช่วงสั้นๆ เท่านั้น คือ ในวัยเด็กเล็กประมาณ 5-8 ปี หลังจากนั้นเด็กที่อยู่ในช่วงอายุได้ 9-11 ปี จะเป็นช่วงอายุที่เด็กจะเริ่มพัฒนาสู่เครือข่ายของความต้องการที่จะเรียนรู้รับรู้จากข้อมูลบุคคล และสิ่งแวดล้อมภายนอกในการช่วยให้เด็กสามารถแสดงออกในการทำงานทางศิลปะได้ตามที่ตัวเด็กในวัยนี้ต้องการ มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2545) กล่าวว่า

จากข้อมูลที่ค้นพบในงานวิจัยด้านพัฒนาการทางความคิดของเด็กสาขาจิตวิทยาพัฒนาการ สามารถที่จะยืนยันถึงความสำคัญของการวางแผนจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้แก่เด็ก ได้แก่ การสอนของครู และสื่อต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพ และคุณภาพล้วนส่งผลต่อการเรียนรู้ และการพัฒนาตัวเด็กเป็นอย่างสำคัญ

จากงานวิจัยของโลเวนเฟลด์ และ บริเตน (Lowenfeld and Brittain, 1987) เอ็ดวาร์ด (Edward, 1982) ได้ใช้ขั้นพัฒนาการตามทฤษฎีของโลเวนเฟลด์ และ บริเตน (Lowenfeld and Brittain, 1987) ในการศึกษาถึงพัฒนาการทางกราฟิกของเด็ก และได้นำเสนอความคิดเกี่ยวกับขั้นพัฒนาการ และการแสดงออกทางศิลปะของเด็กในช่วงวัยต่างๆ ตามทฤษฎีของตัวเองซึ่งได้ใช้ขั้นพัฒนาการตามทฤษฎีของโลเวนเฟลด์ และ บริเตน (Lowenfeld and Brittain, 1987) เป็นเกณฑ์พื้นฐานในการจัดการชั้นต่างๆ ขึ้นมาให้เข้ากับพัฒนาการของเด็กในปัจจุบัน และได้นำมาเปรียบเทียบกับการแข่งขันพัฒนาการของโลเวนเฟลด์ และ บริเตน (Lowenfeld and Brittain, 1987) ในอดีตมีดังนี้

ขั้นขีดเขียน (The Scribbling Stage) เด็กที่มีอายุประมาณปีครึ่งจะสร้างเครื่องหมายต่างๆด้วยตัวเอง โดยการขีดเขียนแบบหวัดๆ บนพื้นผิวทุกอย่างที่สามารถทำได้ ในตอนแรกของการขีดเขียนจะมีลักษณะขีดเขียนอย่างรวดเร็ว โดยการเคลื่อนไหวที่เกิดจากหัวไหล่ แขน ข้อมือ และนิ้ว ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติรูปทรงพื้นฐานที่ได้ส่วนจึงเป็นรูปวงกลม

ขั้นการใช้สัญลักษณ์ (The Stage Symbols) เด็กช่วงอายุ 2-4 ปี หลังจากขีดเขียนแบบหวัดๆผ่านไป เด็กจะค้นพบพื้นฐานทางศิลปะมีการวาดสัญลักษณ์แทนบางสิ่งบางอย่างภายนอกทั่วไป เช่น จากภาพวงกลมเด็กจะเติมสัญลักษณ์เป็น 2 วงเพื่อแสดงถึงลูกนัยน์ตา และเติมเส้นที่แตกแขนงออกไปเพื่อแทนแขน และขา รูปแบบทางศิลปะจะเริ่มซับซ้อนเนื่องจากเด็กวัยนี้มีสติที่ไวต่อรายละเอียด เด็กจะวาดภาพเข้าไปเข้ามา และจดจำภาพเหล่านั้นเพิ่มเติม รายละเอียดต่างๆเข้าเรื่อยๆ ซึ่งเป็นวิธีที่เด็กชอบทำจนในที่สุดกลายเป็นความทรงจำที่ถูกเก็บไว้ และจะถูกนำมาใช้อย่างสม่ำเสมอในการวาดภาพครั้งต่อไป

ขั้นตอนการวาดภาพบอกเรื่องราว (Picture that tell stories) เด็กอายุ 4-5 ปีจะเริ่มใช้การวาดรูปภาพบอกเรื่องราวในการแก้ปัญหาเด็กจะปรับเปลี่ยนแบบพื้นฐานเล็กน้อย หรือทั้งหมด เพื่อถ่ายทอดความหมายที่ตั้งใจไว้อย่างรวดเร็ว ในภาพแสดงเรื่องราวของเด็กนั้นๆอาจเป็นเรื่องราว หรือภาพที่แสดงความต้องการ ความปรารถนาของเด็ก โดยผ่านรูปทรงที่แสดงถึงความหมายนั้นๆออกมา ซึ่งเด็กในช่วงวัยนี้ยังไม่สามารถสร้างคำหรือข้อความเข้าใจได้อย่างเต็มที่

ขั้นตอนการวาดภาพที่วิเศษ (The Stage of Complexity) เด็กอายุช่วง 9-10ปี จะพยายามแสดงรายละเอียดในภาพให้มากขึ้น โดยคาดหวังให้ผลงานดูออกมาเหมือนจริงมากที่สุด ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของเด็ก เด็กจะสนใจเกี่ยวกับตำแหน่งองค์ประกอบรายละเอียดต่างๆรูปลักษณะ

ขององค์ประกอบ นอกจากนั้น การวาดภาพของเด็ก เริ่มถูกแบ่งแยกตามเพศ ของเด็ก เช่น เด็กผู้ชายเริ่มวาดเกี่ยวกับภายานยนต์ วีระบุรุษ เป็นต้น ส่วนเด็กผู้หญิงจะเริ่มวาดภาพที่แสดง ความอ่อนหวาน เช่น ดอกไม้ น้ำตก แฟชั่น การแต่ง เป็นต้น

ขั้นตอนการวาดภาพเหมือนจริง (Stage of Realism) เด็กช่วงอายุ 10-11 ปี ซึ่งเด็กในช่วงวัยนี้จะพยายามหาทางให้ภาพดูเหมือนจริง สร้างองค์ประกอบในภาพให้ดูน่าสนใจ เนื่องจากพวกเขา กำลังเรียนรู้วิธีการมอง เด็กบางคนสามารถค้นพบการมองวัตถุในวิธีที่แตกต่างขณะวาดภาพ คือ การสลับสับเปลี่ยนตำแหน่งการทำงานของสมองในการมองขณะวาดภาพโดยให้สมองซีกขวาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลภาพ แต่อย่างไรก็ตาม เด็กจำนวนมากก็ยังคงต้องการการสอนวิธีสลับสับเปลี่ยนในการรับรู้ข้อมูลในลักษณะดังกล่าว คุณครูจำนวนมากต้องการให้เด็กในช่วงวัยนี้มีอิสระ และลดความวิตกกังวลในการวาดภาพเหมือนจริง ซึ่งเด็กเหล่านั้นอาจจะประสบความสำเร็จหรืออาจเลิกทำกิจกรรมทางด้านศิลปะตลอดไปเลย

จะเห็นได้ว่าทฤษฎีของโลเวนเฟลด์และบริตเตน (Lowenfeld and brittain 1987) และ เอ็ดวาร์ด (Edwards, 1982) มีความใกล้เคียงกัน เป็นไปในทางเดียวกัน ด้านทฤษฎีของโลเวนเฟลด์และบริตเตน เป็นทฤษฎีเดิมที่ เอ็ดวาร์ดนำมาศึกษาและพัฒนาให้มีสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันยิ่งขึ้นโดยที่โลเวนเฟลด์และบริตเตน ได้กำหนดขั้นพัฒนาการของเด็กเป็น 6 ขั้น ตั้งแต่อายุ 2-17ปี แต่เอ็ดวาร์ด กำหนดช่วงอายุเด็กพัฒนาการเด็ก 5 ขั้น ตั้งแต่อายุ 2-11ปีเท่านั้น

วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2531) ได้กล่าวว่า การแสดงออกทางการวาดภาพของเด็กในช่วงอายุ 9-12 ปี มีความสนใจในสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และนำความสนใจที่ได้คิดมาสร้างสรรค์งานศิลปะ นักเรียนวัยนี้สนใจในการทดลอง การวาดพื้นผิวลักษณะต่างๆกัน แรงงาเป็นสามมิติ เริ่มสนใจในการวาดภาพภูมิประเทศ อาคาร ถนน รถ ร้ว โดยแสดงใกล้ไกลด้วยการใช้เส้นตามหลักทัศนียภาพวิทยา การวาดภาพของเด็กจะประสออุปสรรคเกี่ยวกับเทคนิคการเขียนโดยไม่สามารถ จะวาดภาพตามต้องการ จึงเป็นมูลเหตุที่นักเรียนวัยนี้ หหมดความสนใจในงานที่ทำได้ จึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะแนะนำเด็กด้วยความปรารถนาและกลวิธี การสอนต่างๆที่สามารถทำให้เด็กเกิดความเข้าใจในเรื่องของระยะใกล้ไกล แสงเงา และความสัมพันธ์กับวัตถุในบริเวณว่างได้หรือ ทั้งหมดนี้เรียกว่า ความสามารถทางด้านมิติสัมพันธ์ เด็กในช่วงวัยนี้สามารถที่จะแนะนำกลวิธีการสอนในด้านมิติสัมพันธ์ให้เด็กรับรู้และเข้าใจ และสามารถสร้างสรรค์งานศิลปะ และจัดองค์ประกอบที่ค่อนข้างซับซ้อนได้ การวาดภาพภูมิประเทศที่ระดับต่างๆ ในภาพเดียวกัน การจัดภาพให้เกิดความเป็นหน่วย และมีศูนย์กลางของความสนใจ การคำนึงถึงภาพและที่ว่างด้านหลังให้มีความสัมพันธ์กัน และให้เด็กเกิดความสร้างสรรค์งานที่ใช้สื่อต่างๆอย่างกว้างขวางขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งวิธีการสร้างสรรค์ลักษณะต่างๆ เช่นการวาดภาพแสดงเส้นขอบของภาพ เด็กควรจะทราบวิธีการวาดภาพ โดยการใช้เส้นลักษณะต่างๆ ข้อที่น่าสังเกตเด็กวัยนี้มีความประสงค์ที่จะวาดภาพให้แลดูเหมือน

จริงกล่าวคือ ต้องการวาดภาพให้เล็กลง หรือหมุนออกมาจึงจะควรสอนหลักการใหญ่ๆของการวาดภาพแบบทัศนียภาพวิทยา โดยให้ทราบหลักการขั้นต้นว่าเป็นการวาดภาพ ให้มีความเหมือนจริง ถ้าสิ่งของที่มีขนาดเดียวกันของที่อยู่ใกล้จะมีขนาดใหญ่กว่าของที่อยู่ไกลออกไป ส่วนหลักการวาดภาพที่สูงกว่านี้ อาจจะแนะนำได้กับเด็กที่มีความสามารถพิเศษและมีความพร้อมที่จะวาดสอดคล้องกับที่ มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2545) ได้กล่าวถึง การวาดภาพเด็กในช่วงวัยระหว่าง 9-10 ปี ว่าการวาดภาพของเด็กวัยนี้ภาพวาดยังอยู่ในลักษณะ 2 มิติ ส่วนใหญ่เป็นภาพแสดงขอบบ้างก็สื่อว่าพยายามวาดในเชิง 3 มิติ มีความหนาหรือลึกเข้ามาเกี่ยวหรือวาดแสดงมิติ โดยถ่ายทอดสามในสี่ส่วนของวัตถุนั้น บ้างก็สื่อว่าพยายามถ่ายทอดมิติ โดยการแรเงาแสดงความนูนเว้า บ้างก็พยายามถ่ายทอด ลักษณะ 3 มิติ ในภาพทิวทัศน์โดยการทับซ้อน หรือใช้หลักทัศนียภาพวิทยาอย่างง่าย

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526) กล่าวว่า การแสดงออกทางการวาดภาพในลักษณะเลียนแบบให้เหมือนจริง เป็นระยะพัฒนาการของเด็กในช่วงวัย 9-11 ปี ซึ่งชอบอยู่ในกลุ่มเป็นพวกมีความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมโรงเรียนการแสดงออกทางศิลปะเริ่มเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบสัญลักษณ์ไปสู่การเลียนแบบวัตถุสิ่งแวดล้อมที่เรามองเห็นได้ การวาดภาพคนจะเน้นความแตกต่างระหว่างหญิง และชายด้วยเสื้อผ้าการแต่งกาย เด็กเริ่มเปลี่ยนเส้นฐานมาแสดงพื้นที่ราบมากขึ้น เด็กจะมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดบริเวณว่างบนพื้นภาพมากขึ้น เขาพยายามเน้นความรู้สึกด้วยการใช้สีตามประสบการณ์ที่เด็กมีต่อสิ่งแวดล้อม รูปทรงจะวางซ้อนกันตามที่ตาเห็นโดยไม่เปิดเผยบริเวณที่ถูกบัง เส้นจะมีลักษณะคล้ายจริงมากกว่ารูปแบบเรขาคณิต

ชัยณรงค์ เจริญพาณิชย์กุล (2533) ได้กล่าวว่า เด็กที่มีอายุระหว่าง 9-11 ปี เรียกว่าขั้นเริ่มต้นเขียนภาพเหมือนจริงและขั้นเหมือนจริงเชิงวิเคราะห์ตามลำดับ ซึ่งอธิบายได้คือ ขั้นเริ่มต้นเหมือนจริง 9-11ปี(Inceptive realism Stage) การใช้สัญลักษณ์ ยังเป็นสิ่งที่เด็กพึงพอใจอยู่ แต่เด็กจะเริ่มสังเกตสิ่งแวดล้อมและรับรู้ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งทำให้รูปร่างสัญลักษณ์ที่เป็นเหลี่ยมๆ หรือกลมๆจึงดูปราศจากชีวิตชีวา และไม่แสดงความหมายตามความรู้สึก และความต้องการของเด็กได้มากพอ ดังนั้นการแสดงออกทางศิลปะจึงเริ่มมีแนวโน้มที่จะไปสู่การมองเห็นสภาพ แวดล้อมที่เป็นจริง และเป็นธรรมชาติมากขึ้น เด็กพยายามถ่ายทอดสิ่งต่างๆ ตามที่ตามองเห็น ถ่ายทอดความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ความรับรู้เรื่องระยะพื้นที่มีมากขึ้น การใช้เส้นฐานไม่เพียงแต่จะแสดงว่าเส้นขอบฟ้า แต่เริ่มแสดงถึงการหล้อมล้ำทับซ้อนกันสีที่ใช้ก็ไม่เพียงแต่จะแสดงออกทางอารมณ์ แต่เริ่มใช้สีที่สังเกตเห็นจากสิ่งแวดล้อม

อรอนงค์ ฤทธิธำชัย (2539) ได้ทำการลอกเลียนแบบ ในการศึกษาการวาดภาพการ์ตูนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 9-11 ปี ใ้รู้ว่าเด็กที่ชอบลอกเลียนแบบในการวาดภาพการ์ตูน จะมีความสามารถด้านทักษะชำนาญในการใช้เส้น และ

สามารถวาดภาพแสดงการเคลื่อนไหว และดัดแปลงต้นแบบได้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ วิลสัน และ วิลสัน (Wilson and Wilson, 1991) ได้กล่าวว่า การวาดภาพของเด็กนั้นมาจากสิ่งที่เด็กเคยพบเห็น และมาจากการลอกเลียนแบบ ซึ่งการลอกเลียนแบบช่วยทำให้เด็กเกิดการรับรู้รายละเอียดเพิ่มขึ้น และง่ายขึ้น เพราะว่าทำให้งานมีความก้าวหน้า เนื่องจากการลอกเลียนแบบของเด็กจะทำให้เด็ก รู้จักสังเกตในรายละเอียดของภาพ ซึ่งบางครั้งเด็กอาจไม่ทันสังเกตเห็น และเป็นการช่วยให้เกิดการพัฒนาในด้านทักษะ ซึ่งช่วยในด้านพัฒนาการทางศิลปะอีกด้วย แต่ควรเป็นการสอนให้กับเด็กในช่วง 9-11 ปี เท่านั้น เพราะเป็นช่วงที่เด็กมีความต้องการ จะวาดภาพให้มีความเหมือนจริงตามตาเห็น ส่วนในช่วงอายุอื่นๆ จะต้องดูว่าเด็กจะมีพัฒนาการความต้องการแสดงออกทางด้านใดเป็นสำคัญ แล้วจึงหาวิธีการสอนที่เหมาะสมให้แก่เด็ก

5. การประกวดวาดภาพระบายสี

บันลือ กุลโชติ (2534) กล่าวว่า การประกวดศิลปะเด็กนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นอย่างแพร่หลาย และกว้างขวาง เนื่องจากการได้รับความนิยมนและการสนับสนุนจากฝ่ายต่างๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ เนื่องจากการประกวดศิลปะเด็กนักเรียน เป็นกิจกรรมทางศิลปะที่ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ วิรัตน์ พิชญ์ไพญญ์ (2531) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะจะช่วยพัฒนาส่งเสริมสติปัญญาของเด็กได้จากการปฏิบัติงาน เด็กจะมีประสบการณ์ตรงด้วยตนเองในการสำรวจค้นคว้า ทดลองสร้างสรรค์ แก้ปัญหาทำงาน และวัสดุงานานานิด

การประกวดแข่งขันทางศิลปะ ชัยณรงค์ เจริญพาณิชย์กุล (2533 : 144) กล่าวว่า มี 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

1. การประกวดแบบธรรมชาติของมนุษย์ (Natural Competition) เป็นการแข่งขันกับตัวเองซึ่งทุกคนต้องมีอยู่ในตัว หมายถึง การพัฒนาปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นหรือให้ประสบผลสำเร็จ ไม่มีคู่แข่ง และ ไม่มีรางวัลล่อใจหรือตอบแทน
2. การประกวดแข่งขันที่มีการตั้งกฎระเบียบ (Forced Competition) ซึ่งจะมีรางวัลเป็นสิ่งตอบแทนผู้เข้าประกวด

เกณฑ์ในการพิจารณาผลงานศิลปะเด็ก

อารี สุทธิพันธุ์ (2525) กล่าวถึง เกณฑ์ในการพิจารณาผลงานศิลปะเด็กที่เขียนผลงานส่งเข้าประกวดในการแสดงศิลปะเด็กนั้น จะต่างจากเกณฑ์ที่ใช้ในระบบโรงเรียน เพราะเหตุว่า เด็กที่เขียนผลงานส่งเข้าประกวดในการแสดงศิลปะเด็ก มีแรงจูงใจหรือมีสิ่งเร้าต่างกัน ดังนั้นควรมีเกณฑ์ในการพิจารณาต่างไปจากที่เคยใช้กันในห้องเรียน เกณฑ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ เกณฑ์ในเชิงปริมาณ และเกณฑ์ในเชิงคุณภาพ (Quantitative Criteria, Qualitative

Criteria) เกณฑ์ในเชิงปริมาณ หมายถึง เกณฑ์ที่มีผลบังคับโดยตรง ใครไม่ปฏิบัติตามเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้ จะต้องได้รับโทษ เกณฑ์ในเชิงคุณภาพ หมายถึง เกณฑ์ที่ไม่มีผลบังคับโดยตรง เป็นข้อตกลงที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณากำหนดขึ้น เพื่อนำไปใช้เป็นครั้งคราว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจกรรมทางด้านศิลปะ ดังนั้น เกณฑ์ในการพิจารณาผลงานศิลปะเด็กที่เสนอแนะจัดเข้าอยู่ในประเภทเกณฑ์ในเชิงคุณภาพ ซึ่งมี 4 ข้อดังนี้ 1) เกณฑ์ในการพิจารณาทางด้านอายุ 2) เกณฑ์ในการพิจารณาทางด้าน สื่อ วัสดุ 3) เกณฑ์ในการพิจารณาทางด้านเนื้อหาสาระ 4) เกณฑ์ในการพิจารณาทางด้าน การแสดงออก

ข้อมูลที่กำลังกล่าวมาแล้วข้างต้น สอดคล้อง กับการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญในด้านการตัดสิน การประกวดศิลปะเด็กนักเรียน โดยสรุปเกณฑ์การพิจารณางานศิลปะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ได้ดังนี้ 1) สื่อความหมายตรงกับหัวข้อที่กำหนด 2) ดูทักษะทางศิลปะ การจัดองค์ประกอบ เส้น สี น้ำหนัก เทคนิค ฯลฯ 3) ความคิดสร้างสรรค์ 4) พัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัย 5) การแสดงออก (นันทวิวรรณ จันทนะผะลิน, สัญญา วงศ์อร่าม, สังคม ทองมี, เลิศ อานันทนะ, ทินกร กาสรสุวรรณ, สัมภาษณ์, 2552)

สมพร รอดบุญ (2530) กล่าวว่า การประเมินค่าในงานศิลปะเด็ก ควรประเมินคุณค่าในด้านความคิด การแสดงออก อันได้แก่ เรื่องราว รูปทรง และความงาม ซึ่งเป็นเรื่องยาก ต้องมีหลักเกณฑ์ มีข้อมูล มีความรู้ความสามารถที่จะเข้าใจความรู้สึกของเด็ก หรืออาจใช้การประเมินผลโดยอาศัยหลักวิชาบวกกับความคิด ความรู้สึก ความเข้าใจ และข้อมูลจากตัวเด็ก

สุลักษณ์ ศรีบุรี (2529) ได้ให้ความสำคัญ ในการตัดสินงานศิลปะของเด็กต้องมีครู ศิลปะศึกษาและนักวิชาการศิลปะศึกษาเข้าไปร่วมด้วย เพื่อจะได้ร่วมพิจารณาตัดสินโดยใช้หลัก พัฒนาการเด็ก อันจะนำไปสู่การตัดสินที่เป็นธรรมแก่เด็กมากขึ้น

ทัศนคติต่อการจัดกิจกรรมการประกวดศิลปะเด็กนักเรียน

ทักเกอร์ (Tucker, 2007) กล่าวว่า ครูศิลปะควรใช้วิธีสอนนักเรียน ให้มีการแข่งขันงานศิลปะโดยให้เด็กมีส่วนในการตัดสิน ให้รางวัลผลงานเพื่อน และให้เด็กฟังการวิจารณ์หรือเสนอแนะจากเพื่อน โดยครูผู้สอนจะให้วิจารณ์ทางบวกไม่ใช่ตีในทางลบ สิ่งที่เด็กได้เรียนรู้จากกระบวนการนี้ คือการสร้างผลงานศิลปะขึ้นมานั้น ไม่ใช่แค่ตัวเองคิดเองทำเองเท่านั้น แต่ต้องใช้ในการสื่อสารและการประเมินจากตัวเองและผู้อื่นด้วย เด็กจะได้ฝึกการสร้างสรรค์ผลงาน ประเมินตัวเอง น้อมรับคำติชมของคนอื่น และสอนให้เด็กเข้าใจว่าเราจะได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากการแข่งขัน

ค็อคคัท (Caucutt, 1991) ได้กล่าว ความแตกต่างของการจัดประกวดศิลปะและการแข่งขันทางศิลปะ ว่าการประกวดศิลปะ เป็นคำที่เด็กฟังแล้วไม่มีความกังวลเหมือนคำว่าการแข่งขันทางศิลปะ การประกวดศิลปะอาจเป็นกิจกรรมที่สามารถจัดได้ในห้องเรียนหรือในโรงเรียน

โดยให้เด็กมีอิสระทางความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออกในการสร้างสรรค์ผลงาน นำมา ประกวดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยมีการตัดสิน คือการแนะนำติชมของครู เพื่อการพัฒนาความสามารถต่อไป ซึ่งเด็กจะไม่รู้สึกว่าตนแพ้หรือชนะ แต่ถ้าเป็น การแข่งขันทาง ศิลปะ เด็กก็จะเริ่มเครียดและกดดัน โดยกล่าวว่า 1)เด็กอเมริกันมีการแข่งขันมากที่สุด 2) เด็กๆ อยากให้การแข่งขัน กลายเป็น การทำงานร่วมกัน มากกว่า 3) การทำงานร่วมกัน จะทำให้เด็กมี ทักษะการแก้ปัญหาด้วยตนเอง มากกว่า การแข่งขัน แสดงให้เห็นว่าการแข่งขันไม่ใช่เทคนิคการ ให้การศึกษาที่ดีนัก

เลิศ อานันท์นะ (2529) กล่าวถึง ผลเสียจากการมุ่งประกวดแข่งขันชิงรางวัลมากเกินไป จะทำให้เด็กสูญเสียความน่ารัก บริสุทธิ์ ไร้เดียงสา กลายเป็นเด็กที่มีจิตใจหยาบกระด้าง เห็นแก่ตัว อัจฉริยชา ทำงานศิลปะเพื่อมุ่งหวังผลตอบแทนสอดคล้องกับ วิชัย วงศ์ใหญ่ (2529) ที่กล่าวว่า ในเมื่อเราเปิดโอกาสให้เด็กกล้าแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ เราก็ไม่ควรที่จะไปปิด กั้นระบบล่ำรางวัลของเด็ก

6. ความสามารถทางการวาดภาพระบายสี

เด็กที่มีความสามารถทางการวาดภาพระบายสี คือ เด็กที่สามารถวาดภาพหรือทำงาน ศิลปะได้ดีกว่าเด็กคนอื่นที่อยู่ในช่วงอายุเดียวกัน มีความสนใจ และความตั้งใจในการทำงานศิลปะ เมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมและได้รับประสบการณ์ทางการศึกษาศิลปะในลักษณะเดียวกัน โดย ลักษณะของภาพวาดหรืองานศิลปะที่ทำจะแสดงความละเอียดของสิ่งที่ต้องการถ่ายทอด อันเป็น ผลมาจากการมีศักยภาพในการรับรู้และสังเกตสิ่งรอบตัว และมีทักษะสูงในการถ่ายทอดออกมา เป็นศิลปะ เมื่อได้รับการให้ความรู้และฝึกฝนเพิ่มเติม เด็กที่มีความสามารถพิเศษจะสามารถ พัฒนาทักษะฝีมือและความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างรวดเร็ว (นนทิวรรณ จันทนะผะลิน, สัมภาษณ์ วงศ์อร่าม, สังคม ทองมี, เลิศ อานันท์นะ, ทินกร กาสธุวรรณ, สัมภาษณ์, 2552)

สตอลเกอร์ (Stalker, 1981) กล่าวว่า ความสามารถในการวาดรูปนั้นเป็นพื้นฐานของการ แสดงงานศิลปะและเป็นพื้นฐานว่าสนใจศิลปะแค่ไหน ซึ่งสอดคล้องกับ กิลเบิร์ต คลาร์ก (Gilbert Clark, 2004) ที่กล่าวว่า มีรายงานจำนวนมาก รวมถึง Goodenough (1924,1926), Harris (1963), Eisner (1967), Lewis (1973), Wilson and Wilson (1977,1979), ได้เจาะจงถึงการวาด รูปของเด็กๆในเรื่องนี้ และอีกหลายเหตุผลเด็กส่วนใหญ่ใช้การวาดรูปเป็นเหมือนภาษาทางกราฟ ฟิค เพื่อแสดงให้คนอื่นเห็นความคิดของพวกเขาที่ออกมาทางวัตถุ โดยแสดงออกถึงสิ่งที่พวกเขา คิดออกมา และรู้สึกพอใจที่ได้แสดงออกมา เหตุผลอย่างหนึ่งที่ใช้การวาดรูปถูกใช้บ่อยเพราะมันเป็น วิธีที่ง่ายที่สุดในการแสดงออกสำหรับงานทางด้านทัศนศิลป์ เพื่อกำหนด, จัดการ และเพื่อการ วัตถุประสงค์ ที่สำคัญกว่านั้นยังเป็นที่ยอมรับว่าเป็นการแสดงออกทุกรูปแบบทางศิลปะ และยังสัมพันธ์

กันกับเรื่องอื่นด้วยเช่น ความมีไหวพริบต่างๆ เดลีโอ Dileo (1977) ได้เน้นประเด็นถึงข้อเท็จจริงดังกล่าว การวาดรูปถือเป็นตัวแทนในรูปแบบของการแสดงออกอย่างหนึ่ง คนที่มีพรสวรรค์จะชอบการแสดงออก การวาดรูปนั้นเหมาะกับการคัดเลือกเด็กที่มีพรสวรรค์ในทัศนศิลป์ เพราะความพยายามของพวกเขาในการแสดงออกนั้นค่อนข้างจะมีเอกลักษณ์ในตัวเอง นอกจากนั้น ยังมีการบันทึกว่าความสามารถในการวาดรูปนั้นคือสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความสามารถและความรู้

ในงานวิจัยของ เดวิด ชาน (David W. Chan, 2009) ยังกล่าวถึง พรสวรรค์ทางด้านทัศนศิลป์สามารถแสดงให้เห็นได้ในหลายทางและในสื่อทางด้านทัศนศิลป์ที่หลากหลาย ขั้นตอนการประเมินอาจจะซับซ้อน ขึ้นอยู่กับการประเมินที่มุ่งเน้นไปที่การดำเนินการหรือศักยภาพ การแสดงออกหรือผลงาน การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ความชำนาญในการแก้ไขปัญหา ความสามารถในการผลิตผลงานที่ดูเป็นผู้ใหญ่ หรือ มีบุคลิกลักษณะพิเศษและมีคุณค่า ในบรรดาชนิดของการแสดงออกถึงทัศนศิลป์ การวาดภาพถือเป็นทางที่สะดวกทางหนึ่งในการระบุความสามารถขั้นสูงในทัศนศิลป์ของนักเรียน

เดลีโอ (Dileo, 1977) การวาดภาพด้วยดินสอและสีเทียนเป็นแบบฝึกหัดที่ใช้บ่อยที่สุดในกิจกรรมทางศิลปะในโรงเรียนและ เพราะฉะนั้นจึงเป็นการทำให้นักเรียนเสียกำลังใจน้อยที่สุดในช่วงสอบ มากกว่านั้น การวาดภาพถือเป็นงานที่สั่งให้ทำบ่อย ๆ เป็นสิ่งต้น ๆ และประเมินค่าเป็นที่ตำราสืบต่อมว่านักเรียนที่มีพรสวรรค์ทางด้านทัศนศิลป์เพียงเท่านั้นที่จะดำรงการวาดภาพไว้ และความสามารถในการวาดภาพก็เป็นหลักฐานของความชำนาญและความรู้ในด้านศิลปะและขอบเขตของศิลปะ

7. เด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์

7.1 ความหมายของเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์

เด็กที่มีความสามารถพิเศษ ในต่างประเทศมีคำที่เกี่ยวข้องกับเด็กกลุ่มนี้อยู่ 2 คำ คือ Giftedness และ Talent เมื่อกล่าวถึงเด็กที่มีความสามารถพิเศษ นักวิชาการส่วนใหญ่จะใช้คำ Talented Child ซึ่งแปลความหมายได้ว่า เด็กที่มีความสามารถพิเศษในลักษณะของเด็กที่เก่งเฉพาะทางของตน เป็นสิ่งที่สามารถฝึกฝนให้เกิดเชี่ยวชาญได้ และไม่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางเชอว์ปัญญา สำหรับคำว่า Gifted Child เป็นคำที่ใช้เรียกเด็กที่มีเชอว์ปัญญาสูง เรียนหนังสือเก่ง มีความสามารถทางวิชาการสูงกว่าเด็กอื่น ได้คะแนน IQ จากการทดสอบมากกว่า 140 ขึ้นไป ซึ่งในประเทศไทยเรียกเด็กกลุ่มนี้ว่าเด็กปัญญาเลิศ (ดุชฎี บริพัตร ณ อยุธยา, 2535:15 – 24) การให้ความหมาย เด็กปัญญาเลิศ เด็กอัจฉริยะ เด็กที่มีความสามารถพิเศษนั้นมีด้วยกันหลากหลาย ขึ้นอยู่กับความแตกต่างและความต้องการนำไปใช้ รวมถึงค่านิยมในสังคมหรือวัฒนธรรมนั้นๆ ซึ่งในปัจจุบันความหมายที่นิยมใช้อ้างถึงจะเป็นความหมายตามคำจำกัด

ความของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาของสหรัฐ สำหรับประเทศไทยได้มีคำที่ใช้เรียกเด็กกลุ่มนี้มากมายขึ้นอยู่กับนักวิชาการ จะใช้ในความหมายใด เช่น เด็กที่มีพรสวรรค์ เด็กปัญญาเลิศ เด็กฉลาด เด็กอัจฉริยะ เด็กที่มีความสามารถเฉพาะทาง แต่ในปัจจุบันคำว่า “เด็กที่มีความสามารถพิเศษ” เป็นคำที่นิยมใช้มากขึ้น เนื่องจากกรยอมรับในความสามารถที่หลากหลายตามศักยภาพที่แท้จริงของมนุษย์ ที่อาจจะมีความโดดเด่นในหลายลักษณะ หรืออาจจะมีความสามารถพิเศษเฉพาะทางด้านใดด้านหนึ่งก็ได้ จากการศึกษาคำนิยามเด็กที่มีความสามารถพิเศษ (Talented) และเด็กที่มีพรสวรรค์ (Gifted) มีนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้ให้ความหมายโดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

ผดุง อารยะวิญญู (2542) กล่าวถึง คำที่ใช้เรียกเด็กฉลาดอาจมีหลายคำ เช่น เด็กอัจฉริยะ เด็กปรีชาญาณ เด็กเก่ง เด็กที่มีความชำนาญพิเศษเฉพาะทาง และเด็กปัญญาเลิศ รวมทั้งคำภาษาอังกฤษที่ใช้เรียกเด็กฉลาดนี้มีหลายคำเช่นกัน เช่น

Gifted หมายถึง ผู้ที่มีความเฉลียวฉลาดหรือผู้มีปัญญาเลิศ

Talented หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง เช่น ด้านดนตรี ศิลปะ กีฬา เป็นต้น

Genius หมายถึง เด็กที่มีระดับสติปัญญาสูง มีผลงานการประดิษฐ์คิดค้นทางวิทยาศาสตร์มากมาย

เรนซูลี (Renzulli, 1986: 208-209) กล่าวว่า เด็กที่มีความสามารถพิเศษ ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ ได้แก่ 1) มีความสามารถทางปัญญาสูงกว่าเด็กปกติ 2) มีความมุ่งมั่นในการทำงาน 3) มีความคิดสร้างสรรค์

โฮวาร์ด การ์ดเนอร์ (Gardner, 1985: 7-8) กล่าวว่า เด็กทุกคนมีความฉลาดหลายด้านที่แตกต่างกัน และมีความเป็นอิสระจากกันในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ผลงานต่างๆ ขึ้นอยู่กับคนๆ นั้น จะสามารถพัฒนาและใช้ความฉลาดด้านใดด้านหนึ่งมากกว่ากัน ซึ่งความฉลาดมีด้วยกัน 8 ด้าน ต่อมาในปี 2004 การ์ดเนอร์ ได้เพิ่มความฉลาดทางด้านการดำรงอยู่ของชีวิต อุตถกวนิยม หรือจิตนิยมขึ้นมาด้วย รวมทั้งสิ้น 9 ด้านดังนี้ 1) ความฉลาดทางการพูดหรือการใช้ภาษา 2) ความฉลาดทางดนตรี 3) ความฉลาดด้านการคิดแบบมีเหตุผลหรือคณิตศาสตร์ 4) ความฉลาดทางการมองเห็นหรือมิติสัมพันธ์ 5) ความฉลาดทางกีฬาและใช้กล้ามเนื้อต่างๆ 6) ความฉลาดทางธรรมชาติวิทยา 7) ความฉลาดด้านการเข้าใจตนเอง 8) ความฉลาดด้านมนุษยสัมพันธ์ 9) ความฉลาดด้านการดำรงอยู่ของชีวิต อุตถกวนิยม หรือจิตนิยม

คณะกรรมการการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (U.S. Office of Education, 1993) ได้กล่าวถึง เด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษว่า หมายถึง เด็กและเยาวชนที่แสดงออกถึงความสามารถอันโดดเด่น หรือแสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่จะสามารถพัฒนาความสามารถได้อย่าง

เป็นที่ประจักษ์ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเด็กอื่นๆ ที่อยู่ในวัยเดียวกัน ที่มีสภาพแวดล้อมหรือประสบการณ์ระดับเดียวกัน ความสามารถในที่นี้ได้แก่ ความสามารถในด้านสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ ศิลปะและดนตรี ลักษณะความเป็นผู้นำ ทักษะกลไกและกีฬา และความสามารถทางการเรียนหรือความเป็นเลิศทางวิชาการ สาขาใดสาขาหนึ่ง

สำหรับประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 6) ได้ให้นิยามไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษ ว่า เด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษหมายถึง เด็กและเยาวชนที่แสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน ในด้านสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ การใช้ภาษาการเป็นผู้นำ การสร้างงานทัศนศิลป์ และศิลปะการแสดง ความสามารถด้านดนตรี ความสามารถทางกีฬา และความสามารถวิชาการในสาขาใดสาขาหนึ่ง หรือหลายสาขา พฤติกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่จะพัฒนาความสามารถได้อย่างเป็นที่ประจักษ์ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเด็กเยาวชนอื่นที่มีอายุระดับเดียวกัน สภาพแวดล้อมหรือประสบการณ์ระดับเดียวกัน

มะลิวัลย์ ลับไพรี และคณะ (2545:4) กล่าวว่า เด็กที่มีความสามารถพิเศษ หมายถึง เด็กและเยาวชนที่มีความฉลาด โดดเด่นกว่าเด็กและเยาวชนทั่วไปในระดับเดียวกัน ในด้านต่างๆ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ ดนตรี ศิลปะ พลศึกษา ฯลฯ ด้านใดด้านหนึ่งหรือมากกว่านั้น

วิรุณ ตั้งเจริญ (2544) กล่าวว่า นักวิชาการบางท่านที่ให้ความหมายของ "gifted child" และ "talented child" ออกจากกัน โดย "gifted" ให้มีความหมายถึงความสามารถพิเศษทั่วไป และ "talented" มักหมายถึงความสามารถพิเศษหรือปัญญาเลิศเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งแต่นักศิลปศึกษา Charles D. Gaiskell และ Al Hurwitz ใช้คำว่า "gifted and talented" ร่วมกัน

จากการศึกษาดังกล่าว ทำให้ได้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ว่า น่าจะมีความหมายเช่นเดียวกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษโดยทั่วไป เพียงแต่เด็กเหล่านี้มีความสนใจและความสามารถทางศิลปะที่โดดเด่นเป็นที่ประจักษ์เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่มีอายุระดับเดียวกัน สำหรับความหมายของเด็กที่มีความสามารถทางทัศนศิลป์ ได้มีนักวิชาการทางด้านศิลปศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

วิรุณ ตั้งเจริญ (2544) กล่าวว่า เด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ หมายถึง เด็กที่สามารถวาดเขียนภาพได้ดีกว่าเด็กคนอื่นในวัยเดียวกันทั้งภาพที่เขียนยังแสดงถึงความประณีตซับซ้อน และความเหมือนจริง และสามารถเขียนภาพได้ดีตั้งแต่อายุน้อย ในขณะที่เด็กคนอื่น ยังเขียนไม่เป็น นอกจากนี้ในการเขียนภาพคนยังสามารถเขียนส่วนต่างๆ และสัดส่วนของคนได้อย่างดี รวมทั้งการเขียนภาพให้รู้สึกถึงมิติลึกได้อย่างดี แสดงถึงความเฉลียวฉลาด กว่า การเขียนภาพของเด็กทั่วไป

มะลิฉัตร เอื้ออนันท์ (2535) กล่าวว่า จากรายงานของนักจิตวิทยา เด็กมีพรสวรรค์ ปัญญาเลิศทางศิลปะนั้น จะมีทักษะและความเชี่ยวชาญในด้านการรับรู้ทางสุนทรียภาพสูง มีสมาธิ จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานศิลปะมากเกินเด็กในวัยเดียวกัน เด็กพวกนี้จะมีความช่างสังเกตและความทรงจำดีเลิศมีความสามารถในการแก้ปัญหาที่ต้องใช้จินตนาการและมีความกระตือรือร้นต่อประสบการณ์ใหม่ๆ (แต่ในบางกรณีเด็กพวกนี้อาจจะให้ความสนใจเฉพาะแต่ในด้านของศิลปะเท่านั้น และอาจจะละเลยต่อความสนใจในวิชาด้านอื่นๆ) เด็กมีพรสวรรค์ ปัญญาเลิศทางศิลปะ ในบางกรณีจะไม่แสดงพฤติกรรมให้เห็นได้ในเวลาเรียน เนื่องจากงานศิลปะของเด็กไม่ตรงตามเกณฑ์ของครู หรือตามที่ครูสั่ง ดังนั้นงานที่เด็กทำนอกเวลาเรียนอาจแสดงถึงความสามารถพิเศษได้ดีกว่า

7.2 ลักษณะพื้นฐานเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์

เด็กที่มีความสามารถพิเศษมักแสดงลักษณะพื้นฐานหลายอย่าง โดยเปรียบเทียบกับเด็กวัยเดียวกันโดยทั่วไป เด็กที่มีความสามารถพิเศษคนหนึ่งอาจจะไม่ได้แสดงความสามารถพิเศษลักษณะต่างๆทุกอย่างแต่จะแสดงออกหลายๆ อย่างในประเด็นต่อไปนี้

1. ตื่นเต้นกระตือรือร้นกับการได้ทำกิจกรรมที่ต้องใช้สติปัญญาความคิด(intellectual activities)
2. ชื่นชอบที่จะสร้างสรรค์ ประดิษฐ์ คิดค้น และสร้างความคิดให้เกิดขึ้น (to conceptualise)
3. เรียนรู้สิ่งต่างๆได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว (learn easily and readily)
4. แสดงความกระตือรือร้นและอยากรู้อยากเห็นในการใช้สติปัญญาอย่างเด่นชัด (great intellectual curiosity and inquisitiveness)
5. มีความสนใจศึกษาค้นคว้า (to explore) อย่างกว้างขวางและเป็นพิเศษศึกษาอย่างลึกซึ้ง
6. ใช้คำหรือภาษาได้อย่างดีเยี่ยมทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ
7. แสดงความโดดเด่นของจินตนาการในการใช้ภาษาและการระดมความคิดที่ไม่ปกติ (informal language and brainstorming)
8. แสดงความสนใจในการอ่านเร็วกว่าปกติ(learn to read early)
9. ตื่นตัวทั้งการใช้ความคิดและการแสดงออกด้วยการเคลื่อนไหวร่างกาย (intellectual and physical restlessness) บางครั้งทำให้การเรียนมีปัญหา
10. จำได้อย่างรวดเร็วและฟื้นความจำได้ง่ายและรวดเร็ว(to retrieve)เช่นกัน
11. เรียนรู้ทักษะพื้นฐานได้อย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องผ่านการฝึกฝนมากนัก
12. มีระดับการรู้คิดเร็วกว่าปกติ(higher cognitive level)

13. มองเห็นและเข้าใจความสัมพันธ์ต่างๆ ได้ง่ายและรวดเร็ว
14. สร้างโครงสร้างความคิดและจัดการกับความคิด ความคิดที่เป็นนามธรรมได้ดี
15. สามารถบริหารจัดการความคิดหลายความคิดในเวลาเดียวกัน
16. ติดตามแนวทางที่ซับซ้อน(complex direction) ได้อย่างง่ายดาย
17. แสวงหาสิ่งที่ท้าทายความคิดและการกระทำ
18. แสดงความกระตือรือร้นและการตอบสนองอย่างฉับพลันกับความคิดใหม่
19. ตื่นเต้นกับความคิดใหม่ แต่บ่อยครั้งก็ไม่สานต่อให้เสร็จสิ้น
20. แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความคิดเฉพาะตัว(many ideas and multi-solutions to problem)
21. มีจินตนาการที่แปลกแตกต่างกว่าปกติ
22. แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความคิดเฉพาะตัว(initiative and originality) มีความสามารถที่มีลักษณะพิเศษ(versatility and virtuosity)
23. ความสามารถในการสร้างสรรค์และประดิษฐ์(to create and invent) อยู่เหนือความรู้ด้านอื่นๆ
24. คิดลึกซึ้งลงไปสู่ปัญหาและเหตุการณ์ด้วยความสามารถและความคิดสร้างสรรค์
25. ตัดสินใจด้วยความพอใจจากข้อสงสัยต่างๆ(question arbitrary decisions)
26. แสดงความพึงพอใจกับงานที่แสดงปัจเจกภาพ(individual work)
27. แสดงให้เห็นการทำงานที่มีประสิทธิภาพจากทิศทางและการแนะนำระดับพื้นฐานอิสระในการทำงานอย่างอดทน
28. แสดงให้เห็นความสนใจที่ยาวนาน จดจ่อ และมุ่งมั่นแก้ปัญหาในสิ่งที่สนใจ
29. สนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สนใจ(persists single-mindedly) และยากที่จะเปลี่ยนใจ
30. สนใจกิจกรรมต่างๆ
31. มีความคาดหวัง(expectation)ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น บ่อยครั้งการคาดหวังก่อให้เกิดความเครียด ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และเหตุการณ์ต่างๆด้วยเช่นกัน
32. แสดงอารมณ์ขันที่แหลมคม(keen sence of humor)
33. บรรลุภาวะเร็วกว่า แม้จะเห็นความแตกต่างไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานระดับอายุเดียวกัน
34. มีการตอบสนองและสัมพันธ์(to response and relate)กับเด็กที่วัยสูงกว่า รวมผู้ใหญ่ บ่อยครั้งจะแสดงความเป็นเพื่อน
35. แสดงออกถึงมิตรภาพและการเข้าสังคม (friendliness and outgoingness) เพื่อต้องการให้สังคมยอมรับ

36. แสดงคุณภาพของการเป็นผู้นำ(leadership quality) ด้วยความเข้าใจในจิตใจและความสามารถของตนเอง ว่ามีความคิดดี มีความสามารถและมีแรงกระตุ้นจากผู้อื่น พร้อมทั้งมีความสามารถในการคิดอ่านสูงกว่า พัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับสังคมและศีลธรรมได้ดีกว่า(Victoria, 1983)

จากงานวิจัยของ แอนดร้า แอล นีแมน (Andra L. Nyman, 1995) ได้กล่าวถึงลักษณะของเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ ดังนี้ 1) เข้าใจแนวคิดของศิลปะแบบนามธรรม 2) อยากรู้อยากเห็น 3) อ่านแล้วเข้าใจเองได้เร็ว 4) มีความสามารถในการเปรียบเทียบและจัดหมวดหมู่ 5) หมั่นเรียนรู้ 6) รู้หลักเหตุและผล 7) เก็บข้อมูลได้ดี 8) เลือกที่จะหากิจกรรมหรืองานอดิเรกทำ 9) มีกิจกรรมที่ตนเองเลือกทำเอง 10) มีจินตนาการสูง

7.3 การคัดเลือกเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์

การคัดเลือกเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษ จะต้องอาศัยกระบวนการในการตรวจสอบหลายๆ ลักษณะที่ต่างกัน นอกเหนือไปจากการสังเกตและการกระตุ้นด้วยกิจกรรม ต้องมีกระบวนการ ขั้นตอนต่างๆ ที่รัดกุม และสามารถกระทำได้หลายวิธี เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย (2542) กล่าวถึง วิธีการแสวงหาเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษ

1. พิจารณาจากแนวโน้มของเด็กและเยาวชนที่แสดงความสามารถออกมาอย่างเด่นชัด
2. พิจารณาจากการเข้าร่วมกิจกรรม ของเด็กและเยาวชน ว่ามีความสนใจและเอาใจใส่ต่อกิจกรรมต่างๆ มากน้อยเพียงใด
3. ใช้เครื่องมือที่เป็นทางการ หรือเครื่องมือที่เจาะลึกเฉพาะด้าน อาทิ แบบเสนอชื่อสำหรับครู แบบเสนอชื่อสำหรับบิดา มารดา ผู้ปกครอง แบบเสนอชื่อสำหรับเพื่อน แบบเสนอชื่อสำหรับตัวเอง แบบทดสอบสติปัญญารายบุคคล แบบทดสอบวัดทัศนคติ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเชิงวิชาการ ผลงานดีเด่น และรูปแบบการเรียนรู้ เป็นต้น

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2535) การคัดเลือกเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ ก็เช่นเดียวกัน การที่จะสามารถชี้แสดงว่า เด็กผู้ใดมีคุณสมบัติของการมีพรสวรรค์ปัญญาเลิศทางศิลปะนั้น นอกจากการศึกษาสังเกตพฤติกรรมทางการเรียนศิลปะของเด็กแล้วยังต้องอาศัยเครื่องมือสอบการมีพรสวรรค์ปัญญาเลิศทางศิลปะเป็นสำคัญด้วย เครื่องมือสอบที่สำคัญๆ ในการวิเคราะห์ด้านนี้ตัวอย่างเช่นของ Kerschensteiner (1976) Manuel (1919) Meyer (1939) Ellison etal (1976) Stalker (1981) Wilson & Wilson (1981) เครื่องมือสอบ เหล่านี้ ส่วนมากประกอบด้วยการสอบด้านเชาว์ปัญญา และความเฉียบไวทางสุนทรียภาพควบคู่กันไป

แอนดร้า แอล นีแมน (Andra L. Nyman, 1995) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการชี้วัดเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ ดังนี้ 1) แฟ้มสะสมงานหรืออาร์ตเวิร์ค 2) รายชื่อทฤษฎีพื้นฐานในการชี้วัด 3) การสัมภาษณ์ 4) การทดสอบด้านทัศนศิลป์ 5) การทดสอบความ

ความคิดสร้างสรรค์ 6) การคัดเลือก 7) การเสนอชื่อ โดยครู ตัวเอง หรือผู้เชี่ยวชาญ และ คนในสังคม

กิลเบิร์ต คลาร์ก (Gilbert Clark, 1993) มหาวิทยาลัย อินเดียนา สหรัฐอเมริกาได้เสนอแนวทางการคัดแยกเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์โดยได้ศึกษาวิจัยและพัฒนาแบบทดสอบที่มีชื่อว่า Clark's Abilities Test เป็นแบบทดสอบที่สามารถช่วยตอบคำถามเกี่ยวกับเด็กนักเรียนผู้มีพรสวรรค์ทางด้านศิลปะที่มีอยู่และช่วย ในการค้นคว้า ในโปรแกรมด้าน พรสวรรค์ และ ความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ได้ หัวข้อสำหรับการค้นคว้านี้มีผู้เข้าร่วม 60 คน ในปี 1984 ของมหาวิทยาลัย Indiana ในช่วงภาคฤดูร้อนของสถาบันศิลปะ ซึ่งเป็นโปรแกรม 2 สัปดาห์ สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถและมีพรสวรรค์ที่อยู่ระหว่างเกรด 7-11 ในช่วงฤดูใบไม้ร่วงของปี 1984 และอายุ 11-16 ปี ซึ่งมีผู้หญิง 31 คนและผู้ชาย 29 คน รวมอยู่ด้วยกัน ซึ่งผู้เข้าร่วมโปรแกรมจากIndiana ค่อนข้างจะน้อย แต่ก็ยังมีผู้ร่วมโปรแกรมจากรัฐอื่นๆมาร่วมเหมือนกัน ผู้เข้าร่วมแต่ละคนต่างก็ได้รับการแนะนำมาจากสถาบัน โดยคุณครูและผู้บริหารของโรงเรียนท้องถิ่นของพวกเขา พวกเขาต้องมีความสามารถทางศิลปะ เพราะการได้รับการเสนอชื่อนั้น ขึ้นอยู่กับการพัฒนาบรรทัดฐานโดยstaff ของสถาบันและการสื่อสารกับครูทุกคนรวมไปถึงผู้ปกครองที่ของผู้ที่คาดว่าจะได้รับการเสนอชื่อ บรรทัดฐานนี้ถูกออกแบบให้ไม่มีขอบเขตแน่นอน อย่างไรก็ตามในความพยายามที่จะสนับสนุนนักเรียนนั้น อาจเป็นการพัฒนาความสามารถที่เป็นเอกลักษณ์ของพวกเขาให้เป็นไปได้ สำหรับนักเรียนที่เข้าร่วมอาจจะไม่ได้เรียนอยู่ในโรงเรียน ดังนั้น คุณครูก็อาจจะไม่รู้จักนักเรียน แต่นักเรียนหลายคนก็เหมาะกับการเรียนข้างนอกมากกว่า คำประกาศถูกส่งไปที่คุณครูและผู้ปกครองของผู้เข้าร่วม ถึงคุณสมบัตินักเรียนอย่างน้อย 3 อย่าง คือ 1) ต้องมีความสนใจในทัศนศิลป์ ค่อนข้างสูง 2) มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมทางทัศนศิลป์หนึ่งครั้ง หรือมากกว่าหนึ่งครั้ง 3) ควรมีความมุ่งมั่นที่ค่อนข้างมากใน ทัศนศิลป์4) ควรได้คะแนนอย่างน้อย สองขึ้นไปหรือได้เกรดสูงกว่าปัจจุบัน 5) การวัดผลต้องมีค่าเฉลี่ยที่ดีหรือ 6) ปัจจุบันควรอยู่ในโปรแกรมของเด็กที่มีพรสวรรค์หรือมีความสามารถ 3 ข้อแรกนั้นมีความสัมพันธ์กันและต้องมีการพิจารณาข้อสอบอัตนัย ส่วน 3 ข้อหลังจะเด็ดขาดและเข้าถึงข้อมูลของข้อสอบปรนัย ซึ่งเป็นเรื่องปรกติสำหรับการประยุกต์ใช้ ในการรวมข้อมูลจากครูหรือผู้ปกครองที่สมัครเพื่อพบกับ 5 หรือ 6 คุณสมบัติที่เป็นหลักการ

สตอลเกอร์ (Stalker, 1981) จากงานวิจัยเรื่อง Identification of the Gifted in Art ได้มีวิธีดำเนินการวิจัยในการคัดเลือกเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ คือ ศึกษาจากตัวอย่างการทดสอบนักศึกษา 103 คน แบ่งเป็นหญิง 71 คน และชาย 32 คน อายุเฉลี่ยประมาณ 28 ปี ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ไม่ได้จำกัดแต่เพียงนักศึกษาวิชาศิลปะเท่านั้นเพื่อให้ได้ผลสำรวจที่หลากหลาย การรับรู้ที่ซับซ้อนเปรียบเทียบกับความรู้ที่ไม่ซับซ้อนเป็นลักษณะที่สามารถอธิบาย

ความสามารถ การรับรู้ที่ซับซ้อนของแต่ละคนเป็นสาเหตุและสิ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ตัวอย่าง คนที่มีความคิดซับซ้อนที่สุดสามารถแก้ปัญหาโดยการประยุกต์กับกฎ การแก้ปัญหา

หลักการวัดความสามารถในการวาดภาพ (SEDA) ซึ่งใช้วัดการวาดโดยใช้ 5 ระดับ วิธีที่ใช้ นี้ได้รับการพัฒนาโดย (Horn) วิธีที่ใช้ในการวัดคล้ายคลึงกันกับยุค 1945 ที่ถูกพัฒนาโดย ฮอร์น การวาดลายเส้นต่างๆนั้น ถูกแยกเป็น 3กลุ่มด้วยกันคือ ส่วนที่ดีมาก ปานกลาง และส่วนที่ควรปรับปรุง โดยถูกกำหนดจากคะแนนมาตรฐาน 5 คะแนน คือดีเยี่ยมไปจนถึง 1 คะแนนคือ เกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง หลังจากนั้นไม่นานก็ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง SEDA ถือกันว่าเป็นสูตรที่สมบูรณ์แบบมาก เพราะประกอบโดยศิลปินยุคแรกๆที่มีประสบการณ์ เช่น (STALKER, 1979), (GUILFORD, 1954) จากการทดลองทฤษฎีได้ผลลัพธ์ว่า ภาพต่างๆเหล่านั้นส่งผลทางอารมณ์ได้ดีเยี่ยม ซึ่งแยกออกเป็น 2 ระดับคือ ส่งผลต่ออารมณ์อย่างชัดเจน อีกระดับหนึ่งคือ ส่งผลกระทบต่ออารมณ์ ความรู้สึกไม่มากนัก กล่าวคือระดับที่ส่งผลกระทบต่อสูง จะสามารถแยกความรู้สึกได้ว่า "ชอบ" หรือ "ไม่ชอบ"

ในประเทศไทย ผุสดี เรืองศรีมัน (2533) ได้ทำการวิจัย เรื่อง บทบาทของผู้ปกครองหรือครูในการส่งเสริมนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีสติปัญญาเลิศ และความสามารถพิเศษ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยในการคัดเลือกเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ดังนี้ การคัดเลือกกลุ่มประชากร คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2531 ของโรงเรียนในเขตกรุงเทพฯ ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยสะสม ในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย 5 ภาคเรียนตั้งแต่ 3.8 ขึ้นไปและมีความถนัดพิเศษเฉพาะด้านอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายด้าน ได้แก่ ความสามารถทางด้านศิลปะ ดนตรี การประพันธ์ การประดิษฐ์ การกีฬา ซึ่งผลงานจากความสามารถดังกล่าว ต้องเคยได้รับรางวัลชนะเลิศในระดับกลุ่มของโรงเรียน ระดับเขต ระดับจังหวัด หรือระดับประเทศ ระดับใดระดับหนึ่งอย่างน้อย 1 ครั้ง หรือมีความสามารถทางด้านการเป็นผู้นำด้วย โดยเคยเป็นประธานนักเรียนหรือหัวหน้ากิจกรรมซึ่งดำเนินงานร่วมกับสถานศึกษาอื่น

วิรุณ ตั้งเจริญ และคณะ (2544) ได้จัดกิจกรรมโครงการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ กรณีศึกษา : โรงเรียนไมโทอุดมศึกษา สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่โรงเรียนไมโทอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้ยึดถือแนวคิดพื้นฐานทางด้านทัศนศิลป์ ในเชิงทัศนศิลป์ร่วมสมัย คืองานสร้างสรรค์บนแนวทางของศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art) ที่มีพื้นฐานมาจากการมองเห็นและประจักษ์นิยม (Empiricism) รวมทั้งศิลปะยุคหลังสมัยใหม่ (Post Modern Art) ที่มีพื้นฐานมาจากสภาพการรู้คิด (Cognition) จากภาพในสมองหรือจินตนาการ (Image) ส่วนศิลปะประเพณีนิยมไทย (Thai Traditional ART) เป็นศิลปะเพื่อการอนุรักษ์หรือพัฒนาไปสู่แนวทางร่วมสมัย คือต้องมีความเป็นสากล สามารถสื่อสารความคิดได้ ทั้งในสังคมไทยและสังคมโลก ทั้งปัจจุบันและอนาคต

แนวคิดพื้นฐานทางด้านเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ มีความเชื่อว่าเด็กและเยาวชนที่จะสร้างสรรค์ทัศนศิลป์สำหรับปัจจุบันและอนาคตจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษทางด้านความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานของสติปัญญาและการรู้คิด มีประสาทสัมผัสที่ดี สามารถพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์ การกำหนดปัญหาและการแก้ปัญหาที่สัมพันธ์กับความคิดและจินตนาการ ให้เป็นรูปธรรมหรือรูปลักษณะทางศิลปะได้อย่างดีเลิศ ทั้งแนวคิดพื้นฐานทางด้านทัศนศิลป์และแนวคิดพื้นฐานทางด้านเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ เป็นประการสำคัญ การกำหนดกิจกรรมเพื่อตรวจสอบความสามารถของกลุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับแนวคิดหลักซีไอเอสเอสที หรือ "ซีเอสที" (CISST) ดังนี้

ประชากรคือนักเรียนโรงเรียนไผทอุดมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 518 คน อายุ 8-9 ปี เป็นช่วงการแสดงออกโดยสะท้อนความรู้สึกนึกคิดและรูปแบบตามจริงทั้งนี้

C คือ Creativity "ความคิดสร้างสรรค์"

I คือ Imagination "จินตนาการ"

S คือ Sensibility "ความรู้สึกสัมผัสกระแสศิลปะสมัยใหม่และยุคหลังศิลปะสมัยใหม่"

S คือ Systematization "การจัดระบบ"

T คือ Transformation "การพัฒนารูปทรง"

จากนั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง จากประชากรโดยให้เขียนภาพเรื่อง "น้ำพระทัยของในหลวง" แล้วคัดสรรผลงาน โดยใจความจากประเด็นของ 1) ความสามารถในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ 2) ความสามารถในเชิงจินตนาการ 3) ความสามารถในการจัดระบบพื้นภาพ 4) ความสามารถในการแสดงผลทางการวาดภาพระบายสี 5) ความสามารถในการสื่อสารเนื้อหาสาระ

การคัดกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 44 คน จากประชากร 518 คนเท่ากับร้อยละ 8.49 กลุ่มตัวอย่างนี้มีผู้ชาย 19 คน (43.18%) ผู้หญิง (56.82%)

กิจกรรมที่นำมาปฏิบัติในการวิจัยครั้งนี้ คือ กิจกรรมสร้างสรรค์ ซีไอเอสเอสที (CISST) จำนวน 12 กิจกรรมคือ กิจกรรมที่ 1 การเขียนภาพเมืองในจินตนาการ, กิจกรรมที่ 2 การวาดภาพสัมผัส, กิจกรรมที่ 3 การเขียนภาพทิวทัศน์, กิจกรรมที่ 4 การออกแบบสองมิติ, กิจกรรมที่ 5 การเขียนภาพจากเพลง, กิจกรรมที่ 6 การเขียนภาพจากกลิ่น, กิจกรรมที่ 7 การเขียนภาพจากรส, กิจกรรมที่ 8 การเขียนภาพจากการสังเคราะห์รูปทรง, กิจกรรมที่ 9 การปั้นจากจินตนาการ, กิจกรรมที่ 10 การเขียนภาพจากวัตถุสัมผัส, กิจกรรมที่ 11 การประดิษฐ์วัสดุ, กิจกรรมที่ 12 การออกแบบโครงสร้าง

โดยปฏิบัติกิจกรรมสัปดาห์ละ 1 กิจกรรม ดำเนินการ ณ ห้องปฏิบัติงานศิลปะโรงเรียนไผทอุดมศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2542

เด็กที่ได้รับการคัดสรรจากการตรวจสอบตามแนวคิดซีไอเอสเอสที จำนวน 12 คน จากกลุ่มตัวอย่าง 44 คน (27.27%) จากกลุ่มประชากร 518 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการคัดสรรจำนวน 12 คน (2.31%) จากกลุ่มประชากรทั้งหมด สามารถระบุได้ว่าเป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ตามแนวคิดซีไอเอสเอสที (CISST) (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2544)

แต่ถึงอย่างไรก็ตามแนวทางที่ได้เสนอมานี้เป็นเพียงแนวทางในการระบุหรือคัดเลือกเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์โดยทั่วไป สตอลเกอร์ (Stalker, 1981) ยังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ยังไม่มีทฤษฎีหรือแบบทดสอบใดที่ถือเป็นมาตรฐานในการบ่งบอกหรือชี้ชัดในการที่จะบอกว่าเด็กคนใดที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์

สรุปได้ว่า การระบุหรือการคัดเลือกเด็กที่มีความสามารถพิเศษจะต้องอาศัยกระบวนการในการตรวจสอบหลายๆ ลักษณะที่ต่างกัน และสามารถกระทำได้หลายๆวิธี การคัดเลือกเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ก็เช่นเดียวกัน มีคัดระบุหรือคัดเลือกที่หลากหลาย แต่จากการเปรียบเทียบวิธีการดำเนินการวิจัยดังกล่าวในข้างต้น การที่จะได้มาเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ จะมีการคัดเลือกและกำหนดคุณสมบัติที่มีวิธีการที่เหมือนหรือใกล้เคียงกันดังนี้ จากการเสนอชื่อโดยครูผู้สอนศิลปะโดยเด็กนักเรียนต้องมีความสนใจในทัศนศิลป์ เป็นพื้นฐานและมีความสามารถที่โดดเด่นและเป็นที่น่าสนใจ โดยต้องมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมทางทัศนศิลป์หนึ่งครั้ง หรือมากกว่าหนึ่งครั้ง และมีแรงจูงใจ ความเชื่อมั่นที่ค่อนข้างมากในการทำงานด้านทัศนศิลป์ จากนั้นจึงนำเด็กกลุ่มดังกล่าวเข้าร่วมโปรแกรม หรือทำกิจกรรมทางศิลปะเพื่อที่จะคัดเลือกหรือระบุว่าเด็กกลุ่มดังกล่าวเป็นเด็กที่มีความสามารถทางด้านทัศนศิลป์

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงนำหลักเกณฑ์ที่สรุปได้ในข้างต้นมาเป็นแนวทางในการคัดเลือกเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์โดยดำเนินการ ใช้วิธีการคัดเลือกจากเด็กที่ได้รับรางวัลระดับประเทศหรือนานาชาติที่ผู้ตัดสินเป็นคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หรือศิลปินระดับสูง หรือโดยองค์กรที่น่าเชื่อถือโดยรางวัลที่ได้รับไม่เกิน 3 ปีซ้อนหลัง โดยต้องได้รับรางวัลไม่ต่ำกว่า 3 รางวัล และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการตัดสิน กิจกรรมการประกวดวาดภาพระบายสีของเด็ก 5 ท่าน ถึงวิธีการดำเนินการคัดเลือกที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นเพื่อจะได้มาซึ่งเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ผู้เชี่ยวชาญก็มีมติที่ตรงกัน โดยมีเหตุผลและรายละเอียด ดังนี้ เด็กนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการประกวดวาดภาพระบายสีเสมือนได้รับการเสนอชื่อโดยครูผู้สอนศิลปะซึ่งเล็งเห็นแล้วถึงความสามารถที่โดดเด่นของเด็กในการที่จะส่งเข้าประกวด การกำหนดระยะเวลาของการได้รับรางวัลไม่เกินสามปีซ้อนหลังเพื่อเป็นการบ่งบอกถึงความสนใจ ความตั้งใจในการทำงานและการทำงานอย่างต่อเนื่อง สุดท้ายการได้รับรางวัลในการทำกิจกรรมการประกวดวาดภาพระบายสี โดยที่ผู้ตัดสินเป็นคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้เชี่ยวชาญ หรือศิลปินระดับสูง หรือโดยองค์กรที่น่าเชื่อถือ ซึ่งถือเป็นการตรวจสอบระดับความสามารถของเด็ก และเป็นการระบุถึงเด็กที่มีความสามารถทางด้านทัศนศิลป์

7.4 การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

หลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ผดุง อารยะวิญญู (2542) กล่าวว่า จะต้องสอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของเด็ก หลักสูตรสำหรับเด็กประเภทนี้จะต้องมีลักษณะดังนี้

1. ส่งเสริมให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษได้มีโอกาสเต็มที่ ในการพัฒนาศักยภาพและความสามารถพิเศษของเขา โดยเน้นเกี่ยวกับการตัดสินใจ การวางแผนการใช้ความสามารถ การใช้เหตุผล การสื่อสารและการสร้างสรรค์

2. ส่งเสริมให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษ พัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาต่างๆ โดยใช้ความรู้ความสามารถและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่เกิดจากเด็กเอง โดยให้เด็กเป็นต้นคิด

3. ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ของเด็กโดยเด็กได้พัฒนาความรับผิดชอบ ความสามารถทั้งทางกาย อารมณ์ และสังคมของเด็ก การส่งเสริมดังกล่าวอาจทำได้โดยการให้เด็กรับผิดชอบโครงการต่าง ๆ

4. เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ โดยเน้นการทดลองในลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งการวิจัย เพื่อให้เด็กรู้จักการเสาะแสวงหาความรู้ทางวิธีตามวิทยาศาสตร์ เพื่อเด็กจะได้ใช้ความรู้ความสามารถเต็มที่

ในการเรียนการสอนเด็กปัญญาเลิศนั้น เด็กทุกคนต้องมีแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ซึ่งเป็นแผนที่กล่าวถึงรายละเอียดของการให้การศึกษาแก่เด็กแต่ละคนและการประเมินผลก็ต้องเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในแผนนั้น

เด็กที่มีความสามารถพิเศษ เป็นเด็กที่เรียนสิ่งต่างๆ ได้รวดเร็ว ดังนั้นหากเนื้อหาและวิธีการสอนที่ใช้กับเด็กปกติ จึงมักทำให้เด็กเหล่านี้เบื่อหน่าย เพราะไม่ท้าทายความคิด หากครูไม่เข้าใจก็จะกลายเป็นเด็กที่มีปัญหา ก่อความวิตกกังวลของชั้นไปได้ ทางโรงเรียนจึงควรจัดบริการสอนเสริมให้กับเด็ก ซึ่งอาจทำในรูปแบบของ

1. การจัดชั้นพิเศษ โดยคัดแยกเด็กเก่งมาเรียนในกลุ่มเดียวกัน และจัดหลักสูตรพิเศษให้สอดคล้องกับความสนใจและความสามารถของเด็ก

2. การสอนเร่ง เป็นการเรียนหลักสูตรปกติในเวลาที่น่า้อยลง เช่น การเรียนข้ามชั้น ควบคู่กันเป็นต้น

3. การสอนเพิ่ม เป็นการเสริมความรู้และประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้น นอกเหนือจากกิจกรรมในชั้นเรียน และ/หรือให้โอกาสได้ฝึกฝนเล่าเรียนในแขนงวิชาที่เด็กมีความถนัดเป็นพิเศษ

7.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบร่าง แผนพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งกำหนดนโยบายไว้ว่า “รัฐ และสังคมมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเด็กและเยาวชนทุกคนให้บรรลุถึงศักยภาพ สูงสุดของเด็กแต่ละคน โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษ ให้สามารถพัฒนาจนบรรลุ ศักยภาพสูงสุดของแต่ละคน พร้อมทั้งคุณภาพและเจตคติที่จะรับใช้สังคม ซึ่งได้วางแนวทางและ มาตรการในการดำเนินงานว่า จะเน้นนโยบายและวัตถุประสงค์ของแผนฯ” อย่างไรก็ตาม แผนฯนี้ ได้เสนอแนวทางที่สถาบันหลักอื่นๆ จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษด้วย ซึ่งประกอบด้วย

1. ด้านครอบครัว

1. ทรนงค์ให้ครอบครัวสนใจแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารเพื่อเสริมสร้าง บรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อพัฒนาการรอบด้านที่สมบูรณ์ของเด็กและเยาวชนตามวัย
2. สร้างความตระหนักและการรับรู้ให้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และครอบครัว เพื่อ จะสามารถสังเกตแนวศักยภาพ ความสนใจและความถนัดของเด็กได้ และให้การส่งเสริม สนับสนุน
3. ประชาสัมพันธ์ให้ครอบครัวรู้แหล่งที่จะแสวงหาความรู้และทักษะเพิ่มเติม ให้แก่เด็กและเยาวชนได้
4. ส่งเสริมให้ครอบครัวสนใจติดตามพัฒนาการของลูกหลานของตนและให้ กำลังใจ

2. ด้านการศึกษา

1. ปรับเปลี่ยนโครงสร้างของระบบการศึกษาให้หลากหลายและยืดหยุ่นมากขึ้น ให้เอื้อต่อการพัฒนาบุคคล ตามความถนัดและความสามารถ
2. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาและปรับปรุงเนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนการสอน แบบเรียนและสื่อการสอน ให้เหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง ความถนัด และความ สนใจของผู้เรียนในแต่ละระดับ
3. ส่งเสริมเอกชนและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้นในการจัดการศึกษา
4. สร้างเสริมศักยภาพผู้เรียนสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เพื่อสร้างผู้เชี่ยวชาญ ด้านการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ
5. จัดให้มีการสาธิตการจัดการศึกษาและวิธีการเรียนการสอนที่ส่งเสริม ความสามารถพิเศษ

6. สนับสนุนหน่วยงานที่ผลิตครูและผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ดำเนินการให้มีประสิทธิผลมากขึ้น เพื่อรองรับงานและริเริ่มงานด้านนี้ให้ได้ผลจริงจัง

7. ฝึกอบรมครูที่ปฏิบัติการสอนอยู่แล้วในเรื่องดังกล่าวข้างต้นเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังต้องจัดประชุมสัมมนาเพื่อให้ผู้บริหารและครูมีกระบวนการทัศนที่ถูกต้องเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษ

8. สนับสนุนให้มีทุนการศึกษาแก่เยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษด้านต่างๆซึ่งมาจากกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและทางสังคม

9. ส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ที่มีความสามารถพิเศษอย่างชัดเจน เหมาะสม และครอบคลุมทุกรูปแบบของการจัดการศึกษาด้วยวิธีการดังนี้

9.1 การศึกษาในระบบโรงเรียน(Formal Education) ได้แก่

9.1.1 เน้นการบูรณาการเนื้อหาสาระและกิจกรรมเพิ่มพูนความรู้ และศักยภาพไว้ในหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

9.1.2 เน้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้ที่มีความสามารถพิเศษ โดยเด็กยังคงอยู่ในโรงเรียนและเรียนร่วมกับผู้อื่นๆแต่มีการคิดและพัฒนาโครงการหรือจัดกิจกรรมพิเศษ

9.1.3 จัดตั้งโรงเรียนพิเศษเป็นการเฉพาะ

9.2 การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non-formal education) ได้แก่

9.2.1 เน้นการจัดการหลักสูตรระยะสั้นเฉพาะทาง โดยรัฐและเอกชนเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษได้ค้นหาความถนัด

9.2.2 เน้นการจัดการเรียนเฉพาะทางที่เด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษจำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นและส่งเสริมอย่างถูกต้องตั้งแต่เยาว์วัยและต่อเนื่อง

9.2.3 จัดตั้งชมรมความสามารถพิเศษเฉพาะทาง และรูปแบบอื่นๆ เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้และสถานที่พบปะ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

9.3 การศึกษาตามอัธยาศัย(informal education)

9.3.1 เน้นการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถของเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษ

3. ด้านชุมชนและสังคม

1. รณรงค์ให้หน่วยงานภาครัฐ/เอกชน และสื่อมวลชน ร่วมกันเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ทุกส่วนของสังคมไทย ทั้งพ่อแม่ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมมีความรู้ในเรื่องครอบครัวศึกษา

2. ทุกส่วนของสังคมไทยทั้งครอบครัวสถานการศึกษา องค์กร ชุมชน องค์กร พัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน ประชาคมจังหวัด สถาบันทางสังคมต่างๆ สื่อมวลชนและองค์กร ต่างๆของรัฐบาลและของประชาชนจะต้องร่วมมือกันกำลังเพื่อสนับสนุนเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษ

3. เร่งจัดหา จัดสร้าง และปรับปรุงห้องสมุด พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และแหล่งวิทยาการต่างๆทั้งภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น และชุมชนเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้และค้นคว้า แก่บุคคลทั่วไปและผู้มีความสามารถพิเศษ

4. จัดสรรทุนการศึกษาต่อในสาขาการพัฒนาความสามารถพิเศษ และในสาขาที่เกี่ยวข้องกับความสามารถพิเศษเฉพาะทางและต่างประเทศ เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษได้ใช้ความรู้และทักษะในศาสตร์/สาขาที่มีความสามารถของแต่ละบุคคลให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ(คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,2540)

4. ด้านกฎหมายการศึกษา

กฎหมายการศึกษา ขณะนี้กำลังอยู่ระหว่างขั้นตอนการตรากฎหมายการศึกษา ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษอยู่ด้วย แต่เดิมมีเพียงพระราชบัญญัติประถมศึกษาพ.ศ.2523 และพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534ซึ่งกฎหมายทั้ง2ฉบับไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ และกฎหมายดังกล่าวก็ได้ส่งผลในเรื่องการปรับโครงสร้างทางการศึกษาพิเศษที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย เช่น กฎหมายมหาชน (public law)ของอเมริกา กฎหมายที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านคุณภาพทางการศึกษาและความเป็นเลิศทางการศึกษาคือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่จะทำให้เกิดการปรับโครงสร้างทางการศึกษาครั้งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง สารบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542ที่เกี่ยวกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีดังนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาตินายกรัฐมนตรี ได้มีข้อความระบุไว้เกี่ยวกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ดังต่อไปนี้

หมวด 2 สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของบุคคลในด้านการศึกษา

มาตรา 10 บุคคลมีสิทธิได้รับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี โดยรัฐไม่เก็บค่าใช้จ่าย ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ บุคคลซึ่งไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส หรือบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ มีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปหรือในรูปแบบที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถพิเศษของตนเอง ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกระทรวง

หมวด 3 ระบบทางการศึกษา

มาตรา 18 การจัดการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ให้จัดในสถานที่ดังต่อไปนี้ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเกณฑ์ในการวัด ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการ และเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น

หมวด 8 ทรัพยากรเพื่อการศึกษา

มาตรา 49 การจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐานทุกระดับ ให้จัดเป็นบัตรอุดหนุนให้แก่ผู้ปกครองหรือผู้เรียนโดยตรง โดยคำนวณค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมเป็นรายบุคคลในระดับเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาที่จัดโดยรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเอกชนการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายดังกล่าวในวรรคหนึ่ง สำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกายสติปัญญา อารมณ์ สังคม หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ บุคคลผู้ไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส บุคคลพื้นที่ห่างไกล บุคคลยากจน หรือ บุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษหรือโครงสร้างหนึ่ง โครงการใดที่เกี่ยวกับการศึกษาตามนโยบายของรัฐ ให้รัฐจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมขึ้นอีกพิเศษ

5. ด้านโครงสร้างกลไก/การบริหาร/การจัดการ

โครงสร้างในการดำเนินงานในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษในเมืองไทยที่มีอยู่เป็นลักษณะเหมือนหน่วยงานที่ขยายมาจากโครงการเฉพาะกิจที่เกิดขึ้นจากนโยบายหรือความต้องการบุคลากรเฉพาะด้านจึงทำให้เกิดองค์กรและโครงการต่างๆ ขึ้นมา โดยที่ไม่ค่อยเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นๆ เป็นโครงสร้างที่ไม่ได้เกิดจากการประเมินนโยบาย ภาพรวมหรือวิสัยทัศน์จากรัฐบาลกลางในเรื่องการเตรียมกำลังบุคลากรในอนาคต และงานบางสาขาก็มีบางหน่วยงานทำ โครงสร้างของงานจึงไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกสาขาหรือไม่มีแบบแผน แม้บทว่าจะเริ่มต้นจากสาขาใด และขยายผลไปในแนวใด ในอนาคตต้องการให้เกิดอะไร ซึ่งเป็นโครงสร้างที่จะเกิดความซับซ้อนและขาดทิศทางดังนั้น ภาพของการผลิตบุคลากรระดับผู้นำจึงไม่ผลมกลมกลืนกับสภาพปัญหาปัจจุบันหรือปัญหาในอนาคตเท่าที่ควร อาทิ ความต้องการผู้นำทางเศรษฐศาสตร์ การเมือง การเกษตร ฯลฯ (ยกเว้นสาขาทางคณิตศาสตร์)

ในปัจจุบัน ยังไม่มีการวางแผนที่ชัดเจนในภาพรวมว่า รัฐบาลที่จะดำเนินการอย่างไรเกี่ยวกับเด็กกลุ่มนี้ แม้ว่ามีหน่วยงานและสถาบันต่างที่มีความพยายามที่ดำเนินการ แต่มักจำกัดเฉพาะสาขาที่ตนดำเนินอยู่ในเรื่องเดียวกัน ทรัพยากรที่มีอยู่ก็จะกระจายไปทั่วประเทศทุกแห่งขาดระบบที่สมบูรณ์ การตั้งงบประมาณหรือสร้างหน่วยงานใหม่แทนที่จะปรับเป็นโครงสร้าง ก็มัก พบว่าเป็นการสร้างองค์กรใหม่ที่ต้องเห็นผลระยะสั้น และมีงานที่เกิดขึ้นมาโดยไม่เหมาะสม อีกทั้งเป็นการดำเนินงานอย่างขาดทิศทางที่ถูกต้อง(คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541)

เพื่อที่จะหาหนทางสร้างโครงการดังกล่าวคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงได้เริ่มให้มีการร่าง "แผนพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน ผู้ที่มีความสามารถพิเศษ 2541" เป็นแผนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติการครั้งแรกที่จะมีผลกระทบในวงกว้างในอนาคต หากได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาล

6. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษ

การจัดการศึกษาให้กับเด็กกลุ่มนี้จะมีประสิทธิภาพต่อเมื่อมีเป้าหมายที่ชัดเจนมีเครื่องมือช่วยการสำรวจความสามารถควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน การวัดผล การจัดการ การให้โอกาสที่หลากหลาย ทั้งในและนอกระดับ รวมทั้งการศึกษาตามอัธยาศัยที่เหมาะสมกับผู้เรียน

ในขณะนี้ การจัดการศึกษาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษมักขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เนื่องจากขาดโครงสร้างที่ดี นับแต่ความสับสนคลุมเครือเรื่องกลุ่มเป้าหมาย คำนิยามบุคคลลักษณะ ส่งผลให้เกิดการคัดเลือกเด็กเข้าโครงการแล้วก็ขาดกระบวนการจัดการที่เหมาะสมขาดสื่อที่ทำหาย ขาดผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้มาช่วยดำเนินงานตลอดจนขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ กับชุมชนที่จะช่วยทำให้เกิดการตอบสนองความสามารถที่หลากหลาย นอกเหนือไปจากสภาพแวดล้อม การเลี้ยงดูฯ ที่เป็นอุปสรรค(คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541)

7.6 แนวความคิดการในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

อุษณีย์ โพธิสุข (2537) อัจฉริยภาพของมนุษย์ จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมเพื่อเป็นการสร้างความแน่ใจว่าจะมีการสืบทอดผู้นำทางสังคมต่อไป ได้มีสิ่งทีแสดงให้เห็นเป็นหลักฐานมากมายว่า คนที่มีสติปัญญาสูง ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากสติปัญญาของตนเองได้ หากไม่เคยเรียนรู้ว่าจะใช้สติปัญญาได้อย่างไร สติปัญญา การที่จะพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสนับสนุนเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้ใช้ปัญญาของเขาเป็นประโยชน์สูงสุดเท่าที่จะสามารถทำได้

จากการสำรวจงานวิจัย และเอกสารตำราเกี่ยวกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ พบว่าเด็กกลุ่มนี้ มักขาดทักษะทางความคิดที่เป็นระบบทำให้เมื่อเกิดการตัดสินใจหรือใช้ความคิด อาจเกิดความผิดพลาด ซึ่งเด็กที่มีความสามารถพิเศษมักจะคิดได้รวดเร็วและลึกซึ้งหลายมิติ แต่ขาดคุณสมบัติอื่นๆที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ เช่น การคิดทบทวน (Second-Order of Thinking Ability) คิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking Ability) คิดอย่างสร้างสรรค์ (Creative Thinking Ability) และการใช้ความคิดแบบ Metacognition จึงพบได้บ่อยว่าคนที่มีความสามารถพิเศษ สามารถสร้างปัญหาได้มาก เพราะความคิดที่จะเป็นประโยชน์และมีประสิทธิภาพนั้น ต้อง

อาศัยการฝึกฝน ประสบการณ์ และการชี้แนะให้ความคิดมีระบบ มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพที่อยู่ภายใต้กรอบของคุณธรรมในทุกเรื่อง

ปัจจุบันในหลายประเทศยังมีการดำเนินงานที่ผิดพลาด กับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ การปฏิบัติที่ผิด เกิดจากความเข้าใจที่ผิด อุษณีย์ โพธิสุข (2541) กล่าวถึงความเข้าใจที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ โดยสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ความเข้าใจที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

ความเข้าใจผิด	ความจริง
- เด็กที่มีความสามารถพิเศษไม่รู้ว่าตนเองมีความสามารถจนกว่าจะมีคนอื่นมาบอก	- เด็กๆมักจะรู้ว่าตนเองมีความสามารถอย่างไร แต่เมื่อคนอื่นมาบอกว่าไม่เก่งไม่มีดี จึงมักคิดว่าตนเองไม่มีความสามารถใดๆเลย
- เด็กเก่งนั้น ก็สามารถเก่งได้เอง แม้จะลำบากยากเข็ญอย่างไร เขาก็สามารถเก่งได้โดยไม่ต้องมีใครช่วยเรียกว่า "เกิดมาเก่ง"	- เด็กที่มีความสามารถพิเศษต้องการความช่วยเหลือและคำแนะนำจากผู้ปกครองครู และคนอื่นๆ เป็นพิเศษรวมทั้งกลไกทางการศึกษาที่เหมาะสมกับความสามารถของเขา
- เด็กที่มีความสามารถพิเศษนั้น มักจะเป็นคนสมบูรณ์แบบที่ตีไม่ได้	- เด็กที่มีความสามารถพิเศษก็มีจุดเด่นจุดด้อยเช่นเดียวกับเด็กอื่น
- เด็กฉลาดถ้าเร่งเร็วเกินไปก็จะเบื่อเรียนในที่สุด	- เด็กที่มีความสามารถพิเศษถ้าได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับความสามารถของเขาก็จะไม่มีคำว่าเบื่อหน่าย
- พวกนี้เป็นพวก "อภิสิทธิ์" มักจะได้รับความช่วยเหลือก่อนใคร	- เด็กที่มีความสามารถพิเศษเป็นเด็กที่ถูกทิ้งมากกว่าเด็กกลุ่มใดๆด้วยเหตุผลที่ว่าเก่งอยู่แล้วไม่ต้องไปช่วย ฯลฯ
- เด็กที่มีความสามารถพิเศษชอบที่จะถูกเรียกว่า "ปัญญาเลิศ" อัจฉริยะบุคคล	- เด็กที่มีความสามารถพิเศษอยากเหมือนคนอื่นๆ ไม่ต้องการที่จะแตกต่างจากคนอื่นเลย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ความเข้าใจผิด	ความจริง
<p>- เด็กที่มีความสามารถพิเศษคือเด็กที่ดีกว่าเด็กอื่นๆ</p> <p>- เด็กที่มีความสามารถพิเศษน่าจะมีวินัยและความรับผิดชอบมากกว่าเด็กอื่นๆ เพราะรู้มากกว่าคนอื่น</p> <p>- เด็กที่มีความสามารถพิเศษคือคนเก่งฉลาด IQ สูงกว่าคนอื่น มานะและ แก้ไขปัญหาได้ ลุล่วง</p> <p>- ถ้าจะให้เด็กพวกนี้ได้ดี ต้องจัดกิจกรรมที่ท้าทาย และยุ่งยากตลอดเวลา เพื่อที่ว่าพวกนี้จะได้ไม่กลายเป็นคนขี้เกียจ</p> <p>- เด็กพวกนี้ควรจะเป็นคนที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ สังคม ร่างกาย สติปัญญาที่สมดุลกัน</p>	<p>- เด็กที่มีความสามารถพิเศษหรือเด็กทั่วไปก็มีสิทธิ์ที่จะเป็นเด็กดี หรือ ไม่ได้ดีเพราะการอบรมเลี้ยงดู สภาพครอบครัว ฯลฯ</p> <p>- เด็กที่มีความสามารถพิเศษก็เหมือนเด็กทั่วไป มีทั้งนิสัยดี ขี้เกียจ ขาดระเบียบและไม่รับผิดชอบหรือรับผิดชอบสูง ซึ่งต่างคนก็ต่างบุคลิก</p> <p>- เด็กที่มีความสามารถพิเศษไม่จำเป็นต้องมี IQ สูงหรือมีลักษณะฉลาดเจี๊ยบทันคนเสมอไป ความเก่งมีหลายแบบ ทั้งเป็นนักร้อง นักแสดง ศิลปิน กีฬา ภาษาศาสตร์ ฯลฯ</p> <p>- เด็กเหล่านี้ก็เหมือนเด็กทั่วไปที่ต้องการเวลาที่จะพักผ่อน เวลาที่จะไปเล่นนอกเหนือไปจากการเรียนการศึกษาในสิ่งที่เขาสนใจ และที่สำคัญเขาต้องเวลาที่จะ"พักความคิดของตนเอง" สร้างจินตนาการเหมือนแม่ไก่พักไข่ ดังนั้น การที่เราจัดรายการยาวเหยียดไม่มีเวลาพักผ่อน แม้จะเต็มไปด้วยอาหารสมอง อาจไม่ส่งผลดีกับเด็กๆ ได้เลย</p> <p>- เด็กทุกคนมีลักษณะหลากหลายและมีความแตกต่างกันในเรื่องวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคม สติปัญญาทางร่างกาย ดังนั้น เราทุกคนจึงแตกต่างกัน ในกลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษ จึงไม่มีใครเหมือนใคร</p>

<ul style="list-style-type: none"> - เด็กที่มีความสามารถพิเศษมีลักษณะเหมือนกันทั้งโลก - เด็กที่มีความสามารถพิเศษ ต่างจากเด็กอื่นในทุกอย่าง - เด็กที่มีความสามารถพิเศษจะเป็นคนสุขภาพแข็งแรง มีชื่อเสียงและประสบความสำเร็จ - เด็กเก่งอยู่แล้วไม่ช่วยเขาก็ช่วยตัวเองได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ทุกคนต่างกันไปว่าหน้าตา สีมืด ความคิดความสามารถ การแสดงออก และความลุ่มลึกในพรสวรรค์ที่เป็นเอกลักษณ์ - เด็กที่มีความสามารถพิเศษ อาจมีส่วนที่เหมือนและแตกต่างจากเด็กอื่นและบางอย่างอาจด้อยกว่าเด็กธรรมดาเสียด้วยซ้ำ - เด็กที่มีความสามารถพิเศษส่วนใหญ่จะไม่ประสบความสำเร็จเพราะไม่มีใครรู้ความสามารถของเขาและไม่มีใครช่วยพัฒนาเด็กบางคน ก็มีสุขภาพไม่ดี และอาจไม่มีชื่อเสียงใดๆเลย - เด็กเก่งหรือฉลาดปานใด ก็มีจุดบกพร่องที่ต้องแก้ไขเหมือนเด็กอื่น
--	--

7.7 แนวคิดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์

ประการแรกผู้บริหารและครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษ มีความรู้และความเข้าใจทั้งในเรื่องเหตุผล ความจำเป็นในการจัดการศึกษา เข้าใจเป้าหมาย เข้าใจหลักการ นโยบาย และแผนโดยภาพรวม แล้วจึงมาถึงการทำความเข้าใจกับกระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านต่างๆ และด้านทัศนศิลป์ รวมทั้งความพร้อมในการจัดการศึกษาทางด้านนี้

กล่าวเฉพาะทางด้านทัศนศิลป์ จะต้องทำความเข้าใจกับพัฒนาการ หรือการเปลี่ยนแปลงของทัศนศิลป์ในโลกปัจจุบัน เพื่อให้เราสามารถมองเห็นเป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษได้เด่นชัดขึ้น ต้องทำความเข้าใจและติดตามการศึกษาค้นคว้าวิจัยทางด้านนี้ เพื่อให้การศึกษาในระบบโรงเรียนมีฐานของค้ำความรู้ที่สามารถตอบคำถามเป็นวิทยาศาสตร์ได้

นอกจากความรู้ความเข้าใจข้างต้นแล้ว โรงเรียนจะต้องเตรียมความพร้อมหรือพัฒนาบุคลากรวิชาการทางด้านเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษ โดยรวมหรือเฉพาะด้าน เตรียมความพร้อมครูผู้สอนประสานงานกับชุมชนและบ้าน ให้การสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ การอบรมสัมมนา การจัดตั้งชมรม การจัดกิจกรรมเสริม และที่สำคัญที่สุดโรงเรียนจะต้องพร้อมที่จะเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษทุกด้านเพียงไม่กี่คนในโรงเรียน ด้วยความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง

ความพร้อมของผู้ปกครอง เด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านใดด้านหนึ่ง หรือทางด้านทัศนศิลป์ พ่อแม่ผู้ปกครองหรือบ้านจะต้องมีความพร้อมเพื่อร่วมผลักดันให้เด็กหรือเยาวชนที่มีศักยภาพพิเศษนี้ได้พัฒนาเต็มศักยภาพ ถ้าขาดการพัฒนาหรือความร่วมมือจากบ้าน เพราะบ้านหรือครอบครัวคือจุดเริ่มต้นและเกือบทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตเด็ก กล่าวเฉพาะในกรณีเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ ผู้ปกครองควรจะต้องพร้อมและจัดความพร้อมในสิ่งเหล่านี้

1. พร้อมที่จะยอมรับได้ว่าเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ มีศักยภาพพิเศษเหนือกว่าเด็กปกติทางด้านนี้ เด็กพร้อมที่จะเรียนรู้และสร้างสรรค์ทัศนศิลป์อย่างมุ่งมั่นจริงจัง
2. พร้อมที่จะยอมรับผลงานทัศนศิลป์ที่เกิดขึ้น ว่าจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ที่แปลกแตกต่างไปจากผลงานทัศนศิลป์ของเด็กทั่วไปหรือแม้แต่ของศิลปิน
3. พร้อมที่จะสนับสนุนให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ ได้พัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของเขาจนสุดพรมแดนความรู้ความสามารถทางด้านนี้ และพร้อมที่จะเห็นเขาเป็นผู้สร้างสรรค์งานศิลปะหรือศิลปินในอนาคต
4. พร้อมที่จะศึกษาหาความรู้ความเข้าใจทางด้านเด็กที่มีความรู้ความสามารถทางด้านทัศนศิลป์ในทุกเรื่อง เช่น ความรู้ทางด้านเด็กที่มีความสามารถพิเศษ การค้นคว้าวิจัยใหม่ๆ จิตวิทยาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ การจัดสภาพแวดล้อม ข้อมูลข่าวสารต่างๆ
5. พร้อมที่จะเข้าร่วมอบรมสัมมนา การประชุม และกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางด้านเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์
6. พร้อมที่จะร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กร หรือสถาบันการศึกษา ในการพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ภายใต้การดูแลของตน
7. พร้อมที่จะให้ความร่วมมือและจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ หนังสือ เอกสาร เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถและสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
8. พร้อมที่จะเรียนรู้และทำความเข้าใจกับพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าของศิลปะ ทั้งในสังคมไทยและในกระแสสากล

9. พร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการมีบุคลากรพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพเสริมให้กับเด็ก ซึ่งอาจเป็นวิทยากร ครู หรือพี่เลี้ยงเฉพาะทาง ภายใต้การแนะนำของนักวิชาการทางด้านนี้ โดยเฉพาะ

10. พร้อมที่จะให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือเกื้อหนุนอย่างเต็มความสามารถ สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษของตน

11. พร้อมที่จะจัดสภาพแวดล้อมในบ้าน จัดห้อง จัดวัสดุอุปกรณ์ให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาความรู้ความสามารถและการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์

12. พร้อมที่จะพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ภายใต้การดูแลของตน ให้การพัฒนาศักยภาพสูงสุดทางด้านทัศนศิลป์สืบสานกับการพัฒนาสูงสุดทางการศึกษาในระบบโรงเรียน วิชาการต่างๆ การพัฒนาจริยธรรมคุณธรรม อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติสุขและมีความสุข

13. ความพร้อมของสภาพแวดล้อม บ้าน โรงเรียน และสังคม นอกจากปัจจัยอื่นๆ มากมายแล้วความพร้อมของสภาพแวดล้อม นับเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ทั้งที่บ้านโรงเรียน และในสังคม สิ่งแวดล้อมที่ดี สะอาด ร่มรื่น ย่อมเอื้อต่อการดำรงชีวิตการเรียนรู้ ทั้งเด็กทั่วไปและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ นอกจากนั้นแล้ว ปัจจัยทางด้านอื่นๆ สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ ที่มีแรงกระตุ้นจากผลงานทัศนศิลป์ นิตยสาร หนังสือ สื่อการเรียนรู้ รวมทั้งความเข้าใจที่เกื้อหนุนจากครู ผู้ปกครอง และผู้คนในสังคม ย่อมเป็นบรรยากาศที่มีคุณค่ายิ่งสำหรับการพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ ให้สามารถพัฒนาความรู้ความสามารถของเขาอย่างถึงที่สุด

วิรุณ ตั้งเจริญ (2544) กล่าวถึง สภาพแวดล้อมในบ้านและโรงเรียน สามารถพัฒนาให้สอดคล้องเหมาะสมกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ ถ้าได้สร้างและพัฒนาความรู้ความเข้าใจร่วมกัน ได้รับการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐ เอกชน และชุมชน ทั้งสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และงบประมาณเพื่อการต่างๆ แต่ประเด็นที่สำคัญ ประเด็นหนึ่งคือ ความพร้อมของสภาพแวดล้อมในสังคมที่จะเอื้อต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษทุกด้าน

7.8 สภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษของประเทศต่างๆ

ปัจจุบันหลายๆ ประเทศได้ให้การส่งเสริมสนับสนุนเด็กและเยาวชนในชาติของตนที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2548) กล่าวถึง การกำหนดนโยบายหรือแนวปฏิบัติในระดับประเทศไว้อย่างชัดเจน มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ รัฐจัดสรรงบประมาณให้ และมีการจัดตั้งกองทุนสมทบ

จากแหล่งต่างๆ มีการเสาะแสวงหากลุ่มเด็กพิเศษเหล่านี้ ในโรงเรียนจะมีรูปแบบการเรียนการสอนและมีโปรแกรมพิเศษมากมายให้เด็กได้เลือกเรียนตามความเหมาะสมกับความสามารถพิเศษของเด็กแต่ละคน ครูผู้สอนจะได้รับการอบรมเป็นพิเศษ ทุกประเทศดำเนินการพัฒนาเด็กเหล่านี้โดยอาศัยประเทศและมลรัฐจะมีองค์กรที่ทำหน้าที่ประสานการดำเนินงานให้คำปรึกษาแนะนำ รวมถึงมีศูนย์หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่วิจัยและรวบรวมผลงานวิจัย เพื่อสะสมองค์ความรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาเป็นไปอย่างกว้างขวางต่อเนื่อง ในปัจจุบันมีองค์กรระดับโลกที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ คือ World Council for the Gifted and Talented เป็นองค์กรที่สร้างขึ้น เพื่อให้การสนับสนุนหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่มีความประสงค์จะพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งเน้นการดำเนินงานในรูปแบบการแลกเปลี่ยนและร่วมมือกันด้านวิชาการ โดยมีสมาชิกจากทั่วโลกประมาณร้อยละกว่าประเทศ และมีองค์กรในระดับภูมิภาค คือ The Asia Pacific Federation for the Gifted and Talented (APFG) ดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานแรก สำหรับการดำเนินงานของแต่ละประเทศมีดังนี้

ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่จุดชนวนความสนใจของโลกในเรื่องนี้ และเป็นประเทศแรกที่ใช้คำว่า Gift Education เป็นประเทศที่มีอิทธิพลทางความคิด และถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านนี้มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1957 รัฐบาลสหรัฐฯ ให้ความสนใจและให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง มีโครงสร้าง นโยบายและกฎหมายที่ชัดเจนมากที่สุด นับได้ว่าเป็นประเทศที่ครองความเป็นหนึ่งในเรื่องการศึกษาของเด็กกลุ่มนี้ นโยบายการศึกษากำหนดให้มีการสร้างมาตรฐานหลักสูตรทั้งด้านเนื้อหาและการปฏิบัติที่ทำทนาย สร้างสรรค์โอกาสในการเรียนรู้ที่ทำทนายมากขึ้น ให้เต็มศักยภาพที่เด็กมีอยู่ในรูปแบบที่หลากหลาย โดยความร่วมมือระหว่างชุมชนและโรงเรียนขยายโอกาสให้เด็กด้อยโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพมากขึ้น พัฒนาครูให้มีความสามารถ พัฒนาหลักสูตรที่ซับซ้อนและท้าทายเด็กให้เรียนรู้ได้ดี มีการช่วยเหลือและสนับสนุนงบประมาณให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษประเภทต่างๆ อย่างชัดเจน รัฐบาลกลางเป็นผู้กำหนดนโยบายและกฎหมาย เพื่อให้มลรัฐต่างๆ นำไปปฏิบัติ โดยมลรัฐจะเป็นผู้ระบุหรือกำหนดว่าเด็กมีความสามารถพิเศษในด้านใด เพื่อให้ได้รับสิทธิสนับสนุนด้านงบประมาณและกำหนดนโยบายการศึกษาของมลรัฐขึ้น เพื่อให้คณะกรรมการบริหารโรงเรียนนำไปปฏิบัติ มีโปรแกรมการศึกษามากมายรวมทั้งโปรแกรมในระดับชาติสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ที่แตกต่างจากโปรแกรมที่มีอยู่ในระบบการศึกษาปกติ โปรแกรมพิเศษเหล่านี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อและแนวทางดำเนินการในลักษณะเดียวกันคือ เด็กที่มีความสามารถพิเศษมีอยู่ในทุกกลุ่มชน ทุกระดับ ทุกสาขาวิชาชีพ ควรขยายการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและให้การสนับสนุน สร้างโอกาสให้เด็กได้ตัดสินใจ วิเคราะห์สิ่งต่างๆ ทั้งสถานการณ์และกับชีวิตจริง ใช้แบบทดสอบกับเด็กเท่าที่จำเป็นสนับสนุนเด็กกลุ่มนี้ทั้งใน

รูปแบบชั้นเรียนปกติ ชั้นเรียนพิเศษ รวมถึงจัดให้โรงเรียนที่มีการสอนที่มีความยืดหยุ่นเพื่อให้เด็กได้เรียนอยู่ในกลุ่มที่มีความสนใจ และมีความสามารถที่ใกล้เคียงกัน

ประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษ โดยภาพรวมแล้วยังไม่มีการกำหนดนโยบายในเรื่องนี้ที่ชัดเจนเหมือนหลายๆ ประเทศ ด้วยอิทธิพลของระบบการปกครอง แต่ในทางปฏิบัติอังกฤษมีหลักสูตรที่มีโครงสร้างที่ดีในการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อังกฤษมีโครงการพิเศษมากมาย รวมทั้งมีการเผยแพร่เอกสาร ตำรา งานวิจัย และความเคลื่อนไหวอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นโอกาสที่เอื้อให้เด็กกลุ่มนี้ได้มีการพัฒนาและเรียนรู้มากขึ้น ในปี ค.ศ. 1987 ได้มีการจัดตั้งศูนย์สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ หลังจากที่ได้ดำเนินการอย่างไม่เป็นทางการมาเกือบ 10 ปี โดยทำหน้าที่ประสานงาน และเป็นแหล่งรวบรวมงานวิจัยและสื่อ ให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานและองค์กรที่จัดการศึกษาแก่เด็กกลุ่มนี้

ประเทศแคนาดา

ประเทศแคนาดาได้ดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ โดยเน้นและให้ความสำคัญกับมิติด้านสติปัญญา (Intellectual Ability) เป็นพิเศษ รัฐบาลมีนโยบายการจัดการศึกษาด้านนี้ที่ชัดเจน กิจการบริการทางการศึกษาให้สิทธิกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษอย่างเต็มที่ที่จะรับบริการในโรงเรียนทุกแห่ง แนวการจัดการเน้นจัดในรูปแบบการเรียนร่วมกับเด็กปกติ การดำเนินการต้องได้รับความเห็นชอบร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและทางโรงเรียน แต่ถ้าชั้นเรียนปกติไม่เหมาะสม อาจจัดแยกเป็นชั้นเรียนพิเศษได้ การจัดเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางสังคม ระดับสติปัญญาและความต้องการของตัวเด็กที่แตกต่างกัน ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานหรือองค์กรที่มีบทบาทโดยตรงกับเด็กกลุ่มนี้ มีการจัดโปรแกรมการเรียนโดยบูรณาการหลักสูตรและแนวการจัดการเรียนการสอนร่วมกับเด็กปกติ การแยกชั้นเรียนหรือจัดโปรแกรมเรียนพิเศษที่แยกชั้นเรียนมักเริ่มในระดับ เกรด 3 (ประถมศึกษาปีที่ 3) ในกรณีที่เด็กมีความสามารถสูงมาก (Highly Gifted) อาจใช้แบบเรียนร่วมกับคนอื่นเฉพาะในบางเวลา หรือกำหนดให้ใช้แบบเรียนเฉพาะโดยตลอดแล้วแต่ความเหมาะสมกับศักยภาพของเด็กแต่ละคนได้

ประเทศออสเตรเลีย

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีลักษณะค่อนข้างก้าวหน้า มีรูปแบบการจัดในลักษณะกระจายอำนาจ การดำเนินการกำหนดให้มีองค์กรกลางที่ไม่ใช่หน่วยงานราชการที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในเรื่องนี้โดยตรงผลักดันให้เกิดความเคลื่อนไหวระดับชาติ ชื่อว่า Association for Gifted & Talented Children และการดำเนินงานในทางปฏิบัติ เช่น เรื่องหลักสูตรให้อิสระกับรัฐต่างๆ เด็กที่มีความสามารถทุกคนจะมีหลักสูตรเฉพาะบุคคลที่ต่างจากเด็กอื่นๆ โรงเรียนสามารถจัดให้มีการย่นระยะเวลาเรียนได้ตลอดทุกระดับชั้น มีการจำแนกประเภท

ความสามารถของเด็กอย่างชัดเจน ครูผู้สอนต้องได้รับการฝึกอบรมมาโดยเฉพาะ ผู้ปกครองและชุมชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เด็กจะได้รับการแนะแนวและคำปรึกษาทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ในอดีตแม้ว่าสภาพทางเศรษฐกิจในภาพรวมของจีนจะต่ำกว่ามาตรฐานสากล แต่จีนก็ให้ความสำคัญกับคนที่มีความสามารถพิเศษอย่างเป็นระบบที่ชัดเจน การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษในยุคใหม่ของจีนเริ่มเมื่อปี ค.ศ. 1978 โดยการริเริ่มของ University of Science & Technology of China ดำเนินการโดยจัดให้มีชั้นเรียนพิเศษสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่อายุต่ำกว่า 15 ปี พร้อมกับทำวิจัยเกี่ยวกับเด็กที่มีความสามารถเหนือปกติ โดยคณาจารย์จากสถาบันต่างๆ มากกว่า 30 องค์กร (Research Group of Supernormal) ปัจจุบันมีนักวิจัยที่ทำงานให้กับสถาบันนี้ในทุกมณฑลทั่วประเทศประมาณ 8,000 – 10,000 คน และมีการดำเนินงานที่แผ่ขยายไปทั่วประเทศ เพื่อสำรวจหาเด็กที่มีแววความสามารถพิเศษ แม้ว่านโยบายด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษในปัจจุบันของจีนจะไม่ได้ระบุเรื่องนี้ไว้อย่างเปิดเผยชัดเจน แต่จีนก็มีการเน้นการคัดเลือกโดยการแข่งขันเพื่อค้นหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ นอกจากนี้จีนยังมีความก้าวหน้าในการจัดกิจกรรมพิเศษหลังเลิกเรียน โดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และการสร้างพลังเยาวชนเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกซึ่งความสามารถพิเศษอย่างหลากหลายทุกด้าน ปัจจุบันสาธารณรัฐประชาชนจีนกำลังจะกลายเป็นประเทศที่มีศักยภาพสูงทางด้านเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและอื่นๆ ด้วยพลังของกลุ่มคนที่มีความสามารถพิเศษซึ่งได้มีการเสาะหา และพัฒนามาเป็นเวลานาน

ประเทศไต้หวัน

นับเป็นประเทศที่ให้ความสนใจกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้มากประเทศหนึ่ง ไต้หวันเข้าไปเกี่ยวข้องและมีบทบาทกับวงการการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษของโลกอย่างใกล้ชิด มีการจัดประชุมระดับโลก การสร้างสายสัมพันธ์เครือข่าย จัดทำโครงการแลกเปลี่ยนกับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของโลก การสร้างสายสัมพันธ์เครือข่าย จัดทำโครงการแลกเปลี่ยนกับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของโลก สร้างองค์ความรู้และความสัมพันธ์ทางวิชาการ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษในประเทศไต้หวันได้มีการพัฒนาและขยายวงกว้างออกไป โดยการดำเนินงานในรูปแบบของแผนนำร่องต่างๆ มีนักเรียนพิเศษโดยเฉพาะสาขาปัญญาเลิศเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการทุ่มทุนงบประมาณในด้านนี้อย่างเต็มที่ มีแผนการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เรียกว่า Gate Program การดำเนินการอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ มีการกำหนดหลักสูตร การอบรมครู และการทำวิจัย โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรและพัฒนาโครงการ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติใน

ระดับชาติและระดับท้องถิ่น มีการพัฒนาครูในทุกระดับทั้งระยะสั้นและระยะยาวในทุกรูปแบบ กำหนดให้โรงเรียนจัดรูปแบบการสอนที่หลากหลาย มีกิจกรรมพิเศษหรือให้มีการจัดชั้นเรียนพิเศษ มีการวิจัยด้านความสามารถให้โดดเด่นเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ การจัดชั้นเรียนสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ โดยเด็กจะได้รับการทดสอบและประเมินความสามารถเฉพาะทางของตน รูปแบบการจัดการศึกษาแบ่งออกเป็นหลายระดับ โดยทั่วไปแล้วรัฐบาลกลางจะเป็นผู้กำหนดเป้าหมายของหลักสูตร โรงเรียนทำหน้าที่พัฒนา ประยุกต์และทำการทดลองในชั้นเรียน ด้วยความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยและครูเฉพาะสาขา มีการประชุมเพื่อปรับปรุงและพัฒนาแผนการดำเนินงานเป็นระยะๆ

ประเทศฮ่องกง

แม้ว่าจะไม่ได้มีประกาศชัดเจนในเรื่องการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษในกฎหมายมาก่อน แต่ในทางปฏิบัติฮ่องกงได้มีการดำเนินการโดยเน้นความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถทางวิชาการมาอย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษของฮ่องกงจะเน้นความสามารถทางวิชาการเป็นหลัก โดยเฉพาะสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แนวทางการพัฒนาการศึกษาด้านนี้ฮ่องกงได้เร่งสนับสนุนงานวิจัย จัดทำโครงการนำร่อง จัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินการ ฮ่องกงใช้ระบบที่จัดในโรงเรียนปกติและจัดให้มีโครงการพิเศษที่ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการเป็นการเรียนร่วมกับเด็กกลุ่มปกติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยฝึกให้เด็กเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความสามารถต่างกัน และไม่เห็นด้วยกับการจัดโรงเรียนแยกออกเฉพาะ กำหนดให้มีรูปแบบการจัดการศึกษา โดยการจัดกลุ่มเด็กที่มีความสามารถคล้ายกันแล้วจัดเวลาพิเศษให้จัดทำหลักสูตรเร่งรัด (Acceleration) รวมถึงการเข้าโรงเรียนก่อนวัยให้ข้ามชั้นเรียนหรือให้เรียนชั้นสูงในบางวิชาได้ ขยายหลักสูตรให้กว้างและลึกกว่าเด็กปกติ พัฒนาหลักสูตรพิเศษตามความสนใจและความถนัดของเด็ก

ประเทศสิงคโปร์

เป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับเรื่องการศึกษาเป็นอันดับหนึ่ง มีการพัฒนาคุณภาพและความเป็นเลิศทางการศึกษาอย่างจริงจัง ให้ความสำคัญและกำหนดเป็นนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษอย่างชัดเจน มีการดำเนินการและการติดตามอย่างดำเนินการในรูปแบบโครงการนำร่องในปี ค.ศ.1984 ปัจจุบันได้ขยายผลไปได้มาก การจัดการศึกษาสิงคโปร์ได้ใช้วิธีการสอนแบบเพิ่มพูนประสบการณ์ (Enrichment Program) ฝึกการคิด การเป็นผู้นำ ฝึกการทำโครงการทุกวิชา มีกระบวนการด้านการแนะแนวและด้านจิตวิทยาที่ดี ปัจจุบันสิงคโปร์มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนขยายไปในทุกชั้นเรียนแทนการ "คัด" แล้ว "แยก" เป็นชั้นพิเศษเหมือนแต่ก่อน และให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง จนถึงการพัฒนาเข้าสู่อาชีพตามความต้องการของประเทศและความสามารถพิเศษของเยาวชนแต่ละบุคคล

ประเทศเวียดนาม

ประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่เห็นความสำคัญของการนำบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ มาช่วยพัฒนาประเทศชาติเจริญก้าวหน้า เป้าหมายการปฏิรูปการศึกษา 1 ใน 3 ประการ จึงได้ กำหนดไว้ว่า "ต้องสรรหา ส่งเสริม แลใช้ประโยชน์จากกลุ่มอัจฉริยะ เพื่อเสริมสร้างความก้าวหน้า 4 ประการคือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศิลปะและวัฒนธรรม สังคมและเศรษฐกิจ การผลิต และการจัดการชุมชน" โดยมุ่งเน้นอัจฉริยภาพทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นสำคัญ เนื่องจากความรู้ที่กว้างขวางในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งด้านอุตสาหกรรมและความทันสมัยของประเทศชาติ รัฐได้มีนโยบายระดับชาติในการให้การศึกษา และฝึกอบรมแก่เด็กที่มีความสามารถพิเศษ พร้อมทั้งจัดแข่งขันโอลิมปิก ระดับชาติ เพื่อค้นหาและสนับสนุนเด็กนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางด้านคณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา และคอมพิวเตอร์ รวมทั้งส่งเสริมให้เด็กเหล่านี้มีโอกาสเข้าแข่งขันในระดับนานาชาติ ประเทศเวียดนามจัดการแข่งขันระดับชาติขึ้นทุกๆ ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2515 เป็นต้นมา และส่งเด็กนักเรียนเข้าแข่งขันระดับนานาชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ถึงปัจจุบัน ได้รับรางวัลสาขา คณิตศาสตร์ 19 เหรียญทอง 55 เหรียญเงิน 44 เหรียญทองแดง

การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษของเวียดนามได้จัดขึ้นที่โรงเรียน Hanoi Amsterdam High School โดยคัดเลือกนักเรียนจากโรงเรียนระดับตำบล อำเภอ และจังหวัดทั่วประเทศ ในระดับการศึกษาต่างๆ รวม 4,000 คนต่อปี โรงเรียนจะคัดเลือกนักเรียนให้เหลือเพียง 300 คน นักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเรียนวิชาเฉพาะ โดยเน้นพิเศษในวิชาใดวิชาหนึ่งใน 9 วิชา คือ ภาษาและวรรณคดีเวียดนาม อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา และคอมพิวเตอร์ ห้องเรียนสอนเด็กที่มีความสามารถพิเศษมี 27 ห้องเรียน ในจำนวนทั้งหมด 60 ห้องเรียน ตั้งแต่เกรด 10 เป็นต้นไป หลักสูตรที่กำหนดขึ้นเพื่อการเรียนการสอนนั้นมีความยาก และซับซ้อนมากกว่าการเรียนปกติมาก ครูผู้สอนคัดเลือกจากครูที่มีความรู้ความสามารถสูง

8. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

อรุณี หงษ์ศิริวัฒน์ (2549) วิจัยเรื่อง "การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม นิสิตนักศึกษาที่มีความสามารถสูง ตามทฤษฎีพหุปัญญาของการ์ดเนอร์" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพปัจจุบันและสังเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม นิสิตนักศึกษา วิเคราะห์ความสามารถของนิสิตนักศึกษาที่มีความสามารถสูง และพัฒนา รูปแบบการจัดการ การศึกษาเพื่อส่งเสริม นิสิตนักศึกษาที่มีความสามารถสูงตามทฤษฎีพหุปัญญาของการ์ดเนอร์ กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้คือ ผู้บริหารและอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา 5 แห่งรวม 47 คน นิสิต นักศึกษาที่ได้คะแนนสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาสูงสุด 10%แรกในสาขา

วิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวน 45 คน และสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจำนวน 74 คน และกลุ่มตัวอย่างผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาร่างรูปแบบรวม 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบวัดความสามารถของนิสิตนักศึกษาที่มีความสามารถสูง และแบบประเมินรูปแบบ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและองค์ประกอบของการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมนิสิตนักศึกษาที่มีความสามารถสูง ตามทฤษฎีพหุปัญญาของการ์ดเนอร์ ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล การบริหารจัดการ วิธีการคัดเลือก หลักสูตรและการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพิเศษ และการสำเร็จการศึกษา 2) ระดับความสามารถของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสาขาวิชาพบว่าสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพมีระดับความสามารถสูงที่สุดในด้านการใช้เหตุผลเชิงตรรกะ ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านการเคลื่อนไหวร่างกายและกล้ามเนื้อ ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น และด้านการเข้าใจตนเอง ส่วนสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีระดับความสามารถสูงที่สุดในด้านภาษาและเทคโนโลยี ด้านดนตรีและด้านความเข้าใจธรรมชาติ 3) รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมนิสิตนักศึกษาที่มีความสามารถสูง ตามทฤษฎีพหุปัญญาของการ์ดเนอร์ ประกอบด้วย 1. หลักการและวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นการพัฒนา นิสิตนักศึกษา คือ เก่งคิด เก่งคน และเก่งงาน 2. การบริหารจัดการ 3. หลักสูตรและการเรียนการสอน 4. กิจกรรมหอพักแบบศูนย์กลางเรียนรู้

พวงชมพู อร่ามกุล (2549) วิจัยเรื่อง "การศึกษาวิเคราะห์ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง ของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ในโครงการเด็กปัญญาเลิศ โรงเรียนสาธิตแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยโดยคัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยกิจกรรมศิลปะ แบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง และแบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) การวิเคราะห์ผลของข้อมูลใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติสำหรับการทดสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงโดยใช้สถิติ The Wilcoxon Matched Pair Signed-Ranks Test ผลการวิจัยพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจากการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาสูงขึ้นก่อนทำการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยซึ่งกล่าวว่า เด็กปัญญาเลิศที่มี

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ที่ได้เข้าร่วมการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษามีพัฒนาการการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้นกว่าเดิม

ยุบลรัตน์ เคยอาษา (2545) วิจัยเรื่อง "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางสติปัญญา กับความสามารถทางด้านทัศนศิลป์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่3 ที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์" วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางสติปัญญา กับความสามารถทางด้านทัศนศิลป์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนพไทอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2544 และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถทางด้านทัศนศิลป์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกโดยใช้เกณฑ์คัดเลือกตามแบบการทดสอบภาคปฏิบัติตามหลักทางทัศนศิลป์ ได้เด็กที่มีแนวทางทัศนศิลป์ จำนวน 34 คน เพื่อนำมาศึกษาทดสอบโดยใช้กิจกรรมที่อาศัยกระบวนการคิดสรรเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ตามแนวทางหลัก CISST และพบว่าเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ จำนวน 10 คน ซึ่งได้นำมาศึกษาตามสมมติฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และสถิตินอนพารามิเตอร์ U-test ของ แมนวิทนีย์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS version 10 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถทางด้านสติปัญญา มีความสัมพันธ์กับความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในด้านรวมหรือรายด้าน ความสามารถทางสติปัญญา ระหว่างนักเรียนเพศชายและเพศหญิง มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความสามารถพิเศษทางทัศนศิลป์ระหว่างนักเรียนเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โกศล ภูพลอย (2532) วิจัยเรื่อง "การศึกษาการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่4 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 10" วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีตามเกณฑ์ขั้นพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 10 กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่4 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 10 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สร้างขึ้นจากหลักเกณฑ์ขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ โดยผู้วิจัยได้ทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างประชากรด้วยตนเอง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญและครูศิลปศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การแสดงออกทางศิลปะ โดยการวาดภาพระบายสีของกลุ่มตัวอย่างสามารถแสดงลักษณะต่างๆ แต่ละด้านตามขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ ชั้นที่4 คือขั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริงได้ทุกลักษณะ ซึ่ง

นักเรียนจะถ่ายทอดสิ่งที่ตนเคยพบเห็นจากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม โดยวาดเขียนแบบสิ่งต่างๆ การแสดงออกของนักเรียนทั้งหมดในแต่ละด้านจะมีลักษณะดังนี้ 1) ด้านการวาดภาพคน ลักษณะที่กลุ่มตัวอย่างแสดงออกได้มากที่สุดคือ การเน้นความแตกต่างระหว่างเพศด้วยเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และแสดงออกน้อยที่สุดคือ การแสดงอากัปกิริยาท่าทางการเคลื่อนไหวของร่างกาย แต่ยังมีผิดธรรมชาติและท่าทางแข็งกระด้าง 2) ด้านการใช้พื้นที่ว่าง ลักษณะที่นักเรียนแสดงออกได้มากที่สุดคือ การแสดงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ในภาพได้ถูกต้องตามความเป็นจริง และแสดงออกน้อยที่สุดคือ การแสดงลักษณะสามมิติหรือส่วนลึกของวัตถุทางด้านข้าง 3) ด้านการใช้สี ลักษณะที่นักเรียนแสดงออกได้มากที่สุดคือ การแสดงรอยแปรงหรือเส้นในการระบายสีซ้ำๆ ไปในแนวหรือทิศทางเดียวกัน และแสดงออกน้อยที่สุดคือ การแสดงความแตกต่างของสีที่ใกล้เคียงกันได้ 4) ด้านการออกแบบ ลักษณะที่นักเรียนแสดงออกได้มากที่สุดคือ การแสดงรายละเอียด ความแตกต่างของเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย และแสดงออกน้อยที่สุดคือ เรื่องราวของภาพแสดงถึงความแตกต่างระหว่างเพศ

งานวิจัยต่างประเทศ

เดวิด ชาน, ไล-กวาน ชาน, อเมธิ์ ชู (David W. Chan, Lai-kwan Chan, Amethyst Chau, 2009) ได้ศึกษาวิธีการตัดสินเรื่องการวาดภาพของเด็กนักเรียนที่มีความสามารถทางทัศนศิลป์ โดยการตัดสินของศิลปินทางด้านทัศนศิลป์ผู้ชำนาญทางด้านตัดสิน กับศิลปินฝึกหัด เพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาคู่มือที่ประกอบไปด้วยเกณฑ์มาตรฐานเพื่อผู้ที่ไม่ชำนาญทางด้านการวาดภาพหรือการตัดสินโดยคนทั่วไป การวาดภาพทั้งสองประเภทอิงจาก ต้นฉบับที่ใช้ในการทดสอบความสามารถในการวาดภาพของคลาร์ค (Clark's Drawing Abilities Test) จาก แต่ละภาพของนักเรียนชาวจีนจำนวน 297 คน ซึ่งถูกประเมินแยกกันครั้งแรกโดยศิลปินทางด้านทัศนศิลป์ชาวจีนทั้งสองคนซึ่งมีความสามารถในการวาดภาพที่ต่ำกว่าเกณฑ์และสูงกว่าเกณฑ์ ใช้พื้นฐานจากการตัดสินเหล่านี้ พบได้ว่าเป็นการทำให้การตัดสินกระจ่างอย่างไม่มีข้อสงสัย การจัดคู่มือที่ประกอบไปด้วยเกณฑ์มาตรฐานเหล่านี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อผู้ที่ไม่ชำนาญทางด้านการวาดภาพหรือการตัดสินโดยคนทั่วไป สิ่งที่มีความสำคัญและมีความหมายร่วมกันระหว่างการจัดอันดับสากลโดยการตัดสินจากคนทั่วไปกับการตัดสินโดยผู้ชำนาญในเรื่องการวาดภาพของนักเรียนทั่วไปจำนวน 105 คน ครอบคลุมไปถึงข้อพิสูจน์ที่คู่มือจะมีประโยชน์ในการช่วยให้การตัดสินจากผู้ที่ไม่เชี่ยวชาญนั้นใกล้เคียงกับผู้เชี่ยวชาญซึ่งเสนอโดยศิลปินทางด้านทัศนศิลป์ ความหมายโดยนัยของการค้นพบพรสวรรค์ทางด้านทัศนศิลป์ที่เฉพาะเจาะจงในการจัดตั้งโรงเรียนได้ถูกนำมาหารือกัน

ดอนน่า, เจมส์ และ เดโบราห์ (Donna, James and Deborah, 2005) งานวิจัยเรื่องนี้ได้กล่าวถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย และการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ที่สำคัญ ผู้เขียนเสนอว่าการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ยังขาดการสอนอย่างตรงจุด พวกเขาทำกรณีศึกษาว่าเด็กที่มีความสามารถพิเศษ อาจไม่ได้รับประโยชน์จากโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ที่มีความหลากหลาย นอกเหนือไปจากหลักสูตร สุดท้าย ในงานวิจัยชิ้นนี้ได้แนะและอภิปรายตัวแบบ (Model) ของฟอร์ดและแฮร์ริส (1999) เกี่ยวกับการสอดแทรก ผลผสมผสานวัฒนธรรมที่หลากหลายลงในรูปแบบการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

ฟาร์เซอร์ และ วอร์เบิร์ก (Fraser and Walberg, 2005) ได้ศึกษาโปรแกรมของการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเพราะถือเป็นส่วนสำคัญสำหรับการเรียนรู้ในห้องเรียน แบบสำรวจ / การสำรวจบทบาทของครู (QTI) เป็นเครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัยนี้ ตามหลักบรรยากาศการศึกษาเรียนรู้ที่ต้องให้ความสนใจกันของคนในชั้นเรียน แม้ว่าโปรแกรมวิจัยนี้จะมีจุดเริ่มจากประเทศเนเธอร์แลนด์แต่ตอนนี้เป็นที่รู้จักไปทั่วโลกและถูกแปลเพื่อนำไปใช้หลากหลายภาษา การวิจัยเก่าๆมักทดลองซ้ำๆ ในหัวข้อประโยชน์จากความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียนซึ่งบอกว่าจะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีๆ แต่นอกจากนี้แล้วความสัมพันธ์อันดีดังกล่าวยังเป็นจุดหมายแห่งความสำเร็จในการเรียนการสอนด้วย ในอนาคต, QTI จะถูกใช้บ่อยขึ้น เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวครูกับเด็ก และผลที่ได้นำไปใช้ในการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กในเรื่องอื่นๆ ต่อไป

แฟสโก (Fasko, 2001) ได้ศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์ทฤษฎีพหุปัญญาและการใช้ทฤษฎีพหุปัญญากับผู้ที่มีปัญญาเลิศและผู้ที่มีความสามารถพิเศษ (An Analysis of Multiple Intelligences Theory and Its Use with The Gifted and Talented)" โดยงานวิจัยเรื่องนี้มุ่งเน้นที่การใช้ทฤษฎีพหุปัญญาของการ์ดเนอร์ ในการระบุผู้ที่มีปัญญาเลิศและผู้ที่มีความสามารถพิเศษผลงานวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์พบว่า 1) ทฤษฎีพหุปัญญาช่วยในการระบุกลุ่มของความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีจำนวนมาก (a more culturally diverse group) ของผู้ที่มีปัญญาเลิศและผู้ที่มีความสามารถพิเศษ 2) มีข้อมูลเชิงประจักษ์จำนวนมาก (more empirical data) ที่สนับสนุนทฤษฎีพหุปัญญาของการ์ดเนอร์เพื่อใช้ในการระบุและจัดการศึกษาให้แก่ผู้ที่มีปัญญาเลิศและผู้ที่มีความสามารถพิเศษ 3) ทฤษฎีพหุปัญญาเป็นตัวผลักดันให้มีการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ที่มีปัญญาเลิศและผู้ที่มีความสามารถพิเศษ และ 4) การนำทฤษฎีพหุปัญญา มาปรับใช้กับการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ที่มีปัญญาเลิศและผู้ที่มีความสามารถพิเศษ ควรมีข้อมูลสนับสนุน

เรียร์ดอน (Reardon, 2000) โดยงานวิจัยเรื่องนี้เป็น การบรรยายถึงการนำทฤษฎีทฤษฎีปัญหา มาประยุกต์ใช้กับชั้นเรียนปกติที่มีการนำกรอบแนวคิดหรือรูปแบบของหลักสูตร 6 ประเภท มาปรับใช้กับการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในแต่ละประเภทจะใช้กลยุทธ์ ที่มีมิติอันหลากหลายและใช้ประโยชน์ได้หลายประการ เพื่อที่จะนำไปสู่การดำเนินการตามทฤษฎีทฤษฎีปัญหาของการดเนอร์ทั้ง 8 ด้าน ซึ่งหลักสูตรทั้ง 6 ประเภท ได้แก่ 1) การเรียนรู้ที่เน้นปัญหาเป็นฐาน (problem-based learning) 2) กรณีศึกษา (case studies) 3) การเรียนรู้ที่เน้นประเด็นปัญหา (thematic learning) 4) การเรียนรู้ที่เน้นโครงการ (project learning) 5) การเรียนรู้เชิงบริการ (service learning) และ 6) การเรียนรู้ที่เน้นผลการปฏิบัติงาน (performance learning) ทั้งนี้ รูปแบบการเรียนรู้เหล่านี้ เหมาะกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับต่ำกว่าประถมศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัย

ซาฟรานสกี (Safranski, 1994) ได้ศึกษาค้นคว้าวิธีการปรับปรุงทัศนคติของนักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการเรียนทัศนศิลป์ ในชุมชนนอกเมืองชิคาโก ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนและผู้ปกครองส่วนใหญ่คิดว่า วิชาศิลปะศึกษาเป็นเพียงวิชารองไม่ใช่วิชาหลักที่สำคัญ ส่วนใหญ่คิดว่า การเรียนศิลปะศึกษามุ่งเน้นเพียงเพื่อความเพลิดเพลินผ่อนคลาย ดังนั้นทางโรงเรียนจึงต้องหาวิธีการปรับปรุงหลักสูตรศิลปะศึกษา ให้มีความสำคัญเด่นเท่าเทียมวิชาอื่นๆ และวิธีการปรับปรุงการเรียนการสอนที่ได้ผลดี วิธีหนึ่งคือ การปรับปรุงวิธีการรายงานผลการเรียนศิลปะศึกษา ไปให้ผู้ปกครอง ในการรายงานผลการเรียน ครูศิลปะศึกษา ไม่ควรให้เกรดไปอย่างเดียว ควรจะแนบบแบบประเมิน เพื่อผู้ปกครองจะได้ทราบ พัฒนาการทางศิลปะศึกษาของเด็กด้านต่างๆ อย่างละเอียด อันจะเป็นการช่วยกระตุ้นให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงการเรียนของบุตรหลานของตน

บลัย (Blai, 1985) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่สำคัญของผู้ปกครองในด้านส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาของนักเรียน ผลการวิจัยเสนอแนะเป็นแนวทางต่อไปนี้ 1) ปรับปรุงวิธีการสื่อสารของผู้ปกครองกับบุตรหลาน 2) เพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุความเป็นอิสระ โดยความมีระเบียบวินัยในตนเอง 3) เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความร่วมมือของผู้ปกครองในการเรียนของบุตรหลานในด้านการอ่าน เลขคณิต วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปะสร้างสรรค์ สุขศึกษาและพลศึกษา 4) ตระหนักถึงความไม่สามารถในการเรียนรู้ 5) ร่วมมือกับบุตรหลานในการเรียนรู้สู่การอ่าน 6) ป้องกันความล้มเหลวบนการศึกษาของโรงเรียน 7) ร่วมมือกับบุตรหลานให้ได้รับประโยชน์จากการทำที่บ้าน

สตอลเกอร์ (Stalker, 1981) ในการวิจัยครั้งนี้จุดประสงค์หลักเพื่อพัฒนาทฤษฎีการบ่งชี้ระหว่างเด็กที่มีพรสวรรค์กับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทางด้านศิลปะคือ การศึกษาโดยการจัดทำคำถามเช่นว่า มีการรับรู้ที่ซับซ้อนอย่างไร ความสามารถทางด้านการวาด

ซึ่งจิตกรที่ประสบความสำเร็จส่วนมากทักษะทางด้านการวาดเป็นทักษะที่สำคัญ ซึ่งจากการศึกษาจากตัวอย่างการทดสอบนักศึกษา 103 คน แบ่งเป็นหญิง 71 คน และชาย 32 คน อายุเฉลี่ยประมาณ 28 ปี ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ไม่ได้จำกัดแต่เพียงนักศึกษาวิชาศิลปะเท่านั้นเพื่อให้ได้ผลสำรวจที่หลากหลาย การรับรู้ที่ซับซ้อนเปรียบเทียบกับการรับรู้ที่ไม่ซับซ้อนเป็นลักษณะที่สามารถอธิบายความสามารถ การรับรู้ที่ซับซ้อนของแต่ละคนเป็นสาเหตุและสิ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ตัวอย่าง คนที่มีความคิดซับซ้อนที่สุดสามารถแก้ปัญหาโดยการประยุกต์กับกฎ การแก้ปัญหาหลักการวัดความสามารถในการวาดภาพ (SEDA) ซึ่งใช้วัดการวาดโดยใช้ 5 ระดับ วิธีที่ใช้นี้ได้รับการพัฒนาโดย (Horn) การวาดลายเส้นต่างๆนั้น ถูกแยกเป็น 3กลุ่มด้วยกันคือ ส่วนที่ดีมาก ปานกลาง และส่วนที่ควรปรับปรุง โดยถูกกำหนดจากคะแนนมาตรฐาน 5 คะแนน คือดีเยี่ยมไปจนถึง 1 คะแนนคือ เกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง ผลลัพธ์จากการศึกษาในครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความสามารถในการวาดภาพซึ่งมีความสัมพันธ์กันหรือสามารถส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกและ พฤติกรรมต่างๆได้นอกจากนั้นค่าที่ถูกวิจัยจากตารางทั้งหมดยังบ่งชี้ให้เห็นถึงความสามารถในการวาดภาพของศิลปิน, ระดับการรับรู้/ เหตุผล และการตัดสินใจที่สลับซับซ้อน และสุดท้าย คือผลที่ได้รับ นั่นอาจกล่าวโดยรวมได้ถึงความรู้สึกทางอารมณ์อย่างชัดเจน ทฤษฎีสามารถสนับสนุน, เสนอแนะความสามารถของภาพ กล่าวคือการแสดงความสามารถและความน่าสนใจในศิลปะ ส่วนต่างๆที่สลับซับซ้อนคือ ความเฉลียวฉลาดและความน่าสนใจที่ศิลปินต้องการ จากการค้นคว้าจึงสรุปได้ว่าผู้อบรมควรได้รับการปรับปรุงมากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อเพิ่มความสามารถที่มีอยู่ให้กับศิลปินนั้นๆ การศึกษาในครั้งนี้ยังสามารถพิสูจน์ได้อีกว่า การเปลี่ยนแปลงของการพิสูจน์ค่าต่างๆ เราสามารถจับจุดรวมของค่านั้นมาประเมินผลอย่างสัมพันธ์กันได้และยังช่วยเพิ่มประสบการณ์ความชัดเจนให้กับผลงานต่อไป